

ŽELEZAR

TEDNIK — GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA ZPSŽ ŽELEZARNE JESENICE

JESENICE, DNE 22. AVGUSTA 1974

ŠTEVILKA: 33. LETO: XVI

Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstdnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Naslov: Uredništvo Železarja, ZPSŽ Železarna Jesenice. Številki internih telefonov: urednik 483, administracija 484. Tisk: CP Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72

NOVA HLADNA VALJARNA

Že večkrat smo doslej v Železaru objavljali posamezne informacije o novi hladni valjarni, katere gradnja že intenzivno poteka in ki mora biti zaključena za poskusno obratovanje do leta 1976. Danes pa objavljamo kompleksni prikaz te velike pridobitve za našo železarno, ki sta ga prispevala strokovna sodelavca ALEKSANDER JEZERŠEK in EMIL AZMAN.

Železarna Jesenice že od leta 1904 proizvaja hladno valjane trakove. Do pred kratkim je bila edini oskrbovalec jugoslovanskega tržišča s temi izdelki. Svoj program je v dimenzijskem pogledu z leti izpopolnjevala tako, da sedaj obsega po debelini od 0,2 mm do 3 mm in po širini od 6 mm do 600 mm. Ob taki tradiciji je samo po sebi razumljivo, da je tendenca po razširjanju hladne valjarne v Železarni stalno prisotna. Zadnji poseg na tem področju je bil storjen v letu 1957, ko se je postavil zadnji novi stroj, pridobljen iz reparacij v prenovljeno stavbo. To je bilo kvarto Siemag ogrodje. Z vložkom se je stara hladna valjarna delno oskrbovala iz lastnih valjarn in delno iz uvoza. Z izgradnjo bluminga in štelka si je Železarna ustvarila osnovo za oskrbovanje z vložkom staro hladno valjarno in istočasno možnost proizvodnje toplih valjanih trakov do širine 1050 mm ter teže kolobarjev do 8 ton. Že v ta zgodnji čas segajo prvi začetki načrtovanja gradnje nove hladne valjarne. Od takrat pa do danes so se proizvodne in tržne razmere bistveno spremenile. Pojavili so se projekti in tudi že gradnja dveh novih valjarn v Skopju in Smederevu. V tem času se je tudi v Železarni-Jesenice dokončno izkristalizirala preusmeritev v proizvodnjo kvalitetnih jekel in čim višje finali-

zacije svojih izdelkov. Stalno zasledovanje tržnih situacij, proizvodnih kapacitet in proizvodnih programov ostalih jugoslovanskih hladnih valjarn ter sprotne ekonomsko preračunavanje finančnega efekta, ki bi ga hladna valjarna dala Železarni, je sčasoma izoblikovalo obseg in proizvodni program hladne valjarne, ki se sedaj gradi.

VPLIV UVOZA IN OBSTOJEČIH JUGOSLOVANSKIH KAPACITET

Eden od pomembnih elementov, ki je močno vplival na izbor programa, je bila deficitarnost nekaterih kvalitet hladno valjanih trakov na jugoslovanskem tržišču. Zbrani podatki so pokazali, da se za potrebe jugoslovanskega tržišča praktično 100 % uvaža nerjavne hladno valjane trakove, pločevina in trakovi za uporabo v elektro industriji (dina-mo), nizko legirana in ogljikova

(Nadaljevanje na 6. strani)

POŠKODBE PRI DELU V SLOVENIJI IN ŽELEZARNI

V časopisu Dnevnik je bil 12. avgusta 1974 objavljen prispevek o poškodbah pri delu v Sloveniji in izgubi delovnih dni zaradi poškodb. Rečeno je, da v Sloveniji poškodbe iz leta v leto naraščajo, da je izpad delovnih dni zaradi poškodb vedno večji, da je v Sloveniji zaradi poškodb pri delu dnevno odstotnih z dela (na bolovanju) več kot 3000 delavcev. Vse več je smrtnih poškodb, največ v prometu, nato v industriji in rudarstvu. Osnovni vzroki za to so v neznanju in organizaciji dela.

Število poškodb pri delu po posameznih regijah izgleda takole: največ poškodb, in sicer 101 na 1000 zavarovancev, je na novomeškem območju, sledijo Nova Gorica z 89, Ravne in Maribor 82, Koper z 78, najmanj poškodb pa je na ljubljanskem območju, in sicer 77 na 1000 zaposlenih.

Podatki o poškodbah pri delu v Sloveniji so presenetljivi in zaskrbljujoči. Zato sem se odločil, da s temi podatki primerjamo stanje poškodb v Železarni.

Človek bi pričakoval z ozirom na težke in nevarne (v večjih primerih zastarele) tehnološke postopke, da je v Železarni stanje na področju poškodb slabše kot to kažejo povprečni podatki za Slovenijo oziroma posamezna območja, vendar ni tako. Stanje v Železarni je veliko boljše. Število poškodb iz leta v leto pada,

ravno tako odstotnost z dela zaradi poškodb. Priznati pa moramo, da imamo v Železarni vsako leto vsaj eno nezgodo s smrtnim izidom (razen 1971. leta) in 3 do 5 hujših poškodb oziroma poškodb, ki zahtevajo dolgotrajno zdravljenje in zapustijo po končanem zdravljenju na delavcu trajne posledice (invalidnost). Hujše poškodbe povzročajo daljšo odsotnost z dela in dvigajo poprečje izgubljenih dni na eno poškodbo.

Število poškodb na 1000 zaposlenih v letu 1973 je v Železarni 63 oziroma 6,3 odstotka, eno leto prej pa 69 oziroma 6,9 odstotka; v obeh letih pa je izpad dni (bolovalnih) na eno poškodbo 19.

Kako se je gibal število poškodb od 1950. leta, naj nam pokaže naslednja preglednica. Rezultati so

(Nadaljevanje na 5. strani)

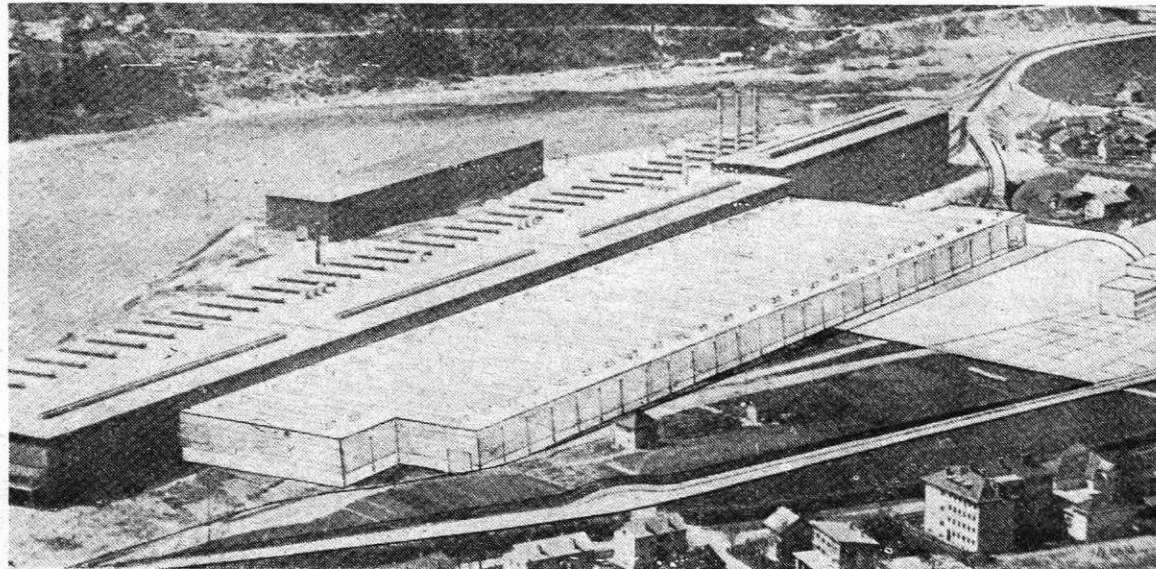
ŽELEZAR V PRVEM POLLETJU

Že običaj je, da pred bralci razgrnemo dvakrat na leto dejavnost uredništva Železarja, stroškov Železarja in problematike nasploh.

V prvem polletju 1974 je izšlo 24 števil Železarja, od tega zaradi praznikov ena dvojno. Poprečni obseg je bil 13 strani, kar je na nivoju planiranega. To praktično pomeni 2560 tipkanih strani objavljene gradiva, ali poprečno na eno

številko 104 strani. Poprečno razmerje med sestavki, ki so se nanašali na Železarno in ostalimi sestavki je 66 — 34 v korist prvih, kar pa je le statistika, ker po novi vsebinski zasnovi, ki jo je narekovala nova

(Nadaljevanje na 2. strani)

Lokacija nove hladne valjarne ob obstoječi valjarni bluming-štel na Beli

KLJUB VROČINI JULIJSKA PROIZVODNJA SUROVEGA ŽELEZA V SLOVENSKEH ŽELEZARNAH DOSLEJ NAJVIŠJA

Letni dopusti so vplivali, da z enotedensko zamudo objavljamo informacijo o doseženih proizvodnih rezultatih v Slovenskih železarnah v mesecu juliju. Niti vročina, niti dopustniška odsotnost delavcev pa nista mogli preprečiti, da v tem mesecu ne bi dosegli najvišjo proizvodnjo surovega železa doslej. Le-ta je znašala 18.209 ton ali kar 164 ton več od doslej največjega dosežka v lanskem maju in 1.117 ton več kakor v preteklem mesecu ter 1.959 ton nad načrtovano količino. Jeseniški plavžarji so proizvedli osem odstotkov več kakor je bila njihova planska obveza in so v sedmih mesecih letos proizvedli 4.200 ton več surovega železa kakor v istem obdobju lani. Storski plavžarji pa so kar za 25 odstotkov presežili mesečne planske naloge in le še 73 ton zaostajajo za lanskeletno proizvodnjo doseženo v istem času.

Precej slabši pa so doseženi rezultati pri proizvodnji surovega jekla, kjer je zaostanek za načrtovano količino iz meseca v mesec večji in znaša kumulativno že 16.835 ton. V preteklem mesecu so elektro jeklarji na Jesenicah dosegli 98, na Ravnah 90 in v Štarih 85 odstotkov načrtovane proizvodnje. Letošnja proizvodnja surovega jekla je sicer za 19.093 ton večja kakor v istem času lani, vendar pri tem moramo upoštevati novo električno peč v štorski železarni, ki je letos proizvedla že 25.879 ton surovega jekla. Ob upoštevanju istih agregatov pa je letošnja dosežena proizvodnja manjša kakor v sedmih mesecih lanskega leta. Po sedmih mesecih zaostajamo za kumulativnim načrtom že 16.835 ton. V tem mesecu sicer ni bilo težav z redukcijo električne energije pač pa so na Ravnah imeli v popravilu 40 tonsko električno peč in so zato izkoristili letne dopuste, v železarni Štore pa so imeli več okvar v novi jeklarni.

V juliju je bilo v vseh treh železarnah dosežene 51.440 ton blagovne proizvodnje, kar je drugi najslabši rezultat letos. Načrtovane obveznosti so dosegli na Jesenicah z 98, na Ravnah s 85 odstotki in ravno toliko v Štarih. V sedmih mesecih letos smo štiri odstotke pod načrtovano blagovno proizvodnjo, le-ta pa je celo 6.566 ton manjša od dosežene v istem obdobju lani.

Organizacije združenega dela predelovalke, skupaj zaostajajo za julijskimi planskimi obveznostmi za 25 odstotkov in sicer: Veriga Lesce za 14, Plamen Kropa za 22, Tovil Ljubljana za 14 in Žična Celje za 41 odstotkov. Kumulativno pa predelovalci v sedmih mesecih zaostajajo za planom za 14 odstotkov. Pri tem je zanimivo, da nam primerjava z doseženo blagovno proizvodnjo v istem času lani pokaže, da razen Žične Celje, vse ostale tri OZD pomembno presegajo lanske dosežke. Čeprav je tolikšen zaostanek predelovalcev v blagovni proizvodnji pa le-ta komaj odstotek zmanjšuje skupno blagovno proizvodnjo Slovenskih železarn.

Dosežena zunanja finančna realizacija v juliju je na načrtovanem nivoju v železarnah Ravne in Štore, medtem ko je na Jesenicah celo zelo ugodna. Od predelovalcev sta načrtovano vrednostno realizacijo presegle Veriga Lesce in Tovil Ljubljana, medtem ko ostala dva znatno zaostajata. Tudi kumulativni podatki za prvih sedem mesecev nam pokažejo, da je pri finančni realizaciji v železarni Jesenice dosežen zelo ugoden rezultat, železarna Ravne je na planskem nivoju, železarna Štore pa zaostaja za 13 odstotkov. Sedemesečni rezultati predelovalcev so podobni dosežnim v juliju in sicer je Veriga nad načrtovano realizacijo, Tovil je na nivoju plana, Plamen in Žična pa zaostajata.

Podrobne rezultate s problematiko po posameznih temeljnih organizacijah združenega dela, razen za železarno Jesenice, za katero smo te podatke že objavili, lahko preberete na tretji strani.

ZDRAVSTVENO VARSTVO DELAVCEV JE SESTAVNI DEL PROIZVODNJE

Hiter razvoj zdravstva v celoti kot posameznik zdravstvenih vej, nedvomno zahteva tudi stalno materialno rast tega področja človekovega varstva, to je funkcionalnemu prilagajanju zdravstvene službe sodobnim nalogam in zahtevam. »Ko smo pričeli s postopnim funkcionalnim urejanjem prostorov obratne ambulante Železarne in opremljanje le-teh z modernimi aparaturnami,« nam je ob obisku dejal predstojnik obratne ambulante Jože Jensterle, »smo izhajali izključno iz koncepta, da je zdravstveno varstvo delavcev, sestavni del proizvodnje, da je, čeprav le del, vendar pomemben del njegovega varstva.«

To usmeritev prizadevanj smo občutili tudi na vsakem koraku pri ogledu funkcionalno in estetsko urejenega pritličja obratne ambulante. Od prostorne, svetle in s toplino prežete čakalnice, ordinacijskih sob, previjalnic, operacijske sobe, urejenega rentgena, temnice, na enem mestu združene zobozdravstvene službe, kartotečnih oddelkov, laboratorija — vse med seboj izredno funkcionalno povezano, do izredno higijenskih sanitarij, to je vizuelna

pridobitev tretje faze obnove obratne ambulante. Ta vidna zaznava pa je le dokaz izredne človeške poante vseh teh prizadevanj.

Nedvomno že dosedanja obnova obratne ambulante, ki še ni zaključena, dokazuje osnovni namen dosedanjih vlaganj v obnovo, to je funkcionalno in estetsko ureditev prostorov, da se doseže nivo, ki ga zdravstveno varstvo delavca zasluži. Delavec, ki vstopa v te prostore z določeno prizadetostjo — boleznijo, poškodbo, obveznim, vendar vedno »zoprnim« pregledom in drugo — se mora v teh prostorih kljub temu počutiti toplo, domače. Razen tega pa to tudi pogojuje, da se znotraj ambulante urejajo odnosi, oziroma ustvarjajo taki delovni pogoji, da bodo zdravstveni delavci v njih radi delali, da bodo v delo lahko vložili vse svoje strokovno znanje in prizadevnost v korist delavca. »Čeprav smo pred časom imeli bojazen za zdravstvene kadre,« nam je v razgovoru povedal predstojnik Jože Jensterle, »danes, kljub težkemu delu v obratni ambulanti tega več nimamo, ker so se bistveno spremenili delovni pogoji. Ustvarjamo pogoje, v katerih se že in še bolje se bosta počutila tako zdravstveni delavec, kot delavec pacient.«

Vsa dosedanja vlaganja v funkcionalno ureditev in sodobno opremljenost obratne ambulante Železarne, sta narekovala časovno zelo zaostala tako funkcionalnost kot opremljenost ambulante. Že samo dejstvo, da ti prostori oziroma boljše

(Nadaljevanje na 9. strani)

Z GRADBIŠČA NOVE HLADNE VALJARNE

Glavna dela na temeljnih hal in izkopih za pripravo terena normalno napredujejo.

Nekaj težav nastaja z dobavo konstrukcije iz Krme-lja zaradi omejitev na železniškem transportu. Kljub temu računajo, da bo dobava pravočasna in da zaradi tega ne bo kasnil začetek montaže hale.

Položen je 35 KV kabel med RTP Javornik in RTP Bela in bo v tem tednu izvršen priklop. V kolikor bodo meritve in preizkus uspešni, bodo v naslednjem tednu podirali sedanji daljnovod.

Pričeli so z deli pri dokončni ureditvi in asfaltiranju uvozne ceste v valjarne Bela, od novega križišča, do konca striper hale.

V tem tednu je prispel na Jesenice za ves čas izgradnje tudi g. L. Cloran, kot svetovalec firme ARMC. Sodeloval bo pri planiranju, projektiranju, montaži in testiranju naprav. Njegova prisotnost bo gotovo veliko pripomogla k uspešnejšemu delu.

V prejšnji številko Železarja je bilo omenjeno urejevanje formalnosti pri namestitvi novega kadra za izgradnjo HV. Ob tem je treba posebej poudariti, da je skoraj ves kader iz TOZD VET. Z velikimi napori jim je uspelo, da so svoj boljši kader odstopili za vodstvo izgradnje, na njihovo mesto pa postavili take sodelavce, da proizvodnja in vzdrževanje sedanjih naprav ne bosta slabša.

VRSTE IN OBSEG MALIH USLUG DELAVCEM IN UPKOJENCEM ŽELEZARNE

Iz obsega malih uslug delavcem in upokojencem Železarne, predvsem pa iz evidence, kdo koristi te usluge, je razvidno, da delavci Železarne niso informirani in seznanjeni z organizacijskim navodilom, ki ureja ta vprašanja.

Sleherno podjetje nudi v okviru možnosti svojim delavcem manjše materialne usluge vezane na proizvodno podjetje: npr.: železničarji imajo popust pri vožnji z železnico, v tekstilnih tovarnah delavci lahko kupijo konce blaga po lastni ceni, skoraj v vseh proizvodnih panogah so uporabni odpadki ali izdelki z napako po ugodni ceni na voljo delavcem.

V naši železarni imamo malo prodajo preko katere lahko člani kolektiva ugodneje kupijo nekatere proizvode Železarne. Razen tega pa skladno z navodilom o malih uslugah lahko koristijo razpoložljive proizvodne kapacitete do obsega štirih (4) ur dela in do največje vrednosti 500,00 din.

Navodilo je sprejel odbor za splošne zadeve skladno s svojimi pristojnostmi brez širše javne razprave. Te usluge nudi pretežno TOZD VET, v vzdrževalnih obratih, koristijo pa jih v glavnem le delavci TOZD VET, ki za to možnost vedo. Da seznanimo s tem vse delavce, navodilo v celoti objavljamo, da bi s tem omogočili slehernemu delavcu Železarne, da uveljavi možnost in pravico za te vrste uslug.

NAVODILO

o opravljanju storitev in posojanju orodja in drugih predmetov delavcem in upokojencem železarne Jesenice.

Po sklepu odbora za splošne zadeve z dne 4. maja 1973 so odobrene storitve v okviru malih uslug in posojanje orodja ter drugih predmetov za delavce in upokojence železarne Jesenice.

Vrste in obseg uslug — storitev

Direktorji posameznih TOZD lahko odobrijo uslugo-storitev v obsegu štirih (4) izdelavnih ur, ki po izračunu z materialno vrednostjo ne presegajo finančne vrednosti v višini 500,00 din. Posamezni prosilec je upravičen na leto največ do dveh storitev — uslug v predpisanem obsegu.

Odobrene usluge se lahko sprejmejo oz. opravijo le pod pogojem, če to dovoljujejo proste kapacitete TOZD, ki usluge izvajajo.

Nabava materiala brez storitve je možna samo preko male prodaje in to samo za izdelke železarne ter materiale iz razprodaj.

V TOZD se mora voditi evidenca o opravljenih uslugah — storitvah ter o njih polletno poročati delavskemu svetu TOZD.

Najmanjša obračunska časovna enota storitve je ena ura. Cena storitve za ročno delo znaša 15,00 in za strojno obdelavo 21,00.

Cene uslug, določene po tem navodilu so začasne, ter se na predlog TOZD usklajujejo s porastom cen storitvenih ur v vzdrževalnih obratih preko odbora za dohodek in nagajevanje.

Sprejemanje in opravljanje storitev — uslug za delavce in upokojence železarne Jesenice

Prosilec (član ali upokojenec železarne) pisмено zapiše za storitev — uslugo pri direktorju TOZD, ki bo storitev — uslugo opravila. Skladno z določili tega navodila direktor TOZD vlogo prosilca odobri ali zavrne.

Po odobritvi se vloga s predkalkulacijo stroškov dostavi prosilcu na vpogled in podpis. Tako opremljeno vlogo dostavi vodstvo TOZD pripravljeno za izvedbo storitve — usluge.

TOZD, ki opravljajo storitve po tem navodilu morajo voditi evidenco o razpoložljivih kapacitetah in porabi izdelavnih ur za storitve. Na osnovi te evidence se določajo termini za izvrševanje storitev — uslug.

V primeru, da prosilec za storitev — uslugo razpolaga z lastnim materialom, mora vložiti prošnjo v dveh izvodih in priložiti dokument o lastništvu materiala. En izvod prošnje prosilca se pošlje vodji priprave dela vzdrževanja, drugi izvod pa vodstvu splošne varnostne službe železarne, zaradi kontrole dostavljenega in prevzetega materiala.

TOZD mora obračunati opravljeno storitev po izstavljeni predkalkulaciji stroškov in po resnični porabi materiala.

Ni dovoljeno sprejemati in opravljati storitev — uslug, ki so v nasprotju z določili tega navodila.

Izposojanje orodja in drugih predmetov

Izposojanje orodja in drugih predmetov last Železarne za osebno uporabo delavcev in upokojencev Železarne, odobrava obratovodja, v njegovi odsotnosti pa delavec, ki ga nadomešča.

Izposojeno orodje in druge predmete ima izposojemalec v uporabi lahko največ 14 dni.

Orodje in drugi predmeti se posojajo na reverz. Skladiščnik v obratu izpolni reverz v štirih izvodih. Prvi in drugi izvod prejme izposojemalec, original reverza zadrži, kopijo reverza pa odda službujočemu varstvarju. Tretji izvod reverza hrani skladiščnik v posebni mapi za kontrolo inventurne komisije, četrti izvod reverza pa ostane v bloku. Ob vračanju orodja vratar na svojo kopijo reverza napiše datum vrnitve. Skladiščnik ob vrnitvi orodja ali drugih predmetov uniči original in kopijo reverza iz posebne mape ob navzočnosti izposojemalca. V kopijo reverza, ki je ostal v bloku pa napiše datum vrnitve.

Reverze hrani centralno skladišče, ki tudi obnavlja zalogo tiskovin.

V primeru, da je orodje ali druge predmete uporabnik pokvaril, mora le-te na lastne stroške popraviti.

V Železarni si delavci in upokojenci Železarne lahko izposodijo le ročne stroške, kabelske priključke in drugo drobno ročno orodje. V nobenem primeru pa se ne posoja gradbeni material, gradbene elemente in gradbene stroje.

Poslovanje, evidenca in kontrola izposojenega orodja ali drugih predmetov se vrši v skladu s predpisanim skladiščnim poslovanjem v Železarni.

Za vsako izposojeno orodje ali drugi predmet se plača izposojnina v višini 10 din v obratni administraciji. Za to odgovorni delavec obratne administracije izda plačniku »potrdilo o vplačilu«, prejeti denar pa mora oddati v 24 urah glavni blagajni tovarne.

Orodje ali drugi predmeti se lahko dvignejo, iznašajo iz tovarne in vračajo le pri glavnih vratarjih v skladišče in to samo na dopoldanski izmeni v delovnih dneh, to je razen vsobotah, nedeljah in praznikih.

Delavec, ki si izposodi orodje ali druge predmete last Železarne, uporablja lahko le-te za lastne potrebe. Izposojenega orodja ali drugih predmetov ni dovoljeno dajati v uporabo tretjim osebam.

Kontrola in veljavnost predpisa

Kontrola nad poslovanjem v zvezi s posojanjem orodja ali drugih predmetov in vplačili iz naslova izposojnine, vrši finančna inšpekcija Železarne.

To navodilo velja po sklepu odbora za splošne zadeve od 1. 6. 1973 dalje. Z navedenim dnem preneha veljati navodilo pod OR-99-18-01 z dne 6. 7. 1971.

Direktor
sektorja za ekonomiko
in organizacijo:
Rudi Rozman

ŽELEZAR V PRVEM POLLETJU

(Nadaljevanje s 1. strani)

ustava, tako opredeljevanje ni več odločujoče, temveč samo vsebina, ki mora zasledovati kar najbolj popolno in vsestransko obveščanje članov delovnega kolektiva o vsem, kar je potrebno za uresničevanje njegovih samoupravnih pravic in dolžnosti. K temu vsebinskemu smotru je bila usmerjena uredniška politika, uresničevanje samo pa zahteva tudi nekatere organizacijske spremembe oziroma uresničitev zamisli o formiranju posebne službe. Seveda pa taka vsebinska zasnova zahteva tudi izpolnjevanje nekaterih že preveč stereotipnih oblik obveščanja.

Celotni stroški tiska in bruto honorarjev so znašali 650.977,15 dinarjev ali 45,7 odstotka planiranih. Od tega odpade na tisk 526.920,75 dinarjev ali 45,8 odstotka načrtovane vsote, razlika pa odpade na bruto honorarje, ki predstavljajo 46,2 odstotka predvidenih. Pri tem moramo poudariti, da so se stroški tiska zaradi podražitve papirja z 20. majem povečali za 3,6 odstotka, kar je bilo delno že upoštevano v planu in kar se bo bolj odražalo v drugem polletju. Pri nakladi 9100 izvodov Železarja, stane ena številka 2,97 dinarjev, od česar v globalu odpade na stroške tiska okroglo 81 odstotkov. V prvem polletju je bilo izstavljenih računov za 2.625,90 dinarjev za razne razpise in objave izven tovarniških naročnikov, kar zmanjšuje skupne stroške, kar pa bistveno ne vpliva na polletno finančno realizacijo oziroma na končne stroške.

V prvem polletju smo kot posebne priloge Železarja tiskali: osnuttka statuta občine Jesenice in Radovljica, program dela samoupravnih interesnih skupnosti ter njihovo financiranje za obe občini in še posebej za občino Radovljico poročilo o gradnji šol. Priloge so bile pred delitvijo Železarja izločene in niso upoštevane v povprečnem obsegu glasila, tiskarske stroške pa sta plačali obe občini.

Čestitamo

Na višji šoli za organizacijo dela je diplomiral Janez KOFOL, sodelavec iz SEOP in si pridobil naziv organizator dela.

Na tehnični srednji šoli so diplomirali Miloš ŽIVKO, sodelavec iz OTK za metalurškega tehnika, Jože DEBELJAK, sodelavec iz VEN, za elektrotehnika, in Ciril TOMŠE, sodelavec iz požarno varnostne službe, za gasilskega tehnika.

Vsem sodelavcem iskreno čestitamo in jim želimo veliko delovnih uspehov.

V prilogi Železarja pa objavili: Samoupravna sporazuma o medsebojnih razmerjih in odgovornosti delavcev v TOZD in posebej Skupnih služb, samoupravni sporazum o varstvu pri delu v TOZD dvakrat in sicer osnutek za razpravo in prečiščeno besedilo, nadalje samoupravni sporazum o delitvi dohodka in osebnih dohodkov v Slovenskih železarnah ter spremembe in dopolnitve samoupravnega sporazuma o osnovah in merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov v črni in barvisti metalurgiji Slovenije za vse organizacije združenega dela Slovenskih železarn in pravilnik o organizaciji in načinu vodenja knjigovodstva v Železarni.

Uredništvo je v prvem polletju še posebno pozornost posvetilo trem zgodovinsko pomembnim dogodkom: javni razpravi in sprejemu republiške in zvezne ustave, volitvam in kongresoma Zveze komunistov Slovenije in Jugoslavije. Po temu pa tudi vprašanju uresničevanja nove ustave in sprejetih resolucij na obeh kongresih. Med redne informacije, ki so zajete v programski zasnovi, pa sodijo: delo samoupravnih organov v TOZD in Železarni, mesečno uresničevanje proizvodnih načrtov TOZD in Železarne s problematiko zastojev, izplenov in podobno, izvrševanje načrtov manjših in večjih popravil, poslovanje Železarne in delitev dohodka na nivoju Železarne, investicijska vlaganja nasploh in redno informacijo o izvrševanju proizvodnih nalog Slovenskih železarn s problematiko posameznih TOZD in OZD, o delu samoupravnih organov Slovenskih železarn, poleg drugih rednih rubrik kot so novice iz sindikalnih organizacij, mladinska rubrika, tehnični feljton, obrambna vzgoja in skoraj rednega aktualnega uvodnika.

Kljub temu, da se v zadnjem času postopno spreminja razmerje informacij v korist tistih kar se bo zgodilo v posamezni TOZD ali Železarni, bo potrebno temu posebno pozornost posvetiti tudi v bodoče. Temeljna naloga uredništva pa bo pospeševati povratni tok informacij in se kar najbolj tvorno vključevati v uresničevanje nove ustave oziroma delegatskega sistema in delegatskih razmerij.

Ob sklepu velja poudariti še to, da je poprečni prispevek poklicnih novinarjev k posamezni številki Železarja 20 odstotkov gradiva, ostalo pa prispevajo zaprošeni strokovni delavci ali člani kolektiva samostojno.

DOPISUJTE
V ŽELEZARJA

NAŠ PORTRET

Pri kilogramih se je to kar precej poznalo!

Boste šli vseeno še v Egipt?

Težko. Že po prvem remontu pred dvema letoma sem bil prepričan, da ne bom šel več. Pa so me vseeno prepovorili! Kljub temu, da so bili pri generalnem direktorju Hadisolba Aliju Morsiju že razgovori za rekonstrukcijo in obnovu šestih kaverperjev peči I in II, ne bi šel več. Težko je bilo vzdržati.

Vatrostalna pa ima v Egiptu lepo perspektivo. Na ministrstvu za metalurgijo so se že pogovarjali o ustanovitvi poslovnice Vatrostalna-Arab v Kairu za afriško področje in tudi že razgovori o ustanovitvi I. razreda šole za ognjevdžarje ne zidaje v železarni Hadisolb v letu 1975.

Kako so vas sprejeli Arabci?

Jugoslovane imajo radi. Takoj sta prisotni imeni Tito — Naser. Pa tudi vprašanje — ali si musliman ali katolik, če nisi to, si pa Rus.

Občutek sem imel, da so me imeli v železarni radi, saj sem se veliko družil z ljudmi in jim pomagal. Z ing. Bakičem, vodjo Jugoslovanov, sva dobila tudi vabilo predsednika Sadata, da se osmega avgusta udeleživa otvoritve nove jeklarne. Toda tako sem si želel domov, da sem sedmega raje odpotoval.

V spomin pa sem kot posebno priznanje dobil plaketo iz prvega jekla poskusnega delovanja te nove konvertorske jeklarne.

V Železarni ste 43 let. Kdaj boste odšli na počitek?

Odločbo o upokojitvi že imam. Kakor pa je bila pot v Železarno težka, tako bo težko tudi slovo od nje. Občutek imam, da sem se zaželen, da nisem odveč. V prvih dneh novega leta pa se zares mislim dokončno posloviti.

V življenju niste bili samo železar!

Ko sem bil mlad, sem igral v orkestru Sokola in godbi na pihala. Igral sem violino, ki sem jo imel zelo rad. Po osvoboditvi sem igral nekaj časa še na Koroski Beli, potem pa kmalu za to ni bilo več časa.

Leta 1946 sem postal član Zveze komunistov. V letu 1951 sem za eno mandatno dobo postal sekretar upravnega odbora Železarne, bil član 1. in 2. delavskega sveta Železarne, odbornik okraja Radovljica štiri leta, prav toliko časa tudi okraja Kranj, občinski odbornik osem let, zdaj pa sem predsednik delegacijskega zbora Javornik — Koroska Bela.

Povezan sem tudi s športom. Aktiven športnik sicer nikoli nisem bil. Začel sem z delom v strelski družini Javornik, zdaj pa sem sedemnajsto leto predsednik kegljaške kluba na ledu Jesenice in sedmo leto predsednik kegljaške zveze na ledu Jugoslavije.

Ko ste bili občinski odbornik, ste imeli tudi eno prijetno dolžnost!

Ja. Skoraj pet let sem zadolžen tudi za sklepanje zakonskih zvez. Sklenil sem že čez dvesto, upam, da srečnih, zakonskih zvez.

Kakšno družino imate?

Poročil sem se 1946. leta. Žena je Jeseničanka. Imava dva sinova in enega vnuka. En sin dela pri Vatrostalni, eden pa je elektroinstalater v Železarni. Upam, da bo vzdržal vsaj toliko časa kot sem jaz.

Z otrokoma, kljub temu, da toliko govorim o težavah z današnjo mladino, nisem prišel v konflikte. Res sem bil strog, vendar brez palice. Vzgal sem ju z dobro besedo. Vendar pa se mi danes včasih zdi, da sem zaradi dela v času nujnega odraščanja včasih pozabil na družino.

Ste zadovoljni s svojim življenjem?

Kljub temu, da sem bil rojen na trinajstega, se mi zdi, da mi je bilo življenje kar naklonjeno — tako v zakonu, kot v drugem življenju. Pri delu pa pride marsikaj, tudi krivice.

Ce bi mi bilo še enkrat dano na izbiro, bi bil spet železar. Izhajam namreč iz tistega rodu, ko je oče rekel: »Tudi sin bo železar!« ZOF

PROIZVODNJA SLOVENSKE ŽELEZARNE V MESECU JULIJU

Poletni čas je zaradi vročine in dopustov vedno nekoliko vplival na rezultate dela v vročih obratih in to se je ponovilo tudi letos. Kljub temu je dosežena julijska proizvodnja surovega železa v Slovenskih železarnah doslej najvišja. Več kot 18.000 ton je znašala proizvodnja surovega železa samo lani, to v maju, in sicer 18.405 ton, letos julija pa smo dosegli 18.205 ton, kar je 1.117 ton več kot v mesecu juniju in 1.959 ton nad načrtovano povprečno mesečno proizvodnjo.

Proizvodnja surovega železa (v tonah):

Železarna	Mesečni načrt	Mesečna izvršitev	%	Kumulativni načrt	Kumulativna izvršitev	%
Jesenice	12.667	13.719	108	88.667	90.772	102
Store	3.583	4.490	125	25.083	25.762	103
Skupno:	16.250	18.209	112	113.750	116.534	102

Doslej so v jeseniških plavžih proizvedli približno 4.200 ton več kot v istem obdobju lani, v štorski elektrotredukciji pa zaostajajo samo še za 73 ton za lanske letošnje proizvodnje, doseženo v prvih sedmih mesecih.

Proizvodnja surovega železa je precej slabša in se zaostane za načrtovano količino zopet povečuje. Količina je približno enaka kot je bila dosežena v mesecu juniju oz. še za

19 ton nižja, kar ni bistveno. Najbližje načrtu je samo železarna Jesenice, medtem ko so v železarni Ravne imeli v popravilu 40-tonsko peč in so izkoristili letne dopuste, v železarni Store pa so imeli problem z okvarami v novi jeklini in je proizvodnja v novi električni peč običajno nižja kot pretekli mesec in kot bi lahko pričakovali.

Proizvodnja surovega železa (v tonah):

Železarna	Mesečni načrt	Mesečna izvršitev	%	Kumulativni načrt	Kumulativna izvršitev	%
Jesenice	41.250	40.581	98	288.750	283.892	98
Ravne	16.250	14.610	90	113.750	110.326	97
Store	7.083	6.037	85	49.583	41.030	83
Skupno	64.583	61.228	95	452.083	435.248	96

Letošnja proizvodnja surovega železa v sedmih mesecih je za 19.093 ton večja kot je bila v istem obdobju lani. Ker imamo v železarni Store novo električno peč, ki je letošnje proizvodnje železa na istih agregatih, kot so bili na razpolago in v proizvodnji lani, resnično nižja kot je bila lanska. Za kumulativnim načrtom zaostajamo že za 16.835 ton.

Blagovna proizvodnja je bila slaba in je julijski rezultat z 51.440 tonami samo za 91 ton boljši od januarjske proizvodnje, ki je bila v letošnjem letu najslabša. Dejstvo je namreč, da pri slabi proizvodnji železa ne moremo pričakovati dobre blagovne proizvodnje.

Blagovna proizvodnja — železarne:

Železarna	Mesečni načrt	Mesečna izvršitev	%	Kumulativni načrt	Kumulativna izvršitev	%
Jesenice	31.240	30.558	98	218.680	219.143	100
Ravne	11.213	9.485	85	78.278	73.348	94
Store	13.411	11.397	85	93.881	83.901	89
Skupno	55.864	51.440	92	390.839	376.392	96

V sedmih mesecih letošnjega leta smo prodali 14.447 ton manj naših proizvodov kot smo načrtovali in

celo 6.566 ton manj kot v istem obdobju lani.

Blagovna proizvodnja — predelovalci (v tonah):

Železarna	Mesečni načrt	Mesečna izvršitev	%	Kumulativni načrt	Kumulativna izvršitev	%
Veriga	1.100	947	86	7.700	7.361	96
Plamen	750	588	78	5.250	4.732	90
Tovil	129	111	86	905	884	98
Žična	1.135	678	59	7.947	5.799	73
Skupno:	3.114	2.324	75	21.802	18.776	86

Iz tabele je razvidno, da vse delovne organizacije predelovalcev zaostajajo v izvrševanju načrta blagovne proizvodnje. Če pa primerjamo letošnje proizvodne rezultate s podatki sedmih mesecev lani, so

edino v Žični Celje izdelali 46 ton proizvodov manj, ostali trije pa izdatno presegajo lanske dosežke.

Blagovna proizvodnja Slovenskih železarn (v tonah):

Železarna	Mesečni načrt	Mesečna izvršitev	%	Kumulativni načrt	Kumulativna izvršitev	%
Železarne	55.864	51.440	92	390.839	376.392	96
Predelovalci	3.114	2.324	75	21.802	18.776	86
Skupno	58.978	53.764	91	412.641	395.168	96

Rezultati eksterne realizacije so ugodnejši kot proizvodni rezultati in so vse tri železarne dosegle načrtovano vrednost oziroma je dosežena realizacija v železarni Jesenice celo zelo ugodna. Od predelovalcev sta presegla načrtovano vrednost realizacije Veriga Lesce in Tovil Ljubljana, medtem ko Plamen Kropa in predvsem Žična Celje izdatno zaostajata. Pri pregledu kumulativnih podatkov realizacije vidimo, da ima železarna Jesenice zelo ugoden rezultat, železarna Ravne je še na planirani višini in železarna Store zaostaja za 13 %. Pri predelovalcih je sedemmesečna realizacija zelo podobna mesečni. Veriga je nad načrtovano realizacijo, Tovil je na planiranem nivoju, Plamen in Žična pa zaostajata.

ŽELEZARNA RAVNE

Osnovni vzrok za slabe julijske rezultate je v koriščenju letnih dopustov, planiranem remontu 40-tonske električne peči in težke proge v valjarni, pomanjkanju delovne sile in težkih pogojev dela vsled vročine.

TOZD — METALURŠKE PROIZVODNJE

V jeklini so izdelali samo 89,9 % načrtovane količine železa. Težki de-

lovni pogoji v jeklini ustvarjajo problem delovne sile in delovne discipline. Pri načrtovanem remontu na 40-tonskih električnih pečeh so izkoristili tudi letne dopuste, da bi tako zagotovili boljšo prisotnost v prihodnjih mesecih.

V livarni so dosegli samo 76 % mesečne načrtovane blagovne proizvodnje. Proizvodnja je bila sicer nizka, finančni uspeh pa je ugoden. Izvršili so popravilo žarilnih peči, ki je trajalo 244 ur. Tudi v livarni primanjkuje delovne sile, predvsem v kaluparnici in čistilnici.

Valjarna je dosegla 87 % načrtovane blagovne proizvodnje. Na težki progi so imeli 218 ur zastoj zaradi letnega remonta. Kljub letnemu popravilu so imeli med valjanjem precej težav in zastoj, predvsem na srednji progi in ogrevni peči OFAG-2. Pomanjkanje delovne sile imajo tudi v tem obratu.

V kovačnici so izvršili mesečni načrt skupne proizvodnje, zaostali pa so za šest odstotkov pri blagovni proizvodnji. Ta obrat nima večjih problemov z odsotnostjo z dela in temu primerni so tudi dobri proizvodni in finančni rezultati.

V jeklovniku so zaradi pomanjkanja vložka in stalnih okvar strojev uresničili le 72 % načrtovane blagovne proizvodnje.

TOZD — MEHANSKE

PREDELAVE

je dosegla 70 % proizvodnega načrta. Nizko proizvodnjo opravičujejo s pomanjkanjem vložka in delovne sile, na drugi strani pa s forsirano usmeritvijo dela na obdelavo delov za stiskalnice.

TOZD — TRO — PREVALJE

so izdelali le 20 ton svojih izdelkov ali 57 % mesečnega načrta proizvodnje, ker so delali samo pol meseca in izkoristili kolektivni letni dopust.

ŽELEZARNA ŠTORE

TOZD I

Ker ni bilo redukcij električne energije, je bil mesec julij eden redkih mesecev, ko je elektro plavž polno obratoval in visoko presegel načrtovano mesečno proizvodnjo.

V jeklini pri SM peči ni bilo težav in so načrtovano proizvodnjo tudi presegli. V elektro jeklini so pa imeli velike zastoj zaradi mehanskih in električnih okvar na elektro peči in napravi za kontinuirno vli-vanje, kar je imelo za posledico zaostanek za načrtovano proizvodnjo.

V stari valjarni so izvršili remont peči in nekaj dni porabili za kolektivni dopust. V novi valjarni niso dosegli operativnega načrta zaradi večjih mehanskih okvar. V blagovni proizvodnji pa niso upoštevali tudi 116 ton proizvodov, za katere je zaračunano prevajanje samo kot storitev.

V vseh obratih 114. panoge je problem delovne sile in s tem tudi koriščenja letnih dopustov.

TOZD II

Skupno in blagovno proizvodnjo so dosegli s 97 %. Večje težave in odstopanja od načrtovane proizvodnje so imeli v livarni II, kjer še ni usposobljen novi stroj KFA-10 za obratovanje.

Kot v drugih obratih, je tudi v livarnah težava s pomanjkanjem delovne sile. Nekaj težav so imeli tudi zaradi pomanjkanja zlomnine za izdelavo valjev, drugih posebnih problemov pa v pretečenem mesecu ni bilo.

Nov rezervoar za propan-butan ob Savi

Železarski globus

ZDA

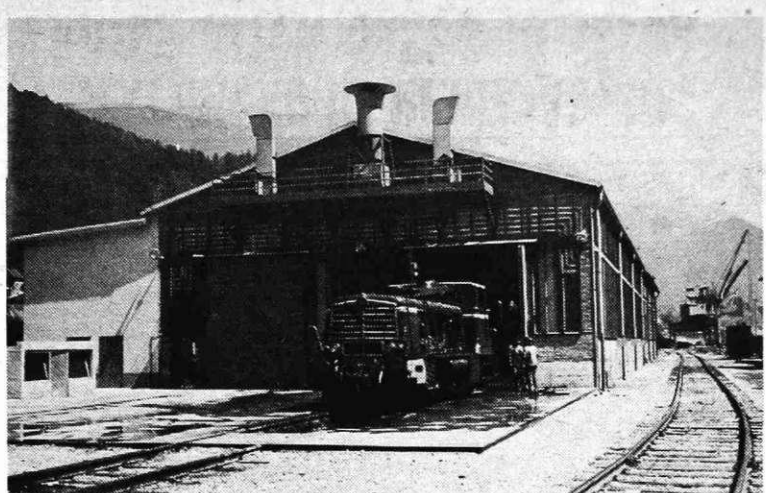
Podatki zadnjih šestih let kažejo, da so investicijska vlaganja v železarsko industrijo ZDA pričela po letu 1968, ko so dosegla vrhunec, padati in ponovno naraščati šele v letu 1973. To je razvidno iz spodnje tabele:

Leto	Milijard dolarjev
1966	2,0
1967	2,1
1968	2,3
1969	2,0
1970	1,7
1971	1,4
1972	1,2
1973	1,6

Vzrok je bil v stalnem padanju finančne moči železarske industrije. Najprej zaradi poslabšane konjunkturo in potem zaradi visokega porasta cen surovin in energije. Šele v letu 1973 se je stanje pričelo postopno popravljati.

ZDA

Kaj nam pokaže primerjava med premogom in ostalimi energetskimi viri v ZDA? Skupne zaloge premoga v tej državi predstavljajo 48 % svetovnih zalog in 90 % zalog fosilnih goriv (premog, nafta, zemeljski plin) v ZDA. V letu 1973 so krile ZDA 78 % svojih energetskih potreb z nafto in zemeljskim plinom ter samo 17 % s premogom.

Nova vozovna delavnica TOZD VET — Železarne

OBVESTILA KOLEKTIVU — OBVESTILA

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK — 26. 8.	SITAR ANTON	KOVAČ JANEZ
TOREK — 27. 8.	FALETIČ JANEZ	LEBAR ALOJZ
SREDA — 28. 8.	POZMAN JANEZ	LOGAR IGOR
ČETRTEK — 29. 8.	SEKLOČA PETER	ZIDAR JOŽE
PETEK — 30. 8.	KAVČIČ EDO	TUMA SLAVKO
SOBOTA — 31. 8.	BEGEŠ STANE	TRONTELJ MARJAN
NEDELJA — 1. 9.	TORKAR STANE	VARL ALOJZ

Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je: 358
vezni telefon je: 410

Na redne delovne dni dela dnevni dežurni od 14. do 18. ure
nočni pa od 18. do 6. ure

Na proste sobote, nedelje in praznike dela: od 6. do 18. ure
dnevni dežurni od 18. do 6. ure
nočni pa

Predaja poslov se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni zgradbi TOZD-VET.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

od 26. do 31. avgusta

Dopoldan: dr. Drago Jeremič in dr. Aleksander Rjazancev
Popoldan: dr. Branimir Čeh
V soboto, 31. avgusta samo dopoldan dr. Drago Jeremič

ZOBNA AMBULANTA

Dopoldan: terapevt Viktor Stražišar
Popoldan: terapevt dr. Alojz Smolej
V soboto, 31. avgusta samo popoldan terapevt Viktor Stražišar.
Ordinacijski čas dopoldan od 6.30 do 13. ure, popoldan od 13. do 19.30.
V soboto samo dopoldan od 6.30 do 13. ure.

VSEM UDELEŽENCEM DRUGEGA SREČANJA ŽELEZARJEV — BORCEV NOB

Koordinacijski odbor Združenja zveze borcev NOB Slovenskih železarn sporoča, da je organiziran skupni prevoz z avtobusi na Ravne, v soboto, dne 24. avgusta, s parkirišča železarnarje Jesenice. Odhod vseh avtobusov bo ob 6. uri 30 minut.

Značke in vsa druga pojasnila bodo prijavljeni udeleženci srečanja dobili v avtobusu. V smeri vožnje Jesenice—Ravne bo vmesni polurni postanek na Trojanah. Prihod na Ravne bo predvidoma ob 10.30. Povratek vseh avtobusov z Raven nazaj na Jesenice je določen za 18. uro in prihod na Jesenice predvidoma ob 21.30, tako da bo vsak udeleženec imel možnost nadaljevati pot do doma z rednimi avtobusi ali železnico.

Prosimo vse prijavitelce, da se natančno držijo napovedanega odhoda.

Srečanje železarjev-borcev NOB bo v vsakem vremenu.

KOORDINACIJSKI ODBOR
ZZB NOB SLOVENSKE ŽELEZARNE

NASVIDENJE NA TRIGLAVU

Pohod slovenskih železarjev in predelovalcev na Triglav je v zaključni fazi priprave. Po dosedanjih prijavah sodeč, bo naš letošnji obisk na najvišjem jugoslovanskem vrhu rekorden. Poleg 200 jeseniških železarjev, se bo 31. avgusta in 1. septembra na Triglav povzpelo 85 železarjev iz Raven in 40 železarjev iz štorske železarne, po 40 udeležencev pa bo še iz Žične Celje, Tovila Ljubljana in iz Plamena Kropa. Manj zanimanja za ta pohod je le v Verigi Lesce, odkoder še ni nobenih prijav.

Jeseniški železarji so razdeljeni v tri skupine in sicer:
1. Skupina ima odhod v soboto, dne 31. avgusta ob 7. uri s parkirnega prostora pred železarno in se po Tominškovi poti povzpne do Kredarice, odkoder naslednji dan nadaljuje proti vrhu.

2. Skupina ima odhod v soboto, dne 31. avgusta ob 6.30 uri s parkirnega prostora pred železarno in prične pohod z Rudnega polja do Kredarice, odkoder naslednji dan nadaljuje proti vrhu. Kraj prenočišča smo spremenili zaradi zasedenosti Planike.

3. Skupina ima odhod v soboto, dne 1. avgusta ob 6.00 uri s parkirnega prostora pred železarno in prične pohod v Trenti Na Logu, do koč na Doliču od koder naslednji dan nadaljuje proti vrhu.

Enodnevni pohod je predviden v nedeljo, dne 1. septembra z odhodom ob 4.00 uri

s parkirnega prostora pred železarno in nato po Tominškovi poti do Kredarice in proti vrhu Triglava. Kraj in čas odhoda je spremenjen zato, ker ni prijav iz Lesce. Ponovno opozarjamo naj se za enodnevni pohod prijavi le izkušeni planinci s primerno telesno kondicijo.

Sestop vseh skupin bo v Krmo do Kovinarske koč, kjer bo za udeležence organiziran piknik, za sprostitev pa bodo poskrbeli pevci in domači zabavni ansambel.

Prijave za pohod še vedno sprejema tajništvo sindikata Železarne telefon št. 216.

Nasvidenje na vrhu Triglava.

Samoupravni organi v preteklem tednu

TOZD Hladna predelava

13. seja odbora za dododek in nagrajevanje

V ponedeljek, dne 12. avgusta, je imel odbor za dohodek in nagrajevanje v TOZD Hladna predelava svojo 13. seja. Predsednik odbora Anton Klemenc je za sejo predlagal naslednji dnevni red: pregled izvrševanja sklepov prejšnje seje, obravnava osebnega dohodka za julij ter pregled doseženih učinkov in razno.

Odbor je pregledal izvrševanje sklepov prejšnje seje in ugotovil, da so bili vsi izvršeni.

Obrazložitev doseženega osebnega dohodka za mesec julij je podal Stanko Malej iz oddelka za nagrajevanje — SEOP. Za vso Železarno kot tudi za obrate TOZD Hladna predelava je osebni dohodek v mese-

cu juliju višji nasproti junijskemu. Na višji osebni dohodek je vplival predvsem daljši delovni čas, boljši skupni učinek, dva plačana praznika in dodatek 100.— din na zaposlenega zaradi podražitev nekaterih prehrabnih artiklov. Obrati TOZD Hladna predelava so dosegli naslednji osebni dohodek:

	ur/os.	din/h	din/os.	razlika v din
hladna valjarna	202,9	15,55	3.154	+ 464
žičarna	198,3	15,12	2.999	+ 380
profilarna	198,0	14,67	2.905	+ 314
vrtni podboji	192,4	14,61	2.811	+ 405
jeklovlek	196,5	14,55	2.859	+ 350
elektrodni obrat	195,5	12,47	2.438	+ 143
žebljarna	187,2	13,05	2.443	+ 215
vodstvo TOZD	188,7	20,58	2.883	+ 308

Iz razpredelnice je razvidno, da sta sorazmerno majhen premik dosegla le žebljarna in elektrodni obrat. Vzrok za manjši premik v manjšem učinku in nižjem odstotku izpolnitve operativnega programa, v žebljarni pa slabši učinek.

V mesecu juliju za TOZD Hladna predelavo ni bila izvršena nobena korekcija glede na izvrševanje operativnega programa, ker so vsi obrati presegli mejo 98 odstotkov operativnega programa in sicer:

	% izvršitve	% stimulacije
hladna valjarna	109,1	10
žičarna	110,7	10
profilarna	98,7	6
vrtni podboji	105,8	7
jeklovlek	105,8	9
elektrodni obrat	98,2	6
žebljarna	108,1	10
vodstvo	106,8	8

V nadaljevanju je Janez Lešnik odboru poročal o doseganju učinkov in premij v mesecu juliju. Iz poročila je bilo razvidno, da je najnižji odstotek premije po učinku dosegla žebljarna in sicer 1,17 odstotka. Zaradi objektivnih vzrokov — velika odstopnost proizvodnih delavcev pri skoraj isti režiji je bila izvršena korektura premije iz 17 odstotkov na 23 odstotkov. Obrati hladne predelave so dosegli naslednje odstotke premije po učinku:

hladna valjarna	30 %
žičarna	29 %
profilarna	28 %
jeklovlek	33 %
elektrodni obrat	25 %
žebljarna	23 %
vodstvo TOZD	28 %

Najvišji učinek je dosežen v jeklovleku in to predvsem zaradi dodatne proizvodnje.

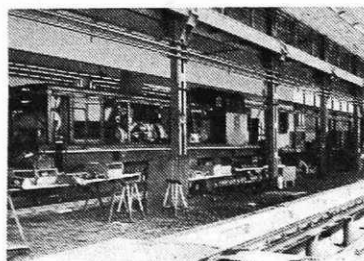
Na osnovi obrazložitve in razprave je odbor sklenil naslednje:

mije po učinku. Zato je treba ugotoviti vzroke, ki so vplivali na tako odstopanje. S korekcijo za mesec julij pa odbor soglašal. Do prihodnje seje je treba izdelati primerjalno analizo gibanja ur in proizvodnje za šest mesecev.

Glede dodatne proizvodnje v jeklovleku pa je odbor smatral, da se mora le-ta prikazovati z urami za manjkajoče. Na ta način bo dosežena realnejša slika doseganja učinka.

V zadnjem delu seje je odbor obravnaval vloge za priznanje stimulacijskega dodatka.

J. S.

Notranjost nove vozovne delavnice

12. seja odbora za kadre in medsebojna razmerja

V petek, dne 16. avgusta, je predsednik odbora za kadre in medsebojna razmerja TOZD Hladna predelava Rok Globočnik sklical 12. sejo, za katero je predlagal naslednji dnevni red: pregled sklepov prejšnje seje, poročilo o gibanju delovne sile, sprejem in obračun delavcev v mesecu juliju, premestitve, reševanje prošelj ter razno.

Odbor je najprej pregledal izvrševanje sklepov prejšnje seje in ugotovil, da so bili vsi sklepi realizirani.

Kadrovik TOZD Hladna predelava Janko Kavalar je odboru poročal o gibanju delovne sile v mesecu juliju. Iz poročila je bilo razvidno, da je bilo v TOZD Hladna predelava v tem mesecu sprejetih 18 novih delavcev in to v naslednje obrate:

hladna valjarna	7
profilarna	1
vrtni podboji	—
jeklovlek	4
žičarna	6
elektrodni obrat	—
žebljarna	—

Obračunanih je bilo v tem času 13 delavcev in sicer: hladna valjarna 4, profilarna 2, vrtni podboji —, jeklovlek —, žičarna 4, elektrodni obrat 3, žebljarna —.

Odbor je razpravljal tudi o predlogih obratovodstev elektrodne obrate in hladne valjarne za premestitev znotraj obratov in s premestitvami soglašal. Dalje je odbor obravnaval še prošnje za premestitev v TOZD Hladna predelava iz drugih TOZD ter prošnje za ponovni sprejem.

J. S.

Železarski globus

ITALIJA

V kraju Dalmine blizu Milana, bo istoimenska železarska družba zgradila novo valjarno brezšivnih cevi. Investicijski stroški za to valjarno bodo znašali 28,3 milij. dolarjev. Letna proizvodna zmogljivost nove valjarne bo 200.000 ton brezšivnih cevi.

PARAGVAJ

Nedavno ustanovljena železarska družba Siderurgia Paraguaya bo zgradila novo železarno. Njena letna proizvodna zmogljivost bo 100.000 ton surovega jekla. Pri projektu bodo s tehnično in finančno pomočjo sodelovale brazilske železarske družbe.

TURČIJA

V železarni Eregli bodo zgradili 1650 mm pol-kontinuirno valjarniško progo. Ta proga sodi v program povečanja proizvodnih zmogljivosti te železarne in bodo zanjo investirali 186 milij. dolarjev. Ko bodo načrt do konca izvedli, bo železarna lahko proizvedla letno dva milijona ton valjarniških proizvodov.

MEHIKA

Japonska družba Hitachi si prizadeva, da bi čimveč investirala v železarske industrije drugih držav. Tako bodo v Mehiki investirali 7,8 milij. dolarjev. S tem denarjem bodo zgradili novo hladno valjarno, katere letna proizvodna zmogljivost bo 600.000 ton.

17. seja odbora za dohodek in nagrajevanje pri DSŽ

Na 17. seji odbora za dohodek in nagrajevanje, ki jo je predsednik odbora sklical v ponedeljek, 12. avgusta, so obravnavali:

1. Pregledali so izvrševanje sklepov prejšnje seje in ugotovili, da so sklepi izvršeni, analiza vpliva asortimenta na spremembo prodajne cene pa se pripravlja. Vzeli so na znanje tudi informacijo, da je v končni obdelavi pravilnik o nagrajevanju v zvezi s pravilnikom o napredovanju in bo ta pravilnik po vsej verjetnosti posredovan v javno razpravo že v septembru, tako da bi lahko začel veljati s 1. januarjem prihodnjega leta.

2. Obravnavali so oblikovane osebne dohodke v juliju. Z njimi so se strinjali, priporočili pa so odborom za dohodek in nagrajevanje v

TOZD, da proučijo odstopanja, zlasti v valjarni 2400 in v elektrodnem obratu.

3. Podprli so predlog oddelka za nagrajevanje, da se delovna mesta čistilk prekategorizirajo iz I. v II. kategorijo, delovna mesta tekačev in mladinske brigade se uvrstijo v I. kategorijo, delovna mesta zunanjih tekačev pa v II. kategorijo.

4. Odobrili so, da se delovnim invalidom, ki so na rehabilitaciji prav tako kot vsem ostalim delavcem Železarne prizna od 1. julija doplačilo 100 dinarjev, kot nadomestilo za premagovanje podražitev prehrabnih artiklov.

RAZMIŠLJANJE OB PREDLOGU SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA ZA PODELITEV NAGRADE »NOVATOR LETA«

Delavski sveti TOZD so dobili v razpravo predlog samoupravnega sporazuma o podelitvi nagrade »Novator leta«. Predlog bodo najprej obravnavale samoupravne delovne skupine, na osnovi teh razprav pa bodo delavski sveti TOZD sprejeli ugotovitvene zaključke in eventualne pripombe.

Moj namen je, da v tem sestavku navedem nekaj ugotovitev. Društvo novatorjev je že pred leti na svoji seji govorilo o tem, da bi za večjo mobilizacijo razpoložljivih strokovnih potencialov, katere imamo v našem kolektivu, uvedli posebno priznanje, za tiste člane kolektiva, ki so na področju tehničnih inovacij najbolj aktivni. Pri razmišljanju je odbor na osnovi ideje Aleksandra Rjazanceva sprejel tudi predlog, naj bi se to priznanje imenovalo po inženirju Pantzu. Tak predlog je bil predložen leta 1968 tudi takratnemu glavnemu direktorju Matevžu Hafnarju. Takrat s predlogom nismo uspeli.

Ob koncu leta 1972 pa je bil napravljen prvi osnutek pravilnika o podelitvi posebnega priznanja »Pantzove plakete«. Na ta osnutek je naše društvo dalo nekatere pripombe, katere pa nismo mogli realizirati. Tako smo dobili pravilnik, ki je zelo ozeek in morda tudi neživljenjski. To potrjujejo sledeča dejstva: V letu 1973, ko je bil dan prvi razpis za podelitev tega priznanja, na prvi razpis nismo dobili pravočasno nobene prijave. Šele na drugi ponovljeni razpis, smo dobili prvega kandidata. V letu 1974 pa se je situacija ponovila, na razpis nismo dobili pravega kandidata, tako v letu, ko bi morali podeliti drugič to visoko priznanje, tega nismo mogli napraviti, kljub temu, da je bilo v informacijskih sredstvih že objavljeno, da bomo za občinski praznik podelili drugič to priznanje.

Že v letu 1973 pa se je začela razprava, kako bi v Železarni uvedli kot protikutje Pantzovi plaketi še neko drugo priznanje, katero naj bi dobili najbolj uspešni novatorji. Seveda je pri tem šlo v glavnem za višino denarne nagrade, ki naj bi bila nekoliko nižja od Pantzove. Na osnovi

tega imamo danes v razpravi predlog samoupravnega sporazuma o podelitvi nagrade NOVATOR LETA.

Zelo zanimivo je to, da smo tako v letu 1973, še predno je bil sprejet pravilnik za podelitev Pantzove plakete, vedeli za kandidata, tako tudi letos že vemo za kandidata, ki naj bi dobil nagrado »Novator leta«, še predno je sprejet samoupravni sporazum. Po vsej verjetnosti s predloženim osnutkom samoupravnega sporazuma, v kolikor bi ga sprejeli, ne bi dosegli namena, ki je poudarjen v tretjem členu predloženega osnutka.

Menim, da v kolikor uvedemo v Železarni posebno priznanje za uspešne avtorje tehničnih izboljšav, moramo vzeti drugačne kriterije in tudi ne sme biti glavno vodilo višina nagrade. Glavni kriterij za kandidata za nagrado Novator leta, v kolikor bomo obdržali predlagani naziv, mora biti vsekakor večletna aktivnost na tem področju, ali bolje rečeno priznanje za minulo delo. Nikakor pa ne more biti merilo višina prihranka s tehnično izboljšavo v preteklem letu. Po mojem mnenju bi to priznanje moralo imeti poudarek bolj na moralnem priznanju, kajti vsak avtor za svojo realizirano tehnično izboljšavo ali izum dobi odškodnino po veljavnem pravilniku, seveda v kolikor se tega spoustuje.

Pri obravnavi predloga samoupravnega sporazuma za podelitev nagrade »Novator leta«, moramo upoštevati, da imamo v Železarni več kot tristo aktivnih avtorjev, ki so s svojim večletnim delom na področju tehničnih inovacij doprinesli kolektivu razmeroma precejšnje prihranke. Razen tega pa še to, da so v naši samoupravni družbi tudi v veljavi drugačna priznanja, ki ne slojijo samo na višini denarne nagrade.

Stane Torkar

Sestanki samoupravnih delovnih skupin

TOZD Talilnice

V TOZD Talilnice je v preteklem obdobju imela sestanek le samoupravna delovna skupina LIVNA JAMA 1 v martinarni, ki se je sestala zaradi napake na 10-tonskem žerjavu, katere bi lahko povzročila hujšo nesrečo. Vodja samoupravne delovne skupine je sklical žerjavovodje 8-tonskih žerjavov in se z njimi kritično pogovoril o stanju žerjavov. Ugotovili so, da žerjavovodje premalo pazijo na stikala, ki lahko ob napaki povzročijo hudo nesrečo. Padla je tudi kritika na delo vzdrževalcev, za katere pravijo, da neradi pridejo popravljati žerjave, če jih ob okvari pokličejo.

TOZD Valjarne

V TOZD Valjarne sta se sestali le dve samoupravni delovni skupini, in sicer v adjustaži bluminga. Skupini sta obravnavali pregled stroškov v juniju in juliju letošnjega leta, protinflacijski program Železarne za II. polletje ter delovno in tehnološko disciplino. Glede protinflacijskega programa je skupina I. izmene ugotovila, da bo treba varčevati z vsemi sredstvi, paziti na

boljši izplen in zmanjšati porabo tistih sredstev, ki se lahko zmanjšajo na minimum. Samoupravna delovna skupina II. izmene pa je sprejela obvezo, da bodo zboljšali izplen, znižali proizvodne stroške in zastoje pri strojnih napravah. Ta skupina je sprejela tudi vrsto ukrepov za zboljšanje delovne in tehnološke discipline zlasti proti tistim sodelavcem, ki zamujajo na delo ali predčasno z dela uhajajo, ki se predolgo zadržujejo na malici in podobno. Sklenili so, da jim odsotnost z dela ne bodo priznali v delovni čas, če pa tudi to ne bo pomagalo, bodo začeli postopek za odstranitev takšnega delavca iz obrata.

TOZD Hladna predelava

V TOZD Hladna predelava se je 1. avgusta sestala vseh trinajst samoupravnih delovnih skupin HLADNE VALJARNE in na sestanku, ki so ga zahtevali delavci hladne valjarne, obravnavali ukinitve vratarne št. 1 pri hladni valjarni in žičarni. Kritično so ocenili ta ukrep zaradi težav, ki bodo nastopile pri menjavi izmene, saj se je zdaj pot podaljšala, avtobusi in vlaki pa prihajajo in odhajajo ravno tako kot prej. Opozorili so tudi na večjo možnost nesreč zaradi večjega prometa na obhodni poti in tudi na večjo možnost pobegov oziroma na večjo možnost, da se iz skladišč brez nadzora odnese marsikakšen material. Odločno so zahtevali primernejši izhod in predlagali izhod pri odpremnem skladišču ali pa naj obvelja dosežani izhod.

Te iste samoupravne delovne skupine so na sestankih od 11. do 18. avgusta obravnavale protinflacijski program železarne in obrata za II. polletje 1974. Vse skupine so se s protinflacijskim programom strinjale s temile stališči oziroma pripombami:

— varčevati je treba z materialom tako, da se bolj pazi na odpadke, bolj drži mer in dimenzij, varčuje z mazili, zlasti pa je treba boljše izkoriščati delovni čas,

— pravočasna dobava rezervnih delov in zadostna količina vložka enake dimenzije. Količine naročil naj bodo takšne, da ne bo treba velikokrat menjati nožev pri škarjah,

Organizacija Skupne službe

V skupnih službah je imela sestanek le samoupravna delovna skupina v centru za obdelavo podatkov. Obravnavali so polletno poslovno poročilo, protinflacijski program in predlagali, da se za luknjače in verefike osnuje tečaj v času, ki bo primeren za izmensko delo teh delav.

Mladi o sebi, svojih problemih, nalogah in perspektivah

JESENIŠKA MLADINA PRED KONGRESOM ZM SLOVENIJE

Le še dober mesec nas loči od 9. kongresa Zveze mladine Slovenije, ki bo od 2. do 4. oktobra v Murski Soboti. Z dosedaj zbranimi podatki o pripravah slovenske mladine na ta dogodek, ne moremo biti v celoti zadovoljni. Posamezne občinske konference ZM so pripravile prelo, predvsem pri organiziranju javne razprave o kongresnih dokumentih. In kakšno je stanje v naši občini?

Na zadnji razširjeni seji predsedstva OK ZMS so člani ocenili dosežke priprave kot uspešne. Je ta ocena realna? Če pogledamo potek javne razprave oziroma same priprave na kongres bolj natančno, z oceno članov predsedstva ne moremo popolnoma soglašati. Odgovor je na dlani: Javna razprava med jeseniško mladino ni dosegla tiste širine, za katero se je vodstvo OK ZMS prizadevalo že od samega začetka. Javna razprava ni prodrla predvsem v krog delavske mladine, ki neposredno ustvarja. Je temu kriva slaba organizacija, nezainteresiranost mladih samih ali neugoden poletni čas? Zakaj javna razprava ni »vzvala« prav med delavsko mladino, ki je danes živo zainteresirana, kakšna bo njena nadaljnja vloga v izgradnji naše samoupravne socialistične družbe?

Vprašanja se postavljajo sama, vendar zanje v tem trenutku ne najdemo pravega odgovora. Občinska konferenca mladih delavcev, ki je bila ustanovljena med prvimi v Sloveniji, je najbolj pristojna, da na ta vprašanja da jasne odgovore.

Ce se povrtno nazaj na potek javne razprave, moramo na tem mestu pohvaliti mlade iz krajevnih skupnosti. Člani aktivov v skoraj vseh krajevnih skupnostih so se v razpravo vključili zelo aktivno in na kongresne dokumente dali tudi več pripomb. Najbolje je razprava uspešna v aktivih Javornik — Koroška Bela in Rateče.

V obdobju pred 9. kongresom ZMS poteka med mladinskimi aktivji v naši občini evidentiranje možnih kandidatov za člane občinskih in republiških organov ZM po kongresu. V naši občini se bo po kongresu zamenjalo približno 50 odstotkov sedanjega vodstva OK ZMS. Do menjave kadrov bo prav tako prišlo v posameznih konferencah, komisijah in samih aktivih. Doslej je v naši občini evidentiranih že preko sto mladih.

Devetega kongresa ZMS Slovenije v Murski Soboti se bo po predvidevanjih udeležilo nekaj nad 470 delegatov. Iz občinske konference ZMS in regij 218, iz pokrajinskih klubov študentov 40, iz specializiranih organizacij in JLA 31 in 182 delegatov, ki imajo status delegata po svoji funkciji. Poleg tega bodo vabljeni kot

gostje: predsedniki zamejskih Slovencev mladinske organizacije iz tujine, s katerimi ima RK ZMS stike, člani zveznih organov mladinske in študentske organizacije in drugi.

FOTOAMATERJI POZOR!

Republiška konferenca ZM Slovenije v sodelovanju s fotokino zvezo Slovenije razpisuje v počasti

tev 9. kongresa ZMS natečaj za najboljšo fotografijo na temo MLA-DOST. Fotografije formata 30 x 40 lahko pošljejo posamezniki ali klubi fotoamaterjev, in sicer do 10. septembra na naslov: Foto-kino zveza Slovenije, Lepi pot 6, 61000 Ljubljana. Najboljše fotografije bodo nagrajene in razstavljene v času kongresa v Murski Soboti. Opozorimo naj še, da bodo fotoamaterji razdeljeni v tri skupine, in sicer od 15 do 19 let, od 20 do 25 let ter od 25 let dalje. J. R.

Izvoljeni delegati za kongres ZMS in ZMJ

Petnajste avgusta so člani občinske konference ZMS Jesenice na svoji šesti seji izvolili pet delegatov, ki bodo zastopali našo mladino na IX. kongresu ZMS in IX. kongresu ZMJ.

Za delegate na kongresu ZMS so bili izvoljeni: Janko Rabič, član predsedstva in predsednik komisije za informiranje in Franjo Kragolnik, član predsedstva konference mladih delavcev — kot zastopnika delavske mladine z Jesenic,

Justi Čelik, predsednica konference mladih iz krajevnih skupnosti v imenu mladih, organiziranih na terenu in Goran Dražič, predsednik konference mladih v izobraževanju, kot zastopnik šolske mladine z našega območja.

Za delegata na kongresu ZMJ pa je bil izvoljen Vaso Koman, član predsedstva OK ZM Jesenice in predsednik tovarniške konference ZMS Železarne.

POŠKODBE PRI DELU V SLOVENIJI IN ŽELEZARNI

(Nadaljevanje s 1. strani)

navedeni za vsako peto leto oziroma za zadnja štiri leta zaporedoma.

leto	stalež	število poškodb				izpad dni	
		smrt.	hujše	ostale — skupaj	♀	skupaj	na 1 pošk.
1950	7.214	14	24	1.233	17,0	24.817	20
1955	7.083	3	2	1.212	17,1	15.246	13
1960	6.944	3	3	1.197	17,2	16.432	14
1965	6.965	2	4	873	12,5	16.235	19
1970	5.886	1	3	481	8,1	11.136	23
1971	5.758	—	1	480	8,3	9.579	20
1972	5.774	2	4	401	6,9	7.792	19
1973	5.900	1	5	385	6,3	7.600	19

Primerjati poškodbe pri delu je smiselno le v enaki oziroma sorodni industriji. V ilustracijo naj navedemo, da smo v Železarni na tem področju dosegli lepe uspehe, ki pa nas

ne smejo uspavati. Le-ti naj nam služijo za primerjavo z največjimi OZD v okviru Združenja jugoslovanskih železarn za 1973. leto.

železarna	indeks pogostosti (frekvenca)	indeks resnosti (teža)	rang (mesto) frekv.	teža
Zenica	33,8	661,8	2	2
Nikiš	46,8	1.193,8	5	8
Sisak	35,8	1.022,0	3	6
Skopje	56,4	838,4	8	4
Jesenice	32,7	657,4	1	1
Ravne	48,6	954,4	6	5
Štore	51,6	1.054,0	7	7
Smederevo	41,9	722,0	4	3

Pogostost (frekvenca) pomeni število poškodb na en milijon efektivnih ur, resnost (teža) pa število izgubljenih dni zaradi poškodb pri delu na en milijon efektivnih ur. ZK

Pripravljenost je vedno boljša kakor golo pričakovanje... 23

Tito

Hrana je pogoj, da se preživimo

KOBRANKA (NATRIX TESSELATA)

Dolga je do 80 cm. Dobimo jo v vodi ali neposredno ob njej. Na kopnem je zelo hitra in okretna, predvsem pa zelo spretno plava in se potaplja.

Lovimo in pripravljamo jo na isti način kot belouško.

NAVADNI GOŽ (ELAPHE LONGISSIMA)

Gož je naša najdaljša kača, saj doseže dolžino do 150 cm. Glava je podolgovato ovalna. Po zgornji strani je različno obarvana, od rjave ali zelenkaste do popolnoma črne barve (na Primorskem ga imenujejo »črnica«). Po spodnji strani je navadno rumen in večinoma temno pegast. Živi predvsem v svetlih listnatih gozdovih, grmovnatih ogradah, na obzidjih in na kamnitih tleh. Ker zelo dobro pleza, ga najdemo tudi v drevesnih duplih. Hrani se z mišmi ali pa zalezuje v gnezdih mlade ptice. Lovimo ga v precep.

MODRAS (VIPERA AMMODYTES)

Zanj je značilen rožiček, ki ga ima na sprednjem delu trikotne glave. Odrasla žival meri do 80 cm. Na zgornji strani ima vzdolž telesa temno rjavo ali povsem črno cikcakasto črto na sivi, rumenkasti ali rjavi podlagi.

Pretežno živi na kamnitih in peščenih, z grmičevjem poraslih terenih, ob ogradah in poteh in na starih zidovih. Naseljuje nižinske in hribovite predele do višine 1000 m. Kot precej lena in počasna žival ne zleze daleč od svojega stalnega bivališča. Rad se sonči, vendar prenese tudi precej nizke temperature. Hrani se z mišmi in drugimi drobnimi sesalci. Ujamemo ga tako, da ga s precepom ali z rogovi tako za glavo pritisnemo ob tla in potem ubijemo. Človeka napada samo takrat, kadar se brani in to največkrat, če po nerodnosti stopimo nanj.

Modras ima okusno meso, ki ga pripravljamo na podobne načine kot meso drugih kač.

NAVADNI GAD (VIPERA BERUS)

Dolg je do 60 cm. Njegovo telo je precej debelo, v vratnem delu zoženo, glava je ovalna in od zgoraj sploščena. Po spodnji strani so samčki sivi, samičke pa belo pikaste ali lisaste. Značilna cikcakasta, črnkasta proga se vleče vzdolž telesa po zgornji strani, ob bokih pa ima še po eno vrsto črnkastih peg. Na glavi ima temen lik v obliki črke X.

Gad živi večinoma po kamnitih in skalnatih planinskih predelih, poraslih z nizkim grmičevjem in travo ter po pašnikih nad gozdno mejo. Zelo pogosten je na višinah nad 1000 m predvsem na Gorenjskem. Gad je zelo počasen in len. Je odporen proti precej nizkim temperaturam.

Lovimo ga kot modrasa. Ker pa je precej napadalen, se mu moramo približati zelo previdno. Če se ne more pravočasno umakniti, bliskovito napade in poskusi piti. V tej lastnosti se gad razlikuje od modrasa, ki piči le tedaj, če se »brani«. Gad ima okusno meso, ki ga lahko cvremo, pečemo in kuhamo.

PTICE

Vsem pticam je skupno, da zelo dobro vidijo in to na blizu in na zelo daleč, da dobro slišijo ter da so povrh še zelo plašne. Ob najmanjšem šumu odletijo in jih je s priročnimi sredstvi težko ujeti. Nekaterih pa sploh ne moremo ujeti (npr. divji petelin, ruševac ter gozdni jereb).

Vse te tri ptice so sicer v mirnem času znane lovske trofeje, toda ker pridemo do njih lahko le z dobro merjenim strelom, je lov nanje v vojnem času zelo težak ali skoraj nemogoč.

Med druge večje ptice pa sodijo:

SKALNI JEREB (ALECTORIS GRAECA)

Živi v goratih predelih, posebno na Krasu. Hrani se s sočnimi rastlinskimi vrškami, plodovi, semeni ter z žuželkami. Gnezdi na zemlji pod grmovjem ali kamenjem. Lovimo ga v pasti.

JEREBICA (PERDIX PERDIX)

Jerebica sodi med najnavadnejšo pernatno divjad. Večinoma živi na žitornih poljih, travnikih in v gozdovih, kjer si naredi gnezdo kar na zemlji. Lovimo jo v pasti in v lesene zaklopke.

mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja

Ob petdesetletnici delavskih spopadov s fašistično Orjuno

Zapiski iz obdobja Neodvisne delavske partije Jugoslavije na Jesenicah

Spomini prve generacije jeseniških komunistov

15

To pa se pravi, da v času med obema vojnama delovni človek marsikdaj ni mislil sam, marveč je mislil z možgani svojih izkoriščevalcev in zatirancev, ki niso ustanovili predvojne Jugoslavije zato, da bi uresničili stoletno težnjo najboljših duhov in sinov posameznih jugoslovanskih narodov po zedinjenju, marveč da bi te narode, zgneten v novo državno celoto izrabljali in bogateli na njihov račun. Samo zato je lahko manjšina kapitalistov v bivši Jugoslaviji izvajala oblast nad našimi narodi in jih izrabljala.

Mi smo se v najtežjih in usodnih letih narodnoosvobodilnega boja živo zavedali, da je izdajalska gospoda v bivši Jugoslaviji izvajala svojo oblast lahko samo z izrabljanjem in izkoriščanjem množice neukega, kulturno zaostalega in politično nerazgledanega ljudstva, ki ga je vladajoča buržoazija nalašč držala v kulturni zaostalosti. Tako ga je lažje razdvajala in izigravala s pomočjo svojih strank, ki se dušile razredno zavednost, ki je nujna posledica, čim se človek zave svoje razredne pripadnosti.

Orjunci (pa ne samo oni, marveč tudi pridigarji drugih meščanskih strank) so v svoji protikomunistični in protidelav-

ski propagandi kričali, da je komunizem, pa tudi marksizem (s čimer so mislili isto) »protinaroden«, v resnici pa so obstoj, samobitnost slovenskega, hrvaškega, črnogorskega, makedonskega in drugih narodov v Jugoslaviji zanikali in proglasili nekakšen »troimeni« jugoslovanski narod, h kateremu so prištevali Slovence, Hrvate in Srbe, zagovarjali državni unitarizem, ki je že sam po sebi onemogočal nacionalno enakopravnost jugoslovanskih narodov, ki bi bila lahko zagotovljena samo v federaciji.

Da je postalo 1. decembra 1918 zedinjenje jugoslovanskih narodov v resnici le zedinjenje jugoslovanske buržoazije in prišlo tako do neuresničenja elementarnih zahtev jugoslovanskih narodov po narodni enakopravnosti in suverenosti, je bilo več vzrokov. Kot prvi med njimi bi bil lahko tudi proces meščanske demokratične preobrazbe iz fevdalne zaostalosti in težnja nove monarhije po večji trdnosti z oporo na meščanstvo, k čemur je pripomogla (kot smo že videli iz trenj v delavskem gibanju) tudi šibkost delavskega razreda, ki mu je manjkalo zaradi nesposobnih in oportunističnih voditeljev udarnosti in doslednosti v zrevolitiranih povojnih razmerah, ki bi mogle prerasti v revolucijo.

Drugi vzrok je bilo meščansko velesrbdstvo, ki se je imelo za zmagovalca v prvi imperialistični svetovni vojni in hotelo od Slovencev in Hrvatov plačilo za osvoboditev, izkoriščujoč svoj nacionalni in politični prestiž doma in v svetu.

Za prvo je poskrbela buržoazija vseh jugoslovanskih narodov v strahu pred povojnim revolucionarnim vrenjem, za drugo pa antantni imperializem.

ki je leta 1918 s pomočjo srbskih in francoskih čet »zedinil« jugoslovanske narode v kraljevino SHS, oblast in ekonomska sredstva pa dal v roke srbske meščanske klike z dvorom kot glavnim kapitalistom, nato pa v soglasju z njim poravnal s slovenskim in hrvaškim ozemljem — s Primorsko in Istro ter Za-

drom in nekaterimi dalmatinskimi otoki svoj račun za udeležbo Italije v vojni italijanski kraljevi vlad v Rimu.

S tem seveda ni rečeno, da je bila taka rešitev meja jugoslovanske buržoazije prijetna, prišla pa ji je kar prav, saj je slovenske in hrvaške dele ozemlja izven kraljevine Jugoslavije lahko uporabljala kot netivo za ribarjenje med množicami zlasti na Slovenskem, ker je Slovence izguba Primorske in slovenskega dela Koroške najbolj bolela.

To je vedela sleherna politična meščanska stranka v Sloveniji. Tako tudi Orjuna in je zato hotela svoje vojne formacije snovati tudi s pomočjo »osvobodilne« propagande, svoje glavne nasprotnike — razredno zavedne delavske organizacije pa s pomočjo in razpihovanjem »jugoslovanskega« šovinizma umazati s »protinarodnostjo« — s starim preizkušenim sredstvom in ga napraviti v interesu Žerjav-Praprotnikovne finančne skupine, pa tudi drugih izkoriščevalcev za tarčo orjunaškega besa, zlasti besa tistih orjunašev, ki po socialnem poreklu niso sodili v krog meščanskega razreda.

Tako so na primer nastajale tudi na Jesenicah nacionalistične trditve, da so bili predvojni marksisti »nemčurji«, »germanizatorji«, da so po prvi svetovni vojni hoteli priključiti zdaj Italijane, zdaj Avstrijce in te trditve spravljali v zvezo s predplebiscitnimi boji na Koroškem, čeprav je že pred vojno dr. Tuma povedal, da socialisti niso »nenarodni«, niti »protinarodni«, marveč »mednarodni«, socialisti in pisatelj Ivan Cankar pa je osvoboditev slovenskega naroda videl samo v rokah delavca proletarca, videl pa je tudi takratno »socialnodemokratsko« zmoto o troedinem narodu, ki ga nikoli ni bilo in ki jo je izražala tudi socialnodemokratska Tivolska resolucija iz leta 1909, po kateri so si nacionalno vprašanje tolmačili socialni demokrati Kristanovega kova, ki pa, kakor vemo, niso soglašali po letu 1918 z jugoslovansko buržoazijo samo v tem, marveč tudi v drugih vprašanjih, če ne vselej po besedah, pa vselej po dejanjih.

(se nadaljuje)

NOVA HLADNA VALJARNA

(Nadaljevanje s 1. strani)

hladno valjana pločevina in da bo kljub obstoječim kapacitetam in pa kapacitetam, ki so v izgradnji, uvoz finih trakov za globoko vlečenje za kasnejšo površinsko obdelavo (niklanje in kromanje) tudi v bodoče aktualen.

ŠTUDIJ TRŽIŠČA

Pri študiju tržišča so se pojavili resni problemi, ki so dajali čisto zelo optimistične napovedi, ki pa so se zdele nerealne. Iz statističnih podatkov in ugotavljanja trenda naraščanja potrošnje, je bilo nemogoče dobiti pravo sliko, ker podatki ne vsebujejo ločeno posamezne kvalitete. Drugi problem so bili podatki od direktnih potrošnikov. V kratkem časovnem obdobju ponovljene ankete so se pri istih potrošnikih bistveno razlikovale, včasih tudi za 100 %. Te razlike so izhajale iz prevelikih apetitov potrošnikov glede lastnega razvoja in nejasnih izvoznih načrtov. V zvezi s tem pa smo morali vzeti v obzir tudi to, da je v času študija tržišča bila predelovalna industrija, vsaj v Sloveniji, na prioriteten mestu in da je pričakovala, da v tem pogledu ne bo sprememb. Pri študiju tržišča je bilo zelo pomembno tudi razmerje potrošnje med kolobarji in ploščami, ki je odvisno delno od stopnje modernizacije predelovalne industrije in delno od materiala, ki ga uporablja. Posebno delikatno je bilo ta delež določiti pri potrošnji nerjavnih trakov, mnogo enostavnejše pa za potrošnike elektropljučevine in jekla za globoki vlek.

Nadaljnji faktor, ki je bil pomemben tako za izbiro opreme, kot za pravilno organizacijo medfaznih in predvsem odpremnega skladišča, je velikost posameznih naročil in pozicij. Ker je proizvodni program nove hladne valjarne namenjen vsemu jugoslovanskemu tržišču, so vsi ti podatki pritekali v našo službo analize tržišča precej počasi in kot rečeno, včasih s precejšnjo mero optimizma, včasih pa tudi z rezervo, ker so se potrošniki bali s svojimi podatki razkriti svojo bodočo proizvodnjo in razvojne načrte. Zbrani in obdelani podatki, preverjeni tudi od tujih organizacij, ki se ukvarjajo s študijem tržišča, o trenutnem stanju in trendih potrošnje, so bili predloženi domačim in tujim financierjem, ki so potrdili, da je analiza zadovoljiva in da je proizvodni program dobro izbran ter perspektiven za nadaljnje razširjenje hladne valjarne.

Težave pri vrednotenju podatkov so bile tudi v tem, da tuje izkušnje študija tržišča niso bile povsem uporabne za naše razmere ter da je ta veja komercialne aktivnosti v naši črni metalurgiji slabo razvita.

EKONOMIKA IN PROIZVODNI PROGRAM

Izredna pomembnost se je ves čas priprav posvečala ekonomiki nove hladne valjarne. Upoštevajoč zmoglosti tržišča po odvzemu proizvodnje nove hladne valjarne, so na sektorju za ekonomiko izvajali intenzivne analize s ciljem, da se postavi minimalne meje kombiniranega proizvodnega programa, ki bi upošteval bolj akumulativne proizvode ob manj akumulativnih tako, da bi bilo zagotovljeno vračanje najetih posojil za izgradnjo, pokrivanje stroškov proizvodnje in ustvarjanje dovolj ostanka dohodka za razširjeno reprodukcijo. Odgovor je bil, da je to mogoče, če so izpolnjeni poleg določenega mešanega programa še sledeči kriteriji:

— Vse obstoječe kapacitete v predhodnih obratih morajo biti usposobljene in njihova usposobljenost preverjena tako, da bodo lahko oskrbovale novo hladno valjarno z vložkom, ko bodo nove naprave pripravljene za proizvodnjo.

— Uvajalni čas in stroški morajo biti minimalni.

— Nova oprema mora biti izbrana tako, da bo krila sedanji proizvodni program in zagotavljala kritje bodočih zahtev tržišča z minimalnimi dodatnimi sredstvi in novimi napravami.

— Oprema mora biti izbrana tako, da bo proizvajala najboljšo kvaliteto in ne bo zahtevala prevelikega vzdrževanja.

— Organizacija vzdrževanja mora biti predvsem preventivnega značaja.

— Produktivnost novih naprav mora biti sodobna.

— Tehnološke stroške mora pokrivali izboljšani izplen in izboljšana kvaliteta ali zmanjšanje potrebne delovne sile.

— Hladna valjarna mora biti zgrajena in pripravljena za obratovanje v predvidenem planiranem roku.

— Organizacijski in kadrovske mora biti nova hladna valjarna formirana vsaj ob začetku montiranja opreme.

Ze ob zadnji veliki rekonstrukciji in investiciji v bluming in štekel va-

ljarno, se je mislilo na bodočo novo hladno valjarno, zato te naprave po zmogljivosti in kvaliteti omogočajo oskrbovanje nove hladne valjarne s potrebnimi vložki. Potrebna majhna dodatna oprema je že dobavljena in bo kmalu montirana.

V jeklarni bistvenih zadržkov za proizvodnjo potrebnega jekla ni. Treba je izvesti potrebne organizacijske ukrepe in uvesti manjše tehnološke izboljšave, predvsem pri obzidavi peči ter olajšati delo na pečeh z majhnimi dodatnimi posegi, da bo intenzivna in kontinuirna izdelava jekla normalno mogoča.

Za uspešno realizacijo ostalih točk se je Železarna odločila, delno na lastno pobudo, delno na pritisk domačih in tujih financierjev, da s firmo ARMC Steel Corporation sklene pogodbo za KNOW-HOW za proizvodnjo jekel za elektroindustrijo ter nerjavna jekla. Ta KNOW-HOW poleg prenosa tehnologije za izdelavo, predelavo in finalizacijo obvezuje ARMC, da oceni primerčnost opreme v predhodnih obratih za predvideni proizvodni program, da nudi pomoč in nasvet pri izbiri opreme in njeni razporeditvi, da omogoči šolanje potrebnih kadrov za vse stopnje proizvodnje in vzdrževanja, da nudi pomoč in nasvet pri organizaciji proizvodnje in vzdrževanja.

S posebno pogodbo, sklenjeno z ARMC za Liaison inženirja, pa si je Železarna zagotovila pomoč in prenos njenih bogatih izkušenj pri sami operativni, gradnji ter koordinaciji z domačimi in inženiring organizacijami in tujimi dobavitelji opreme, s čimer si želimo zagotoviti, da bo gradnja izvedena v predvidenem roku.

Ob upoštevanju vseh od sedaj navedenih faktorjev in kriterijev, izvršenih študij ter mnogih variant in ob upoštevanju možnosti za nadaljnjo ekspanzijo nove hladne valjarne, se je postavil naslednji letni proizvodni program:

30.000 ton HVT za uporabo v elektro industriji (dinamo)
15.000 ton HVT iz nerjavnih jekel
70.000 ton HVT mehkih jekel za globoko vlečenje.

Kvalitetno bo proizvodnja dinamo obsegala trakove z vatnimi izgubami od 0,9 do 3,6 W/kg in dimenzijsko od 0,35 mm do 0,75 mm po debelini, po širini pa vse možnosti do 1000 mm. Trakovi bodo po želji kupcev enostransko ali obojestransko površinsko izolirani z vodotopnimi laki ali fosfatnimi prevlekami.

Nerjavni HVT bodo izdelani lahko iz vseh kvalitet jekel, predvidene po JUS in še iz novih kvalitet, ki so v proizvodnem programu firme ARMC. Izvedba površine bo možna do kvalitete 2 B po AISI oziroma III. e po DIN ter še dodatno z brušeno površino rase finoče zrna po željah kupcev. Dimenzijsko obsega program po debelini od 0,2 mm do 3,0 mm, po širini do 1000 mm in v primeru plošč od 600 mm do 6000 mm dolžine. Vse odpremljene pošiljke bodo imele med vsakim navojem ali med vsako ploščo vpeljan zaščitni papir, ki bo zaščitil površino pred poškodbami. Papir bo lahko tudi samo lepljen, t. j. ostal bo lahko na površini in jo ščitil tekem vseh faz predelave pri potrošnikih.

Mehka jekla za globoko vlečenje bodo v programu prisotna kot dopolnilo do popolne izkoriščenosti naprav. Predvsem naj bi v obdobju do popolne usposobljenosti hladnih valjarn v Skopju, Smederevu dopolnjevala povpraševanju tržišča na področju tankih debelin od 0,2 mm.

Največji odvzemniki proizvodnje nove hladne valjarne bodo Severgorenje iz Subotice, Elektrokovina iz Maribora, Iskra iz Kranja, Rade Končar iz Zagreba, Energoinvest iz Sarajeva, Gorenje iz Velenja, Kovinoplastika iz Loža, Kontakt iz Zagreba, Bratstvo iz Ohrida, Saturnus

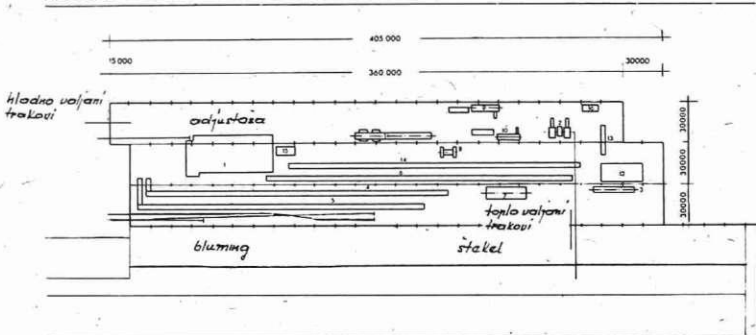
iz Ljubljane in drugi ter vse veletrgovske hiše z jeklom v Jugoslaviji.

OPREMA HLADNE VALJARNE

Prvi resnejši kontakti z dobavitelji opreme za novo hladno valjarno segajo v leto 1967. S spreminjanjem proizvodnega programa od samo globoke vleče v prvih variantah na kvalitetno in visoko legirana jekla v končni varianti, se je oprema počasi spreminjala in v letu 1970 v glavnem že obsegala sedanji izbor in obseg. V začetku leta 1973 je Železarna razpisala mednarodno licitacijo za dobavo opreme. Dolgoletni predhodni razgovori z različnimi potencialnimi dobavitelji in ogled mnogih hladnih valjarn v Evropi in ZDA so omogočili, da je ob razpisu predpisala dovolj precizne tehnološko-tehnične parametre za vsako predvideno proizvodno enoto. Tako so ponudbe, ki so prihajale, bile med seboj primerljive in so se lahko po enotnih kriterijih ocenjevale pri izboru. Pri samem izboru dobaviteljev so poleg običajnih finančnih pogojev upoštevali še pripravljenost ponudnikov sovlagati v novo hladno valjarno in njene reference, predvsem v zadnjih letih. Posebna komisija z mnogo podkomisijami je izbrala naslednje firme kot dobavitelje opreme:

— Waterbury Farrel za valjarniško opremo
— Production Machinery Corporation za procesne linije
— General Electric za elektro opremo
— Ruthner za regeneracijo kislin, kisliniska skladišča in elektrolitsko sekcijo luženja nerjavnih jekel

A. JEZERSEK I. E. AZMAN: NOVA HLADNA VALJARNA

Situacija naprav nove hladne valjarne (legenda 1 — Sendzimirsko ogrodje, 2 — dresirno ogrodje, 3 — linija za pripravo traku, 4 — linija za luženje nerjavečih trakov, 5 — linija za luženje silicijevih trakov, 6 — linija za žarjenje silicijevih trakov, 7 — linija za luženje, 8 — linija za prevezovanje, 9 — krožne škarje za silicijeve trakove, 10 — krožne škarje za nerjaveče trakove, 11 — škarje za podolžno rezanje, 12 — zvonaste peči, 13 — transporter, 14 — bodoča linija, 15 — brusilnica Sendzimir, 16 — brusilnica dresirne- ga ogrodja

Izbor predvsem ameriških dobaviteljev opreme je narekovalo dejstvo, da so finančno kreditni pogoji ameriških bank in dobaviteljev bili ugodni. Težje za odločitev pa je odločila pripravljenost dobaviteljev za finančno sovlaganje v novo hladno valjarno in kratki dobavni roki, česar evropski dobavitelji niso mogli zagotoviti.

Oprema, ki jo bodo ti dobavitelji dobavili, je sledeča:

1. Linija za pripravo kolobarjev
Debelina trakov: 2.0 do 6.0 mm (7.0 mm debeli konci)
Širina trakov: 500 do 1050 m
Teža kolobarjev: 8 ton vhodni
16 ton izhodni — maksimalno
Hitrost: 15—100 m/min.

Originalni toplo valjani trakovi iz štelka imajo težo maksimalno do 8 ton. Da bi se povečala produktivnost vseh ostalih naprav zaradi zmanjšanja uvajalnih časov, mrtvih časov pri reverziranju in podobno, je treba težo kolobarjev za hladno deformacijo in procesne linije povečati. Linija služi temu namenu s pomočjo varilnega stroja, ki zvari 2, po potrebi tudi 3 toplo valjane trakove v večjo enoto.

2. Lužilna linija za dinamo in mehka jekla:
Debelina trakov: 2.0 do 6.0 mm
Širina trakov: 550 do 1000 mm
Teža kolobar: 16 ton maksim.
Hitrost: 8—62 m/min.

Lužilno sredstvo bo solna kislina, ki se bo totalno regenerirala v napravi, ki jo bo dobavila firma Ruthner.

3. Žarilno lužilna linija za nerjavne trakove:
Debelina trakov: 0.5 do 6.0 mm
Širina trakov: 550 do 1000 mm
Teža kolobarjev: 16 ton maks.
Hitrost: 5—39 m/min.

Linija bo služila za žarjenje in luženje toplo in hladno valjanih trakov. Posebnost linije je, da bo namesto aktivne žveplene kisline uporabljala elektrolitsko luženje z nevtralnimi natrijevim sulfatom, ki se pod vplivom električnega toka med elektrodami spremeni v aktivno žvepleno kislino. Kot celota pa je reakcija vse kopeli nevtralna. S tem odpadejo resni problemi z regeneracijo ali nevtralizacijo odpadne izžubljene žveplene kisline, ker se nevtralni elektrolit ne izrablja. Dokončno luženje se bo vršilo s solitno kislino ali mešanico solitne in fluorovodikove kisline.

4. Sendzimir valjčno ogrodje:
Tip: ZR 21—44
Začetna debelina trakov: 2.0 do 6.0 mm
Končna debelina trakov: 0.2 do 3.0 mm
Širina trakov: 550 do 1000 mm
Teža kolobarjev: 16 ton maks.
Hitrost: 610 m/min. maksimalno.
Značilnosti ogrodja so, da služi za močne redukcije debeline in da dela z visokimi nategi. V našem primeru bo opremljeno z dvema hladilnima sistemoma: z emulzijo za valjanje pri velikih hitrostih za dinamo in mehko jeklo in z mineralnim oljem za valjanje nerjavnih jekel. Opremljeno bo z avtomatsko kontrolo debeline, tipa ESP in avtomatskim zaviranjem in pospeševanjem za valjanje mesta zvarov in defektnih mest, ki lahko povzročijo pretrg traku.

5. Dresirno ogrodje:
Tip: kombinirano duo — kvartno ogrodje
Debelina trakov: 0.2 do 3.0 mm
Širina trakov: 550 do 1000 mm
Teža kolobarjev: 16 ton maks.
Hitrost: 305 m/min. maksimalno.
Ogrodje služi za dresiranje mehkih jekel v kvarto izvedbi in za skin pass v duo izvedbi za nerjavna jekla. Značilnost je, da bo delalo s konstantnim valjčnim pritiskom in da bo nastavna naprava delovala na principu hidravlike.

6. Linija za razogličenje in rekristalizacijo dinamo trakov:
Debelina trakov: 0.35 do 0.75 mm
Širina trakov: 550 do 1000 mm
Teža kolobarjev: 16 ton maks.
Hitrost: 12—70 m/min.
Linija služi za finalizacijo dinamo trakov, da se dosežejo potrebne magnetne lastnosti. Ogrevne peči bodo kurjene v začetni fazi z mešanico butan-propan plina, so pa predvidene za uporabo zemeljskega plina. Zaščitna atmosfera bo na bazi mešanice dušika in vodika. V liniji bo tudi naprava za nanašanje izolacijske prevleke na bazi vodotopnih lakov in fosfata.

7. Zvonaste peči:
Število peči: 9
Število baz: 19
Teža šarže: 64 ton maksimalno
Peči bodo služile za mehko žarjenje hladno valjanih trakov mehkega jekla in delno za vhodno žarjenje toplo valjanih trakov nerjavnega jekla feritnega in martenzitnega tipa. Kurjene bodo v začetni fazi z mešanico butan-propan plina, so pa opremljene za uporabo zemeljskega plina. Zaščitni plin bo na bazi mešanice dušika in vodika.

8. Brusilna linija na nerjavne trakove:
Debelina trakov: 0.5 do 3.0 mm
Širina trakov: 550 do 1000 mm
Teža kolobarjev: 16 ton maks.
Hitrost: 3—18 m/min.
Linija bo služila za popraviljanje površine nerjavnih trakov in za finalno brušenje površine po željah kupcev. Opremljena bo z dvojnimi burilnimi glavami za mokro brušenje obeh površin trakov (spodnje in zgornje). Linija bo reverzibilna.

9. Previjalna linija:
Debelina trakov: 0.2 do 3.0 mm
Širina trakov: 550 do 1000 mm
Teža kolobarjev: 16 ton maks.
Hitrost: 30—150 m/min.

Linija je namenjena v sedanji fazi za previjanje hladno valjanih trakov mehkega jekla pred žarjenjem. Hladno valjeni trakovi po valjanju na Sendzimir ogrodju so zaradi visokih nategov tesno naviti in bi direktno žarjenje lahko povzročilo zlepljenje navojev med seboj. Da se to prepreči, se morajo trakovi previti z manjšim nategom. V bodoči fazi, ko se bo količina mehkega jekla zmanjšala, bo linija služila za obrez in razrez v ožje trakove kot linija za vzdolžni razrez.

10. Linija za vzdolžni razrez in povijanje:
Debelina trakov: 0.35 do 1.5 mm
Širina trakov: 550 do 1000 mm
Teža kolobarjev: 16 ton maks.
Številni rezov: 25 maks.
Hitrost: 125 m/min. maks.

Linija bo služila predvsem za razrez dinamo trakov v ožje trakove. Predvidena je za uporabo nožev iz karbidnih trdin, zaradi česar je opremljena s posebno izvedbo rezilnega ogrodja. Linija ima v svojem podaljšku povijalno-pakirno linijo, ki bo olajšala in pospešila delo pri odpremi dinamo trakov.

11. Linija za vzdolžni razrez nerjavnih in mehkih jekel:
Debelina trakov: 0.2 do 3.0 mm
Širina trakov: 550 do 1000 mm
Teža kolobarjev: 16 ton maks.
Št. rezov: 25 maks.
Hitrost: 30—160 m/min.

Linija je predvidena predvsem za vzdolžni razrez trakov mehkih jekel in nerjavnih trakov v ožje trakove.

12. Linija za prečni razrez:
Debelina trakov: 0.5—3.0 mm
Širina trakov: 550 do 1000 mm
Teža kolobarjev: 16 ton maks.
Teža paketa: 10 ton maks.
Dolžina plošč: 600—6000 mm

Linija je namenjena za prečni razrez vseh kvalitet proizvodnega programa hladne valjarne, predvsem pa mehkih in nerjavnih jekel, ker je količina dinamo trakov, razrezanih v plošče, nepomembna.

13. Regeneracija solne kisline in nevtralizacija odpadnih kislin:

Nabavo obeh naprav narekujejo dva vzroka: ekonomičnost obratovanja ter zaščita okolja. Regeneracija solne kisline dela na principu totalne regeneracije. Dobavila jo bo firma Ruthner in njen produkt je solna kislina, ki se vrača v proces ter železov oksid v prašni obliki, kate-rega uporabnost je na področju pigmentske industrije in v industriji feritov ter permanentnih magnetov.

V nevtralizaciji se bo s pomočjo apnene brozge izvršila nevtralizacija vseh kislih vod z obeh lužilnih linij ter odpadnih izrabljenih kislin z linije za luženje nerjavnih trakov. Nevtralna tekoča masa se bo v usedalniki izločila ter preko vakuumskih filtrov izločila iz vodne emulzije. Voda se bo lahko vračala v proces ali pa spuščala preko odvodnih kanalov v reko. Kvaliteta odpadne vode je taka, da ne bo škodovala življenju v vodi in ne bo škodljiva za okolico.

14. Ostale pomožne naprave:

Ostale pomožne naprave, ki bodo tudi dobavljene iz tujine, so sledeče:

a) brusilni stroj za brušenje valjev Sendzimir ogrodja
b) brusilni stroj za brušenje valjev dresirnega ogrodja
c) generatorji za elektrolitsko pridobivanje vodika in iz vode
d) mešalne in sušilne naprave za zaščitne atmosfere
e) transportni trak za kolobarje z obračalcem

Iz obstoječih obratov pa bo prenešana v novo hladno valjarno naslednja oprema:

a) razrezní stroj za plošče
b) brusilni stroj za plošče
c) škarje za pravokotni obrez
Pri tem je morda potrebna razlaga, zakaj smo se odločili za zaščitno atmosfero na bazi mešanice dušika in vodika. Železarna je za potrebe svojih obstoječih naprav, predvsem jeklarne, zgradila kisikarno, katere stranski produkt je zelo čisti dušik. Po študiju tujih podatkov ter primerjavi stroškov za enoto volumna se je ugotovilo, da je najekonomičnejša pot mešanje vodika iz elektrolize z dušikom, ki v sedanji fazi predstavlja odpadni produkt kisikarne. Odločitev za tak način oblikovanja zaščitne atmosfere je tudi v tem, da ostali dve surovini za naše razmere nista primerni: amonijak je lokacijsko po svojem izvoru zelo oddaljen in njegova dobava ni sigurna. Zemeljski plin ali butansko propanska mešanica pa sta po svojem izvoru predraga — potreben je dovoz na Jesenice — in zahtevata še dodatne naprave za primerno pripravo zaščitnega plina. Polega tega pa nista primerna za vse naše namene.

TEHNOLOŠKI POSTOPEK

Iz vsega od sedaj omenjenega, predvsem pa iz opisane opreme, je zelo lahko izluščiti tehnološki postopek oziroma tri glavne tehnološke postopke, ki so v kratkem sledeči:

Dinamo jeklo:

Toplo valjani trakovi se na liniji za pripravo kolobarjev zvarijo v večje enote in stransko obrežejo. Na lužilni liniji se izlužijo, na Sendzimir ogrodju hladno deformirajo na željeno končno dimenzijo in na liniji za razogličenje in rekristalizacijo primerno termično obdelajo na želene magnetne lastnosti ter končno razrežejo v ožje trakove ali plošče.

Nerjavna jekla

Toplo valjani trakovi se na liniji za pripravo kolobarjev zvarijo v večje enote in stransko obrežejo. Na žarilno lužilni liniji se termično obdelajo in izlužijo, na Sendzimir ogrodju hladno deformirajo. V odvisnosti od stanja površine se trakovi ali obojestransko brusijo, da se popravijo površinske napake ali pa se ponovno vračajo na žarilno lužilno linijo. Po obdelavi na tej liniji se trakovi v odvisnosti od želene končne dimenzije ali ponovno vrnejo na hladno valjanje, ali pa gredo na dresirno ogrodje ter po tej operaciji na razrez in odpremo.

Mehka jekla za globoki vlek:

Toplo valjani trakovi se na liniji za pripravo zvarijo v večje enote in stransko obrežejo, na lužilni liniji lužijo ter na Sendzimir ogrodju hladno valjajo. Hladno valjani trakovi se nato na previjalni liniji previjejo, v zvonastih pečeh mehko žarijo, na dresirnem ogrodju ojačajo na zahtevano trdoto ter na linijah za vzdolžni in prečni razrez razrežejo po željah kupcev.

Združitev teh treh različnih tehnologij ne predstavlja posebnega problema. Potrebna bo le striktna tehnološka disciplina, precizno planiranje in sodobni organizacijski ukrepi, kar bomo s pravočasnim formiranjem vodstva obrata z gotovostjo uspeli.

BODOČE RAZŠIRJANJE HLADNE VALJARNE

Tekom načrtovanja nove hladne valjarne je bila stalno prisotna misel, kako razširjati njeno proizvod-

njo, zirat

1. po tr ra Pi de ra zn gl le 2. Po tr: na lir nc gr 5. Ze go na ko or zn bo V hladi vijale

No na v soude stojn lezar pravi imajo Pri t stojn biti l rodne bodo želez nika Hl okrog žiji, s toval vanja mont čina okvir iz os sile valja skupi zarne Osti ziran zamiš kušnji sobno sedar vajal uspeš proiz trole valjai sredn nost količi delav Hladi preizl načel obrat

Po tah, prvim so bil samov in ki dovol situac bazni študij čuna izvod: 1970 mov, invest nančr rodna Jugos donu, racija tonu Ljubl vaje r obdelk Pon tehno hladn strok Kor ostale ve, lo porti, izraču strošk strošh kredit gube, tovanj ekono potrdi Na lave železa pogodl — I in ust s fir Machi Gener — I oprem z Ljub — I del do IFC nal ba USA in

njo, oziroma kako jo še bolj specializirati. Izbrana oprema omogoča:

1. podvojiti proizvodnjo dinamo trakov ob nabavi nove linije za razogljčenje in rekristalizacijo. Prostor za to linijo je že predviden v obstoječih halah. Pri tej razširitvi pa se seveda nujno zniža količina mehkih jekel za globoki vlek za ca. 40.000 ton letno.
2. Povečati proizvodnjo nerjavnih trakov na ca. 50.000 ton letno z nabavo dodatne lužilne linije ali linije za belo žarjenje, nabavo novega Senizimir ogrodja in izgradnjo nove paralelne hale.
5. Že s samo sedanjo opremo je mogoče razširiti proizvodni program na hladno valjane trake visokoogljčnih in nizkolegiranih orodnih jekel, ob primernem zmanjšanju mehkih jekel za globoki vlek.

V katero od teh smeri se bo nova hladna valjarja v bodočnosti razvijala, je odvisno od tržnih razmer.

ORGANIZACIJA

Nova hladna valjarja bo z ozirom na velik pomen in zaradi finančne soudeležbe tujih partnerjev samostojna poslovna enota v sklopu železarne Jesenice z nekaj drugačnimi pravicami in dolžnostmi kot jih imajo sedanje TOZD V Železarni. Pri tem mislimo predvsem na samostojni finančni obračun, ker mora biti letna bilanca predložena mednarodnemu upravnemu odboru, ki ga bodo sestavljali trije predstavniki železarne Jesenice in dva predstavnika tujih finančnih partnerjev.

Hladna valjarja bo zaposlovala okrog 240 ljudi v proizvodnji in režiji, skupno pa okrog 310 in bo obratovala 7000 ur letno, brez upoštevanja časa za preventivno in remontno vzdrževanje. Pretežna večina delovne sile bo kadrovala v okviru Železarne same in le deloma iz ostalih virov. Za šolanje delovne sile bo zadolženo vodstvo hladne valjarne, ki bo v kratkem formirano, skupno z ostalimi službami Železarne.

Osnovni princip notranje organiziranosti nove hladne valjarne je zamišljen na **samokontroli**. Izkušnje s sedanjo organizacijsko sposobnostjo kvalitete kontrole, ob sedanjem odnosu neposrednih proizvajalcev, ne dajejo garancije za uspešno zasledovanje in kvaliteto proizvodnje. Z načelom **samokontrole** želimo ustvariti v novi hladni valjarni novo miselnost pri neposrednih proizvajalcih, da je za uspešno poslovanje, kvaliteto, izplen in količino odpadka odgovoren vsak delavec, ki ima stik s proizvodnjo. Hladna valjarja naj bi bila tudi preizkusni kamen za uvedbo tega načela tudi v ostalih proizvodnih obratih v Železarni.

IZDELAVA INVESTICIJSKEGA PROJEKTA

Po mnogih spremembah in variantah, ki so sledile začetni ideji in prvimi investicijskim projektom, ki so bili predloženi predvsem domačim samoupravnim organom v potrditev in ki še niso našli pri finančnih dovolj razumevanja zaradi znane situacije prioritete ali neprioritete baznim industrijam, se je na podlagi študije tržišča, ekonomskega izračuna in postavitev dokončnega proizvodnega programa formiral v letu 1970 team oziroma združenje teamov, ki so se lahko lotili dokončnega investicijskega programa. Tuji finančni partnerji, predvsem mednarodna korporacija za investicije v Jugoslaviji (IICY) s sedežem v Londonu, mednarodna finančna korporacija (IFC) s sedežem v Washingtonu in domača finančna institucija Ljubljanska banka, so bistveno vplivale na spremenjeno in poglobljeno obdelavo projekta.

Ponovno so bili pregledani tudi tehnologija in proizvodne naprave hladne valjarne s sodelovanjem strokovnjakov firme ARMCO.

Kontrolirane so bile tudi vse ostale pomožne in energetske naprave, lokacije, montažna dela, transporti, carine itd. Na tej osnovi so bili izračunani osnovni investicijski stroški projekta. Dodani so bili stroški nepredvidenih del in pričakovanih podražitev, nadalje stroški kreditov in garancij ter stroški izgube, ki se pričakuje v začetku obratovanja hladne valjarne. Ponovni ekonomski izračuni so še enkrat potrdili upravičenost investicije.

Na osnovi take predhodne obdelave investicijskega programa je železarna Jesenice sklenila vrsto pogodb, in sicer:

— Pogodbe o sovlaganju sredstev in ustanovitvi »Joint Venture Unit« s firmami ARMCO, Production Machinery Co., Waterbury Farrel, General Electric, vsi iz USA.

— Pogodbe o kreditih za domačo opremo in garancije za tuje kredite z Ljubljansko banko.

— Pogodbo o kreditih za tujo in del domače opreme z EXIM banko, IFC Washington, Pittsburgh National banko, Waterbury Farrel — vsi USA in Ruthner — Avstrija.

— Pogodbo o dobavi proizvodnih naprav s Production Machinery Corp., Waterbury Farrel, General Electric iz USA, Ruthner iz Avstrije

— in vrsto pogodb o dobavi in montaži domače opreme, montaži tuje opreme in pogodb za projektiranje.

Glavne pogodbe so bile sklenjene ob koncu leta 1973 in v januarju 1974 in tako lahko smatramo ta termin za začetek izgradnje hladne valjarne.

PRIPRAVA GRADBIŠČA

Lokacija nove hladne valjarne je na severni strani ob obstoječi valjarni Bela. Za pridobitev zadostnega prostora za proizvodne hale in za bodočo razširitev je potrebno prestaviti cesto I/1 a reda Jesenice—Ljubljana. Prav tako se prestavi struga potoka Javornik, izdelava nov železniški podvoz na progi Jesenice—Ljubljana in uredi nov vhod v valjarno. Bela skupaj z novo cestno povezavo med valjarno Bela in valjarno Javornik. Za potrebe vodstvenega in tehničnega osebja se postavi upravna zgradba s sanitarijami in garderobami za delavce hladne valjarne. Potrebna je tudi prestavitev 35 kV povezave med valjarno Bela in valjarno Javornik. Uredi se tudi železniška in cestna povezava z obstoječim omrežjem na področju valjarne Bela, za potrebe hladne valjarne.

Na celotnem področju hladne valjarne bo treba izvršiti 150.000 kub. metrov površinskih izkopov zemlje za pripravo platoja za hale.

PROIZVODNE HALE IN OPREMA HAL

Proizvodne hale bodo razporejene v treh paralelnih halah širine po 30 m, dolžine 390, 390 in 375 m ter skupne površine 34.650 kv. metrov. Višina hal bo 16 m, žerjavni prog pa 9 m.

Nosilni skelet bo sestavljen iz nosilcev in hladno oblikovanih profilov. Izdelan bo izključno iz materiala, ki ga proizvaja Železarna sama, in sicer v kvaliteti Nionical 40 in Jekor 35. Uporaba tega materiala zagotavlja manjše teže konstrukcij in nižje vzdrževalne stroške konstrukcije. Streha in fasade bodo izdelane iz dvojne aluminijaste valovite pločevine z vmesno izolacijo. Na strehi bodo nadsvetlobniki.

Hale bodo opremljene z osmimi žerjavi nosilnosti po 20 Mp. Poleg tega so predvidene tudi instalacije za razsvetljavo, ventilacijo in gretje hal.

V odpremnem delu hal bo tudi regalnno skladišče s skupno koristno površino regalov 2.000 kv. metrov. Izdelani bodo tudi pomožni prostori, ki obsegajo delavnice, skladišče rezervnih delov, delovodske pisarne in sanitarije.

PROIZVODNE, ENERGETSKE IN POMOŽNE NAPRAVE

Proizvodne naprave bodo dobavljene od priznanih ameriških firm, ki imajo bogate tradicije in izkušnje v izdelavi podobnih naprav. Celoten obseg dobav vključuje preko 4.000 ton strojne opreme in preko 600 ton elektro opreme.

Za postavitev tehnoloških naprav bo potrebno vgraditi preko 33.000 kub. metrov betona v temelje, izdelati 550 ton pomožnih konstrukcij, 200 ton cevovodov, položiti preko 100 km kablov itd.

Elektroenergija — Za napajanje hladne valjarne bo potrebno 50 GWh letno pri instalirani moči 25 MW. Obstoječa prenosna mreža in transformacija je zadostna.

Potrebno bo izgraditi razdelilno trafo postajo za hladno valjarno.

Hladilna in tehnološka voda — Potrebna voda je na razpolago v že obstoječih napravah. Hladilna voda, ki se uporablja predvsem za hlajenje in mazalne sisteme, bo odtekala direktno v reko Savo. Tehnološka voda, potrebna predvsem za pranje trakov v lužilnih delih naprav, se bo zbirala posebej in nato nevtralizirala ter čistila predno bo odtekala v reko.

Tehnološka para — Za ogrevanje kislin in pralnih sistemov za trake je v obstoječih napravah na razpolago dovolj pare.

Topla voda — Za ogrevanje hal hladne valjarne, upravne zgradbe in garderob se bo uporabljala topla voda 130/70 stopinj C. Potrebno bo postaviti toplovodni kotel s kapaciteto 8,4 Gkal/h, kurjen z mazutom.

Vodik — Za proizvodnjo vodika, ki bo služil za zaščitni plin in razogljčevanje v žarilnih pečeh, bo nabavljena naprava za elektrolitsko proizvodnjo vodika s kapaciteto 140 Nm kub./h.

Dušik — Potrebni dušik za mešanje z vodikom v zaščitni plin v žarilnih pečeh, je v zadostni količini na razpolago v obstoječi kisikarni in bo treba izdelati cevovod do hladne valjarne v dolžini 3.500 m.

Butan — Za žarjenje trakov v žarilnih pečeh je potrebno za predvideni proizvodni program 40 t/dan. Obstoječe rezerve so le za proizvodnjo 1,5 dni. Zato bo zgrajen

1200 kub. m rezervoar, ki bo omogočil rezervo za obstoječo valjarno Bela in nove naprave za 10 dni.

Komprimiran zrak — Za potrebe hladne valjarne in za rezervo celotne železarne bo postavljen turbokompresor kapacitete 360 Nm kub./min. v sedanji kisikarni železarne. Potreben bo zrakovod do hladne valjarne v dolžini 3.500 m.

Kisik in aceten — sta na razpolago v zadostnih količinah za potrebe hladne valjarne.

Transport — Notranji transport bo že s tehnološkim postopkom delno vgrajen v proizvodne naprave. Za ostali transport se bodo prvenstveno uporabljali žerjavi in delo z viličarji.

Medobratni transport bo potekal po železnici in cesti. Za priključek na hladno valjarno bo treba izgraditi 410 m tirov in približno 1500 m cest s platoji.

Vzdrževanje — Organizacija bo prilagojena vzdrževanju ostalih obratov. Nabavljeni bodo nekateri obdelovalni stroji za nujna popravila.

Kontrola kvalitete materiala — Prilagojena bo tehnologiji in zahtevam predvidenimi z licenco firme ARMCO. Nabavljene bodo razne naprave v ta namen.

Investicijski stroški

Gradbena dela	206,8 milij. din
Uvozna oprema	385,2 milij. din
Domača oprema	63,6 milij. din
Montaža opreme	40,1 milij. din
Carina in transport	80,9 milij. din
Ostali stroški	73,8 milij. din
Nepredvidena oprema in podražitve	126,5 milij. din
Provizije bankam, prispevki	46,4 milij. din
Interkalarni obresti	114,1 milij. din
Kritje izgube HV leta 1976 in 1977	76,0 milij. din
Obratna sredstva	237,4 milij. din
Skupaj	1.450,8 milij. din

TERMINSKI PLAN

Za celoten projekt je izdelan mrežni program del. Vključena so vsa potrebna področja kot:

— projektivno-tehnično, ki vključuje potrebno projektiranje in izgradnjo objektov ter preizkušanje

naprav in puščanje v poizkusno proizvodnjo,

— finančno, ki zajema pridobitev vseh potrebnih kreditov in garancij zanje ter dinamiko plačil,

— tehnološko-organizacijsko, ki zajema pripravo vseh potrebnih normativov za proizvodnjo, organizacijskih predpisov, tehnološko testiranje naprav in uvajanje nove proizvodnje,

Priprava gradbišča in površinski izkopi

— kadrovsko, ki obsega izbor in pripravo vseh potrebnih kadrov, — tržno, ki predvideva pripravo tržišča za analizo potreb in cen ter propagando.

Po terminkem planu bo trajala izgradnja hladne valjarne 30 mesecev, to je od januarja 1974 do julija 1976, ko se bo pričela poizkusna proizvodnja. Glavne aktivnosti bodo potekale v sledečih terminih:

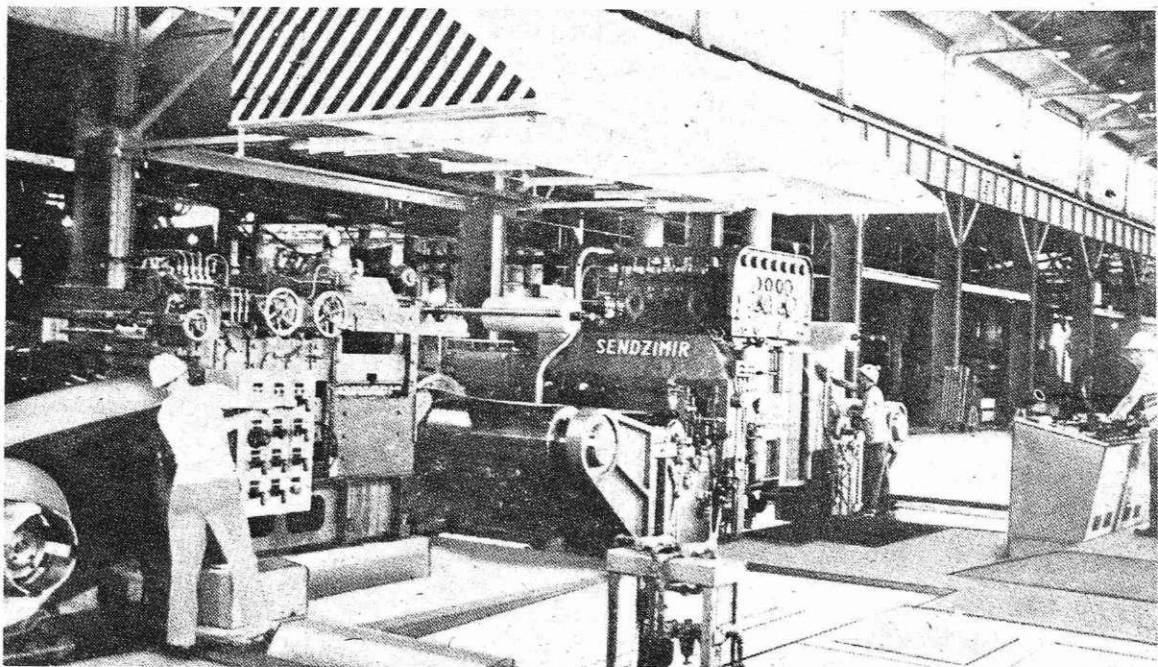
februar 1974 — julij 1974

april 1974 — september 1974
julij 1974 — marec 1975
januar 1975 — avgust 1975
november 1975 — marec 1976
september 1974 — maj 1975
marec 1975 — september 1975
junij 1975 — junij 1976
januar 1976 — december 1976

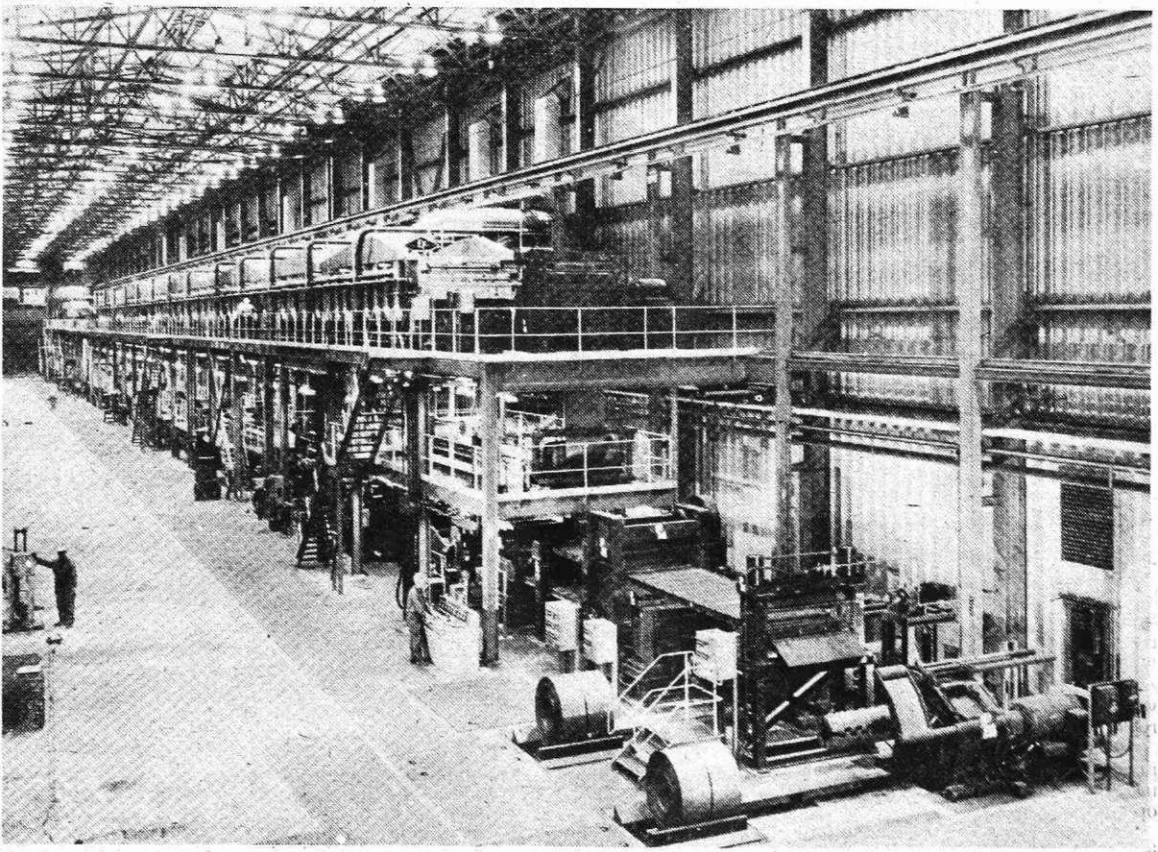
kadra in izvedbo poizkusnega obratovanja hladne valjarne.

ZAKLJUČEK

Priprave za gradnjo nove hladne valjarne na Jesenicah so trajale sorazmerno dolgo časa. Splet okoliščin, ki je bil včasih zelo neohrabrujoč, je omogočil, da so teami, ki so se ukvarjali s hladno valjarno, imeli dovolj časa, da so temeljito preštudirali vse mogoče variante, upoštevali in preverili v obratovanju pri mnogih obiskih v tujini, vso predvideno opremo, zbrali dovolj podatkov za učinkovit in uspešen ekonomski predračun in sestavili realne mrežne diagrame za gradnjo. Tako se sedaj, ko se je gradnja začela, lahko vsi, ki so vključeni pri tem delu, dejansko posvečajo tekočim organizacijskim problemom same izgradnje, organizaciji notranjega ustroja nove hladne valjarne, prenašanjem in adaptiranjem tehnologije, organizaciji vzdrževanja in niso obremenjeni, kot se je to čisto do sedaj dogajalo s sprotnim popravljanjem koncepta projekta. Vse je dokončno postavljeno in odločeno, in nobene spremembe v sedanji fazi niso več mogoče. To dejstvo zagotavlja, da bo to ogromno in drago delo opravljeno v roku in v ponos delovnemu kolektivu železarne Jesenice ter v zadovoljstvo vsem našim potrošnikom.

Pogled na Sendzimir valjčno ogrodje (foto arhiv »Waterbury Farrel«)

Žarilno-lužilna linija za nerjavne trake (foto arhiv »Production Machinery Corporation«)

Spomini na našo revolucionarno preteklost

Ivan Jan

Iz drobnih kamenčkov ...

Okupator je pokazal svoje prave namene. In ljudje so Nemce začeli sovražiti. Okupator se je pokazal prav tak, o kakršnem so govorili partizani.

Vse to je zaleglo, da mi ni bilo tako težko iti h kmetom. Sicer so bili sprva bolj gluhi, ker so raje zaupali starejšim, resnim možem, potem so se omajali. To ni bila malenkost, saj je en sam kmet dal zdaj več, kot je moglo pet delavcev, ki so živeli na karte.

Najbolj mi je ostala v spominu Dežmanova mama, dobra, delovna in pobožna žena. Pazil sem okoli hiše, da je bila sama doma, nato pa sem ji razložil na kratko:

»Tako in tako je zdaj. Gošarji potrebujejo hrane! In vsak dan več, ker se njihovo število množi. Mati, nihče ne bo zvedel, kdo je dal ...«

Kmalu sva našla isti jezik. Zatrtil sem ji, da so dali tudi drugi, a da njihovih imen ne smem in nečem povedati. Naj mi oprosti, sem si mislil to dobronamerno laž, kajti pri njej sem prvič preizkušal svoje »agitatorske« sposobnosti. Čeprav sva bila v kuhinji sama, sva govorila potihem. To je ženi vplivalo tisto zaupanje, ki je bilo potrebno.

Potem je v papir zavila mesa in kruha rekoč:

»Dam, a zapomni: dala nisem nič! Molči kakor grob! Ti še ne veš, kaj je vojna!«

Kot da je Polde videl v srca takih mater! Meni, naivnemu zagnancu to ni bilo tako jasno kot njej. Ob njenih besedah sem se učil.

Zato to ni bil samo kos hrane: bil je glas poštenega kmečkega ljudstva, ki je krepil maloštevilne parti-zanske skupine.

Porov Lojz iz Spodnjih Gorij je bil eden izmed štirih bratov. Dobro sva se poznala. Brat Andrej — Boris, narodni heroj je bil tudi dober znanec, vendar sva se z Lojzom videla največkrat. Bil je dolg, prijazen in krepak fant, svetlih oči in trdnih zidarskih rok ter toliko starejši, da je že odslužil vojake.

Ob neki tepki tik ob cesti sva si napravila skladišče. Ne prej ne pozneje tiste zakopane škatlje ne bi imenoval tako, zaradi kratke prehojene poti, ki smo jo začeli šele zaznavati, je bilo tisto ime povsem opravičeno.

Do tega je prišlo čisto slučajno. Še junij je bil, ko sva se ob vrsti tepki, ki rastejo ob cesti med Gorjami in Bledom, z Lojzom začela sestajati. Nekega dne sem dobil tri, štiri izvode »Slovenskega poročevalca«. Dogovorjenega sestanka z Lojzom nisem mogel pričakati in pot me je zanesla k tepkam. Ob najtanjši sem tistega

dne zabrskal majhno leseno škatljo. Tam sem sedel kot da mi prija njena senca, zato nikomur to ni bilo sumljivo. Tudi z Lojzom sva običajno sedela tako in se pogovarjala, kot da se naju vse kar se godi, nič ne tiče.

Odtlej sva v tisti škatlji puščala vse, kar je bilo za partizane in obratno kaj pomembnega. Največkrat so bili notri kakšni papirji: Poročevalci ali radijska poročila. Kje so tiskali te upanje vzbujajoče papirje, nisem vedel. A to ni bilo važno. Važno je bilo, da so potem krožili iz rok v roke tako, da so prišli nazaj zmagani kakor stare cunje.

Tisto »skladišče« je torej služilo svojemu namenu. Nekega dne sem dobil tam kar pet nabojev! Pet nabojev za puško! Zavil sem jih v cunjico kot nežnega otroka in jih potem oddal na Poljanah. Teh pet nabojev takrat ni bilo tako malo, saj so imeli tam šele nekaj pušk. Vseskozi sem jih čutil v žepu, kakor bi bili razžarjeni kosi železa. Posebno še, ker so mi pomenili nekaj velikega, tajinstvenega in istočasno nekaj strašnega, kajti dotlej še nisem streljal z drugim, kot s pištolico na zamaške. To so bili vendar pravi naboji, namenjeni, da se nekega dne zapljujejo v kakega predrznega Nemca!

Nekega dne tako spet čepim ob tepki in kot bi se igral, mimogrede odbrskam pokrovec škatlje. Pod rokami začutim nekaj okroglastega, hrupavega in trdega! Potežam! Železo!

Naglo se ozrem okoli sebe! Nikogar blizu!

Vzemirom vzamem tisto v roke. Bila je nasekana ročna bomba! Še vedno vsa rjasta in po kanalih se je držala prst. Roke so se mi začele tresti od vznemirjenosti. Kaj, če pritisnem kam tako, da bo počilo? Lojzu se je moralo muditi, da je pustil kar tako, umazano! Spet pogledam okoli sebe! Nobenega! Z njo v žep in domov. Desno hlačnico mi je tako vleklo k tlom, da sem prah brisal z njo po cesti. V dvornici sem jo spet zabrskal v zemljo. A nisem dolgo strpel. Poiskal sem sosedo, ki mi je povedal, kako se streže tej reči. Taka, rjasta res ne sme k partizanom. Zdaj sem vedel, da se mi ne bo razletela. Kadar pa se bo, naj bo to med Nemci! In lepa naj bo takrat, da jo bo vsak rad prijel v roko! Očistil sem jo, jo namazal z oljem in spet zbrisal, da je bila kakor nova. Na Poljanah so je bili zelo veseli!

Čez nekaj dni sem bil spet ob tepki ...

To pot je bil v škatljici samo majhen papirček. Na njem je bilo s trdo Lojzovo pisavo zapisano:

»Najino skladišče ni več potrebno. Odsel sem. Že veš kam. A o tem molči! Kmalu se vidi! Na svidenje!«

Tako je odšel. In gotovo ne brez orožja. Sicer je bil pa Lojz korajžen, da se zanj ni bilo treba bati!

Kmalu za tem je na tistih Poljanah zaropotalo. Natančno 1. avgusta! Gledali smo nekako začudeno, čeprav smo se na to pokažanje pripravljali že nekaj mesecev. Vendar pa to ni bilo tako enostavno! To je bilo vendar pobijanje ljudi, a ne lov na divjačino! Raznesel se je glas, da je padel Korenov Ferdo z Jesenic, in še nekdo! In da imajo mrtve tudi Nemci! Torej — se je zares začelo! A kaj je z Lojzom? Je bil tudi on tam zraven?

A komaj je dobro odropotalo na Poljanah, so se Nemci zagnali še na Jelovico. Da so se partizani pomaknili tja, sem zvedel zaradi tega, ker sem jim na Poljšico s prijateljem Tonetom prinesel hrano.

Tistega vročega avgustovskega dne je prišla novica, da so na Jelovici poleg številnih Nemcev padli tudi trije partizani: Komarjev Andrej iz Gorij, Korenov Pavle z Jesenic in Porov Lojz! Tako me je prizadelo, da sem le stežka doumel, kako trdo je bilo vse to! A zvedeli smo tudi, da ni padel zaradi bežanja, temveč zaradi prevelike hrabrosti!

Toda v gozdovih so poleg drugih ostali še trije njegovi bratje: Janez, Andrej in Jožek!

Nekaj dni za tem smo preko Johane Mohorič s Poljšice dobili zvezo z Jožetom Gregorčičem. Zdaj, ko smo že toliko slišali o njem, smo si ga predstavljali čisto vojaškega. Ves naj bi bil prepasan z nekakšnimi jermeni in orožjem, oblečen pa v svojevrstno uniformo! Tak naj bi bil partizanski komandant!

Tisti dan je bilo dogovorjeno, da se dobimo neke nad Koroško Belo. Bili smo trije in čakali smo ga. Tedaj je prišel! Pokazal se je samo nekaj minut po dogovorjenem času!

Toda — to je bil samo človek manjše rasti, v civilni obleki in s klubom povešenih kraljev na glavi! Mar naj bo to komandant? Ko smo se pozdravili, ni bilo na njem nič vojaškega. Samo ročaj pištole mu je gledal iz žepa, drugega nič!

A razočaranje, da bomo videli že na zunaj po vojaško opremljenega komandanta, je naglo splahnelo. Gregorčič je sugestivno, a v kratkih stavkih začel pripovedovati in užigati. Pripovedoval je o hajkah, o prvih bojih, o tem, da so zdaj tu, zdaj tam, pripovedoval o takih, kot je bil Jaka Bernard, ki se ni bal ničesar.

— Ja, je rekel Debevc in si razmikal prste. Polde pa Anica, praviš! Ja, je prijel krpe in jih nastavljal v svetlobo. Veš, jih je dal čez kolena, to pa ne bo šlo.

— Kako da ne?

— Kako da ne! si je drgnil peto z velikim in kakor kljun trdim nohtom. Zato ker je toliko teh starih bab, da bi si človek lahko lase pulil. No, takrat, ko so te v mojem svinjaku iskali. Takrat je moja ženska res rekla, da si neumen, če se jim daš. Pa veš, komu?

Brat se mu je nastavljal kot za britje.

— Bog ne bi mogel zdvomiti nad babo. Krajnikov je rekla!

— Kra ... je osupnil brat.

— In veš, komu je ta povedala?

— ?

— Golobu, ker jo je po riti potrepljal in ji pustil tisto kilo krompirja. Ja, ga ni za ... Naj vidijo poba in punco, jutraj te že ujemo. To so vrage, ti rečem. Nič ni dovolj skrito, da ne najdejo. Pa samo zaradi fovšije. Vse samo okoli kile več, kile manj. Ne boš je imel! In ti pride v hišo, baba, da se izjamra, in mimogrede, kaj vem kako, najde mast, najde meso, ve, da si teleta v hosti pustil, vse ve. Kaj moreš! Rečeš ji dober dan, pa si ji s tem že povedal, kje imaš pšenico. Tak hudič je zdaj.

Prav nič ni treba z jezikom opletati, za vse zvedo. Samo pogledajo te, brate moj, jim je že dosti. Ti imajo oči, da se ti v pamet zavlečejo. In če bi mogli še jajca puščati v njej, bi nas že rdeče gosenice glodale. Samo tega še ne znajo. To, pravijo, pa znajo v Rusiji.

— A tako, tako ... se je brat tipal po strnu brade.

— Zato glej, ko boš pri Pavlu, da se ne pokažeš čez!

— Ne, Zan, ne! so hrstale ostre kocine. Ne! je odkimal. A, kar sami med sabo se zdaj žrete, zaradi kile več in zaradi kile manj? No, vidiš, kot jaz strel, tako ste tudi vi to zaslužili.

— Kaj hočeš! Časi so taki, ga je pogledal Debevc. Vsak zase je. Brat je narahlo pokimal in gledal, gledal kakor voda, ki ničesar ne vidi. Prav ničesar.

— Ja, glej! je rekel Debevc in se stegnil po nahrbtniku, klepetam, klepetam, ti pa lakoto prebijaš.

Brat je zavrl tisti svoj vodeni pogled in požrl slino, ki mu jo je zbudilo razvezovanje nahrbtnika. Poznal je to bratovo navado. Včasih sta vse dopolne presedela, tudi zapila sta se do krvavih oči. Šele potem se je brat domislil, da mu je prinesel tudi jesti. In ko je on jedel, se je brat začel odpravljati domov. Natočil je pletenke, ometel kakšen sod ali ga pobrisal z mokro cunjico. Potem se je začel zapenjati, si otepati hlače, in že je bil zunaj.

Debevc je zrinil v bratove roke velik zavitek v mastnem papirju. Iz zavitka je zadišala čebula, bolj na tiho slanina in kruh. Debevc je

PAVLE ZIDAR

9

SVETI PAVEL

na široko zadrnil nahrbtnik, vstal in si pogledal noge. Vzel je pletenko in nastavljal. Lesena pipa je zagodnjala, ko jo je odvil. Rdeč curek se je vrgel po njenem dnu in slišati je bilo, ko da razkopava stene, ker ga duše. Ob pipi je utripal roj mušic. Kot regratova semena so se s strani zaletavale v sod. Debevc, ki se je naslanjal na sod, jih je odganjal z levico, leno, ko da trga pajčevino. Toda mušice so se sunkovito ogibale roke in skušale med prsti prodreti do sladkaste šuma.

Frenk pa je obmoroval z zavitkom na kolenih. Sline so ga minile. Z močnim duhom ga je drazila samo čebula. Gledal je bratov hrbet, ki je bil kot obran in razžrt. Tenek se je vil od pasu h glavi. Začutil je, da mu spet nekaj težkega binglja tam notri, v tistem temnem prostoru. Ko da se ziblje na tanki, vse tanjši žili. Vleklo ga je navzdol in v žrelu ter ustih je začutil čudno besedo — smrt.

Moja? jo je poskušal občutiti.

Moja!

Tvoja!

Vaša!

Njihova!

so se mu nizale besede.

Oči so se mu zasteklile. Moral jih je odtegniti iz smeri, v katero so tipale kakor palice. Premaknil je noge.

Nič.

Še dlje so segle s svojimi trdimi konci. Kamor je nameril oči, tja so šle tudi palice ...

Debevc je že zanesel pletenke na prag in je zdaj prišel po nahrbtnik. Pogledal je po prostoru.

— Zan!

Nasmehnil se je bratu, ko da bi mu hotel reči: No, še si tam. Vse je v redu. Grem!

Porinil je v ključavnico ključ. Zaobrnil je dvakrat, trikrat.

Zdaj ga mora potegniti še iz vrat, je prisluhnil brat. Debevc ga je skoraj neslišno izvel kakor rezilo.

Po soncu je bilo že blizu desetih. Visoko je stalo in hitelo na poldne. Nad vinogradi je žarela nevidna razbeljena plast in ga zadevala v oči. Vse se je zvijalo od silnega beleža.

Debevc je oblivljal pot. Kakor od sveče mu je curljalo v rezo ust, da je prhnil slano in mastno vodo. Odlagal je pletenke in si pivnal obraz z ruto.

IZIDOR TROJAR

6

AFRIKA OKOLI KILIMANDŽARA

V lokalni se gnete plesalcev, zato počistemo prostor v vrtu. V lokalni je več žensk kot moških. Ženske so še »proste«. Nekaj Italijanov se slika z njimi v naročju. Spomini in nič več. Pozno gremo domov, pa nam svetujejo, da gremo s taksijem, ker je peš nevarno.

Po prijetno hladni noči se odpravimo pod Mont Kenjo. Danes bomo prevozili 380 kilometrov. Lepa cesta, ki so jo zgradila jugoslovanska podjetja, nas pelje skozi mesto Thika, kjer je tovarna za konzerviranje ananasa. Tovarno omenjam zato, ker v Keniji skoraj ni industrije. Poleg te tovarne, sem videl le še eno cementarno. Ustavimo se pri Canijskih slapovih. Tam prodajajo izredno veliko lesenih izdelkov ročne izdelave. Slončki, vaze, kipci, vojščaki, maske in podstavki in še in še. Peljemo se mimo Marague, Sagane, Nyerija, Naro Marua. Sama lepa, zelena pokrajina in obdelane njive. Le tu in tam pokuka iz zelenja rdeča zemlja. Svet se vedno rahlo dviga. Ob cesti sama ravnina, buldožerji orjejo za letališče.

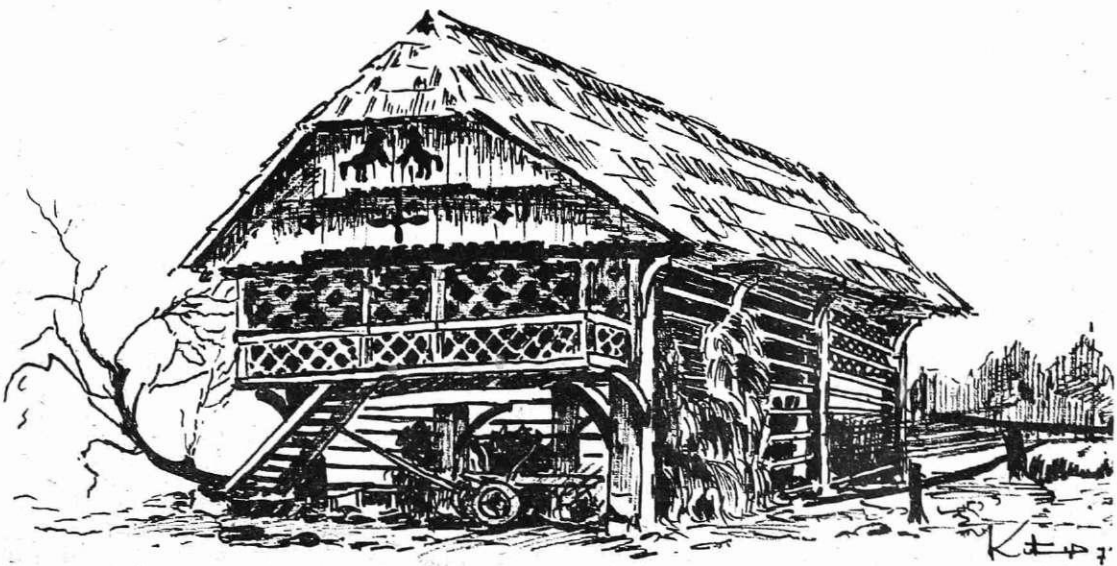
Nenadoma se kombi ustavi. Zakaj? Smo na ekvatorju. Da, na to nas opozori velika tabla, ob kateri se obvezno slikamo. Ob tabli so stojnice iz bencinskih sodov v katerih delajo in prodajajo lesene kipe. Seveda jih kupimo, saj so prav iz ekvatorja.

Pri kraju Nanyuki, 2000 metrov nad morjem, zavijemo na stransko pot. Zopet bambsi, ker se peljemo mimo vojašnice. Na eni strani ceste so vojašnice, na drugi pa domovi vojakov in oficirjev. Preko ceste pa se sprehajajo poleg vojakov in oficirjev tudi njihove žene z otroci, zato vozimo z zmanjšano hitrostjo. V Keniji imajo plačano vojsko.

Se nekaj kilometrov in pridemo na Mount Kenya Safari klub. Tako piše na lesenem vhodu v ogromno področje pod goro Kenjo. V sredini tega ograjenega območja pa je prava Evropa. Lepe zgradbe, krasni parki, ribniki, angleška trava. To je posestvo, ki si ga je dal zgraditi filmski igralec William Holden in zajema velike razsežnosti. Sprehodili smo se in pogledali tudi filmski studio, v katerem pa žal niso nič snemali. William Holden je bil namreč v Ameriki. Videli smo tudi bazen za kopanje nenavadnih oblik, pod njim pa dvorano za igranje namiznega tenisa. Okrogla okna v stropu dvorane omogočajo pogled od spodaj v bazen. Notranjost glavne stavbe zelo preseneča. Vse je opremljeno v lovskem stilu. Tudi jedilnica, kjer je vse pripravljeno za kosilo. Stene so polne trofej, kož, ki so položene tudi po podu, na sredini jedilnice pa sta dva slonova okla obrnjena drug proti drugemu, spodaj pa črn leseni kip slona, ki nosi vazo v kateri je polno cvetja. Med cvetjem sem spoznal škrlatice, ki tam rastejo, kar ob ribniku kot pri nas trstje.

Mont Kenya Safari klub je znan po najrazkošnejšem kosilu v vzhodni Afriki. Tudi nam so postregli tako kosilo, ki vsebuje 60 različnih evropskih jedil. Če od vsake jedi vzameš samo po eno žlico je to 60 žlic, kar precejšen kup hrane na krožniku. Za predstavno naj povem, da smo bili postreženi z 12 vrstami sira, poleg mesa pripravljene na različne načine in ribe, solate, zelenjave, kompoti, sadne kupe, pečivo. Vsega nismo zmogli. Nekateri, ki so hoteli poizkusiti so zamudili obredne pleske, ki so jih nam na čast zaplesali pripadniki plemena Embo, ki živijo okoli gore Mount Kenya. Prekras-

no, žal nam je časa primanjkovalo. Danes moramo prevoziti še 190 kilometrov. Na črpalki v Nyeri natočimo bencin, ko pa je potrebno plačati, šofer ugotovi, da nima dovolj denarja. Po denar se odpelje z drugim avtom, v oddaljeni kraj k znancom. Tako z zamudo odpotujemo. Šofer pritiska na plin, mudi se nam domov. Nered vozi ponoči, mrak se že spušča. Zanimivo v teh krajih je, da se dan zelo hitro prevesi v noč tako da večera skoraj ni.

Zdravko Kotnik: Ob Krki (flomaster)

V perspektivi zaključimo delo z se na

V Sporočilo, k nastojli, da funkcionalno učinki pri manjši se naravnost podzato lziološki povečativno spričona prali skvpliv iPraprecej jo oči izmen ure, m kaj o. smatr. tivnos kar je Poseb tista (aktivn enolič reagiro vodnji je tud duktiv jeklar Kemp

V Zvez doseda odsotni mude skih d pa po manjš pine se vec ne ker ve vsem brana odpadl

V Tud na. Gl mogoč — C ve v n vilo n izmeni potem koefici — V čije so nesreč lagajo pazljiv manjši transp lavcev. Ruhe. — N premik od 3. 1967. Z Vide dela n visen o

TEH

Voc

El Na že v 1 Dovaje njegov kisik. stem s trolizo. Obratu nastaja toka l. prevajj vega li ske. Izl Da teh ne pritisk turo, i podaljš

IZMENSKO DELO IN PREMAKLJIVI DELOVNI ČAS

3

V zadnjih dveh številkah smo si ogledali splošne ugotovitve o perspektivi izmenskega dela ter o njegovem vplivu na delavca, v tem zaključnem sestavku pa bomo obravnavali povezanost izmenskega dela z nekaterimi vidiki, ki posebej zadevajo delovno organizacijo ter se na koncu dotaknili še predloga o premakljivem delovnem času.

Vpliv izmenskega dela na produktivnost

Spoznali smo, da med dnevom in nočjo ciklično nihajo nekatere funkcije, ki so povezane z delovno uspešnostjo, in bi zato logično pričakovali, da se bo na primer z upadom teh funkcij zmanjšala tudi delovna učinkovitost. Vendar zveze v dejanski praksi niso tako enostavne, še manj tako jasno razvidne. Zavedati se namreč moramo, da večina delavcev v sodobni industriji dela dokaj pod svojo skrajno zmogljivostjo, zato lahko morebitni upad psihofizioloških sposobnosti nadoknadijo s povečano motivacijo oz. naporom in tako obdržijo produktivnost relativno na enaki ravni. Vsekakor je spričo množice faktorjev, ki vplivajo na produktivnost dela, zelo težko ali skoraj nemogoče opazovati le vpliv izmenskega dela.

Prav zaradi teh težav so raziskave precej neenotne: nekatere dokazujejo očitno nihanje produktivnosti od izmene do izmene oziroma od ure do ure, medtem ko druge to zvezo zanikajo. Večina avtorjev pa vendarle smatra, da je v nočni izmeni produktivnost manjša nekje od 5 % do 30 %, kar je zlasti odvisno od vrste dela. Posebej neugodna so v nočni izmeni tista delovna mesta, kjer je fizična aktivnost minimalna, zahteva pa se enolično, repetitivno znavanje in reagiranje v avtomatizirani proizvodnji. Za nas vsekakor zanimiv pa je tudi podatek iz NDR, da je produktivnost nočne dneve v nekaterih jeklarnah celo višja kot podnevi (G. Kempe).

Vpliv izmenskega dela na odsotnost

Zveza je še dokaj nejasna. Večina dosedanjih raziskav celo kaže, da je odsotnost (bolezenska odsotnost, zamude in ostalo) manjša pri izmenskih delavcih oz. v nočni izmeni, kar pa pojasnjujejo takole: ponoči je manj prometnih težav; delovne skupine so ponoči manjše, zato si delavec ne more »privoščiti« odsotnosti, ker ve, da nima zamenjave; predvsem pa so izmenski delavci že izbrana skupina, iz katere so »slabši« odpadli.

Vpliv izmenskega dela na nesreče pri delu

Tudi ta zveza je še slabo raziskana. Glede na razmere v železnici so mogoče zanimivi naslednji izsledki: — Graf in Paul (1956) sta raziskave v rudniku sklenila takole: če število nesreč pri delu v dopoldanski izmeni označimo s koeficientom 1,0, potem dobimo v popoldanski izmeni koeficient 1,8, v nočni izmeni pa 1,4. — V jeklarski industriji ZR Nemčije so opazili relativni upad števila nesreč v nočni izmeni, kar pa si razlagajo z manjšo hitrostjo dela, večjo pazljivostjo, večjo svobodo gibanja, manjšimi nevarnostmi internega transporta ter različno starostjo delavcev, ki delajo ponoči (Neuloh, Ruhe, Graf, 1957). — Največje število nesreč med premikali na železnici se je pripetilo od 3. do 4. ure zjutraj (Bagelman, 1967, ZRN). Videti je, da je vpliv izmenskega dela na nesreče pri delu precej odvisen od vrste dela.

ORGANIZACIJA IZMENSKEGA DELA

Ker ni namen sestavka, da bi se spuščali v številne sisteme oz. variante izmenskega dela, si bomo ogledali le eno osnovnih dilem, ki bi lahko strnili v naslednje vprašanje: ali je boljša počasna ali hitra rotacija izmen? Fiziologi so dokazali, da je prilagoditev na nočno delo (ko se običajni ciklus obrne na glavo) dolgotrajna; začetna faza traja približno od 3 do 7 dni, medtem ko je za popolno prilagoditev treba več tednov ali celo mesecev. Po taki ugotovitvi bi lahko sklenili dvojce: 1. najboljša rešitev je dolgotrajni ciklus ene izmene ali 2. izbor delavcev, ki bi se odločili, da delajo le na eno (nočno) izmeno brez rotacije. Prva rešitev je močno dvomljiva, ker je dokazano tudi to, da že en sam običajno preživljeni dan, ko je delavec prost, skoraj v celoti poruši dolgotrajno prilagajanje na nočno delo. Druga rešitev: dve rotirajoči izmeni (dopoldanska in popoldanska) ter stalna nočna izmena istih delavcev na prostovoljni osnovi se ponekod uspešno uporablja in je v nekem smislu celo idealna ob določenih pogojih.

Ker pa so bolj kot biološki faktorji za delavce pomembni družbeni faktorji, se je nekoliko na škodo prvih in v korist drugih uveljavila nasprotna rešitev: izmenjava izmen mora biti hitra! To omogoča delavcem kolikor toliko normalno osebnostno, družinsko in družbeno življenje. V Veliki Britaniji velja 2-dnevna rotacija izmen za najbolj prikljubljeno.

PREGLEDNICA NAPOTKOV O IZMENSKEM DELU

Na osnovi dosedanjega pregleda lahko izpeljemo nekatere napotke o izmenskem delu:

1. Najbolj ugoden čas za delo je v obdobju najvišjega nivoja psihofizičnih funkcij, kar se v veliki meri pokriva z obdobji najvišjega nivoja telesne temperature. Optimalna dolžina izmene je od 7,5 do 8,5 ur.
2. »Kritična ura« ali mrtva točka je približno od 2 h do 5 h ponoči, zato naj vsi, zlasti pa še delovodje, temu obdobju posvetijo posebno pozornost.
3. Nočno delo prinaša določene težave, zato ga po možnosti omejimo na najmanjšo možno mero. Zlasti so v nočni izmeni neugodna tista delovna mesta, ki zahtevajo dolgotrajno, enolično miselno delo brez fizične aktivnosti, posebej še takrat, če so nevarna, ker je predvsem med 2. in 5. uro ponoči največja verjetnost zgrešene reakcije. Na takih del. mestih je treba iskati možnost osvežitve s poživili (simpaticomimetiki, telovadba, umivanje z mrzlo vodo, glasba ipd.).
4. Nočno delo lahko poleg tega olajšamo z naslednjimi ukrepi: — za malico oz. hrano morajo imeti delavci dovolj odmora; — ob 2 h ponoči naj vzamejo okrepljeni topli obrok; — zagotoviti je treba mirno dnevno spanje; — stanovanje naj bo po možnosti čim bližje del. mestu.
5. Med ljudmi so velike razlike glede sposobnosti prilagajanja izmenskemu ali nočnemu delu. Zato je poenostavljeno posploševanje o obči

»škodljivosti« ali »neškodljivosti« izmenskega dela zgrešeno, ker za nekatere delavce velja, za druge ne. Prisotnost teh individualnih razlik pa nalaga posebno skrb kadrovskega sektorja, ki naj na osnovi znanih rezultatov izbira primerne delavce za izmensko delo, čeprav zaenkrat niti v svetu še ni znanih dobrih, zlasti pa ne kratkih in cenjenih kriterijev. Z zdravstvenega vidika bi morali izločiti vegetativno labilne osebe, ljudi z žilodilnim čirrom ali nizkim krvnim pritiskom.

6. Bolje je podpirati organizacijo kratkotrajnih kot dolgotrajnih rotacij izmen.

IZMENSKO DELO IN PREMAKLJIVI DELOVNI ČAS

Predlog o uvedbi premakljivega delovnega časa v Železnici je vsekakor vreden pozornosti in preizkušnje, ker bi bilo tudi po mojem mnenju (kakor pravi v svojem članku A. Šimenc) nesmiselno in konservativno zavračati neko novost — ki je drugje že pokazala svoje prednosti — samo zaradi splošnega nezaupanja do novosti. V zornem kotu dosedanjih podatkov o izmenskem delu pa se mi zdijo pomanjkljive naslednje tri točke, na katerih se gradi predlog o premakljivem delovnem času (PDC):

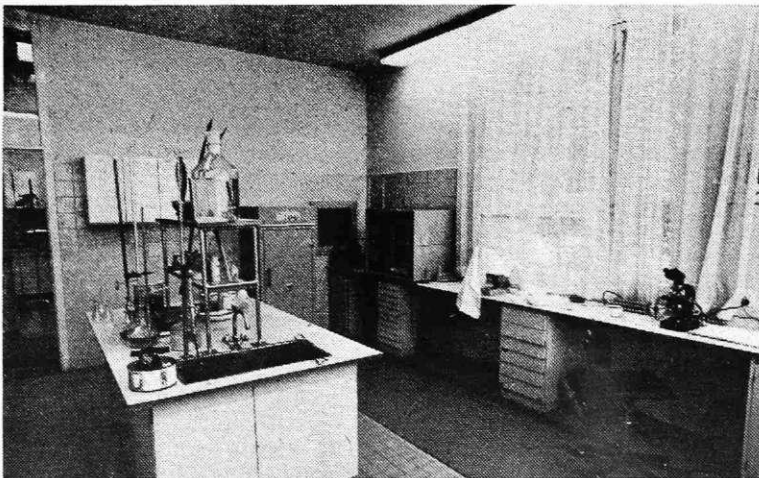
1. Glede na psihofiziološko pripravljenost za delo so zgodnje jutranje ure (od 6 h do 8 h) resda nekoliko bolj neugodne kot kasnejše, zlasti popoldanske in večerne ure, v nobenem primeru pa ne takó drastično kot se da razbrati iz citata v omenjenem članku, kajti ni preveč prepričljivo iskati oporo za PDC v »pretresljivem« eksperimentu z živaljo, ki da je umrla, ko so jo zbudili v jutranjih urah.

2. Stališče predlagateljev, po katerem bo PDC zvišal produktivnost dela, je samó domneva, ki je poleg tega še zelo težko preverljiva. Videli smo, da celo hujši »premeki« delovnega časa v izmenskem oz. nočnem delu nikakor ne dajo enoznačnih in trdnih dokazov o spremenjeni produktivnosti. Dokler bomo brez podatkov, moramo domala z enako upravičenostjo verjeti nasprotnikom PDC, da bo produktivnost z njegovo uvedbo padla.

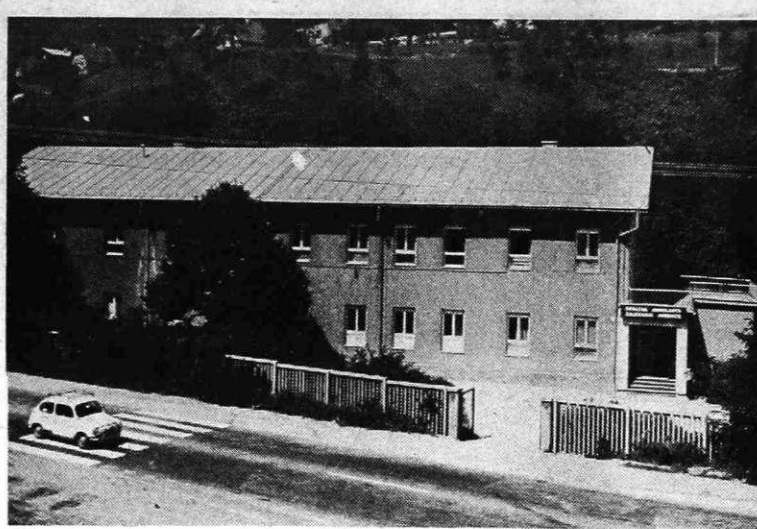
3. Željo po večji humanizaciji dela pa PDC vsekakor lahko zadosti, čeravno se tudi v tej smeri večja humanizacija lahko izrodi v večjo »lagodnost«. Vsi pa se moramo zavedati, da mora biti večja humanizacija dostopna vsem in ne le nekaterim, kar pomeni, da bomo morali v bodoče več storiti za reševanje problematike izmenskega dela. Najbrž je res, da bo različnost delovnih časov med glavnimi težavami v uvažanju PDC.

Predlagam, da s PDC poskusimo: kritična analiza pa naj pokaže, ali bo pri poskusu ostalo ali bo PDC postal naša vsakdanja oblika delovnega časa.

Franc Belčič

Del laboratorija v prenovljenih prostorih obratne ambulante

Obratna ambulanta železarne Jesenice

ZDRAVSTVENO VARSTVO DELAVCEV JE SESTAVNI DEL PROIZVODNJE

(Nadaljevanje s 1. strani)

rečeno ta hiša pripada 6500 delavcem Železarne, Vatrostalne, Železarskega izobraževalnega centra in tehničnega biroja, kar sodi k Železarni oziroma je zraslo iz Železarnice, zahteva in opravičuje dosedanje pozornost pri obnovi hiše. Razen tega je ta hiša s svojim pionirskim delom na področju medicine dela zelo veliko pomenila v slovenskem prostoru, kar naj bi s svojim vzornim delom in s svojo pestrostjo pomenila tudi v bodoče. Le-to pa je znova pogojeno z dosedanjim in bodočo obnovo obratne ambulante.

Če izhajamo iz uvodne misli predstojnika, da je zdravstveno varstvo delavca sestavni del proizvodnje, poleg tehničnega in socialno pravnega varstva, potem je kot na dlani tudi dejstvo, da to tudi pomeni drugačen odnos zdravstvenih delavcev v obratni ambulanti do svojih pacientov. To pomeni poleg človeških odnosov in topline, poznavanje pestrosti tehnologije v Železnici, poznavanje konkretnega človeka, nje-

govega delovnega mesta, delovnega okolja, navad, negativnih vplivov delovnega okolja in podobno. To je nedvomno posebnost dela zdravstvenih delavcev v obratni ambulanti Železarne, posebnost, ki bi jo lahko poimenovali z eno samo besedo: povezanost s proizvodnjo.

Ta povezanost, pa tudi doseženi rezultati, sta že v dosednji praksi najbolj izpričana s tem, da vodstvo in samoupravni organi Železarne, ne samo z razumevanjem, temveč tudi s finančno udeležbo podpirajo prizadevanja delovnega kolektiva obratne ambulante, da bo le-ta ustrezala po funkcionalnosti in opremljenosti sodobnim zdravstvenim zahtevam. To delovni kolektiv obratne ambulante zelo ceni, kakor tudi razumevanje zdravstvenega doma Jesenice v okviru katerega obratna ambulanta deluje kot temeljna organizacija združenega dela, namreč, da hiter razvoj medicine in posameznih vej, kakor tudi sam razvoj proizvodne tehnologije, zahtevata stalna finančna vlaganja za posodobljanje kurative.

Pri dosednji obnovi hiše — obratne ambulante Železarne, ki je zaključena do tretje faze, ne moremo in ne smemo prezreti, sicer majhnega, vendar veliko bolj prizadevnega delovnega kolektiva ambulante, ki je zaradi obnovitvenih del delal v težkih delovnih pogojih z mnogo večjo odgovornostjo, da pacient — delavec zaradi tega ne sme biti prikrajšan pri zdravstvenih uslugah.

V naslednji, četrti fazi obnovitvenih del obratne ambulante, ki naj bi sledila prihodnje leto, kot logično nadaljevanje sedanjih vlaganj, brez česar bi bila hiša torzo, predvidevajo ureditev prostorov dispanzerja za medicino dela, prostorov za psiholog, prostorov za zaposlene v ambulanti — sejno sobo oz. predavalnico, študijsko sobo oz. sobo za strokovne konzultacije in podobno ter ureditev okolja, poleg nekaterih sodobnih aparatov.

Nedvomno so vsa ta prizadevanja kolektiva obratne ambulante in njihovega predstojnika tudi interesno povezana z delavci Železarne, katerim je obnova ambulante namenjena, kakor tudi splošnega napredka zdravstvene službe z vsemi svojimi vzporednimi dejavnostmi. Zato smo prepričani, da bo Železarna s svojimi temeljnimi organizacijami združenega dela in vodstvo ter samoupravni organi zdravstvenega doma Jesenice, ta prizadevanja kolektiva obratne ambulante tudi v naslednji obnovitveni fazi s takim razumevanjem podpirali kot doslej.

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI

Vodik — energija bodočnosti?

2

Elektrolitski vodik

Način proizvodnje vodika z elektrolizo vode je bil poznan že v 19. stoletju. Kot primarna energija služi električni tok. Dovajamo ga s pomočjo kovinskih elektrod v vodo, ki se pod njegovim vplivom razkroji v svoja sestavna dela — vodik in kisik. Tako vodik kakor kisik nastajata pri elektrolizi v plinastem stanju. Današnje naprave za proizvodnjo vodika z elektrolizo, lahko proizvedejo dnevno do štiri tone tega plina. Obratujejo s pritiskom sedmih atmosfer (da ostane prostornina nastajajočih plinskih mehurjev majhna), z gostoto električnega toka 1,6 A/kv. cm in nekaj volti napetosti. Ker čista voda ne prevaja električnega toka, dodajajo za prevodnost nekaj kalijevega luga. Elektrode za dovajanje električnega toka so kovinske. Izkoristek naprave je nekaj preko 61 odstotkov.

Danes vlagajo velike napore za to, da bi povečali izkoristek teh naprav. Ti naporji gredo v smeri povečanja delovnega pritiska do 200 atmosfer in izboljšanja razmerij med temperaturo, napetostjo in pritiskom vode. Poleg tega skušajo tudi podaljšati življenjsko dobo elektrod.

Podatki o kalorični vrednosti vodika na utežno in prostorninsko enoto vodika v primerjavi z nekaterimi drugimi tekočimi gorivi so razvidni iz spodnje tabele:

Gorivo	Kcal/g	Kcal/cm ³
Vodik	28,90	2,02
Metan	11,97	4,97
Bencin	10,98	7,59
Metanol	4,86	3,84

Iz razpredelnice vidimo, da lahko tekoči vodik uvrstimo kot nosilca energije z relativno visoko utežno in relativno nizko prostorninsko kalorično vrednostjo.

Za dobro izkoriščanje nosilnosti je pri velikih transportnih letalih predvsem važna visoka utežna kalorična vrednost določenega goriva. Zato obstaja realna možnost, da v bližnji prihodnosti nadomesti sedanja goriva za reaktivna letala tekoči vodik. Primerjava proizvodnih stroškov, sedanjih in predvidenih bodočih cen kaže, da bi lahko bila cena obeh goriv v osemdesetih letih približno enaka. Zato bo takrat možnost za prodajo in uporabo tekočega vodika v mednarodnem letalskem transportu zelo narasla.

Spodnja tabela kaže primerjavo porabe sedaj uporabljene goriva in tekočega vodika za enega največjih potniških letal Boeing 747 »Jumbo-Jet«:

Koristna nosilnost letala	55.800 kg
Akcijski radij letala	8.000 km
Teža sedaj uporabljenega goriva	121.400 kg
Teža tekočega vodika	41.000 kg

Zgornje številke kažejo, da je teža tekočega vodika v primerjavi s sedaj uporabljenim gorivom znatno manjša. To pomeni, da bi lahko bila teža koristnega tovora pri uporabi tekočega vodika kot goriva precej večja.

Preusmeritev reaktivnih letal z današnjega goriva na tekoči vodik tehnično ne bi predstavljala posebnega problema. Dve podjetji iz ZDA — Pratt and Whitney in General Electric — vršita že dalj časa uspešne poskuse z reaktivnimi motorji, ki uporabljajo kot pogonsko gorivo tekoči vodik. Razlika bo samo v tem, da bodo morala imeti bodoča reaktivna letala na pogon s tekočim vodikom nekoliko večje rezervoarje za gorivo kot jih imajo danes. In to zato, ker je le-ta prostorninsko lažji.

Za primerjavo lahko navedemo, da so leta 1972 porabili v Švici 669.702 ton goriva za reaktivna letala. Energetsko ustreza tej količini 226.000 ton tekočega vodika. Za njegovo proizvodnjo s pomočjo elektrolize bi potrebovali dve jedrski elektrarni z močjo po 950 megavatov vsaka. Drugo zanimivo tržno možnost za uporabo elektrolitskega vodika nudijo jedrske elektrarne s pokrivanjem potreb po električni energiji med konicami.

(nadaljevanje prihodnjič)

GORJE PRAZNUJEJO

Od 18. do 25. avgusta v Gorjah praznujejo svoj krajevni praznik, zato ob tej priliki objavljamo nekoliko daljši sestavek Jožeta Ambrožiča o kratki zgodovini Gorij.

Gorjanski kot leži severozahodno od blejske kotline in po katastrskih občinah meji z jesenjsko po mogočini Mežakliji s celotno Zgornjo Radovno in Krmo prav do vrh Triglava, kjer se združujeta meji z bohinjsko Srednjo vasio, in proti jugu in vzhodu z blejsko katastrsko občino. Gorje so bile pred vojno, med vojno in še nekaj časa po vojni samostojna občina. Danes so Gorje v okviru občine Radovljica, kot samostojna krajevna skupnost, ki združuje z več zaselki deset vasi, ki se raztezajo po sončnih vzpetinah vznožja Homa, Mežaklije in mogočine Pokljuke. Te vasi so: Podhom, Sp. Gorje, Poljšica, Zg. Gorje, Grabče, Mevkuž, Krnica, Višelnica, Radovna in Sp. Laze. Vse te vasi povezuje med seboj 32 kilometrov cest, za katere vzdrževanje skrbi KS. V vseh treh vaseh živi danes 2.756 prebivalcev. Od tega je delež kmečkega prebivalstva že zelo nizek, saj znaša le še 13 odstotkov, vsi ostali delazmojni prebivalci pa odhajajo na delo izven svojega območja, ker Gorje nimajo industrije.

Že nekaj let pred začetkom druge svetovne vojne se je struktura prebivalstva v Gorjah hitro začela spreminjati. Do takrat je bilo zaposlenih zelo malo delavcev z območja Gorij v takratni Kranjski industrijski družbi (KID). Gorje so bile takrat še močno kmetijsko in kajžarsko usmerjene. Mnogi so se ukvarjali s prevozom lesa s konjsko vprego iz pokljuških in mežakeljskih gozdov, mnogi pa so živitarili od dnin, se pravi od ust do ust. Od leta 1937 dalje, ko je takratna KID dobivala vedno večja naročila za jeklo, za potrebe oboroževanja, se je vse več in več ljudi zaposlovalo iz Gorij na Jesenicah. Takratna železnica ni jemala na delo v svoje obrate ljudi samo iz delavskih vrst, temveč so se zaposlovali tudi kmečki sinovi. Tako se je krepil delavski proletarijat, med njimi pa je bilo že mnogo napredno usmerjenih, ki so v svoje vrste pridobivali vse več pristavev. Na ta način se je iz jesenjskega naprednega proletariata vedno bolj širila socialna zavest med gorjanski delavski razred, zavednost pa se je širila tudi med kmeti, kar se je jasno odražalo kasneje med okupacijo, saj so bile vse Gorje takoj prve dni vstaje na strani prvih partizanov.

Zrellost in zavest delavskega razreda se je pokazala takoj prve me sece okupacije. Že v poletju leta 1941 so se pridružili jesenjskim prvoborcem tudi prostovoljci iz Gorij, in sicer kar šestindvajset, od katerih je kar sedemnajst žrtvovalo življenja za svobodo.

Ti prvoborci, ki so zanimali oboroženi upor proti zavojevalecu, so bili tvorci kasnejše zmagovite partizanske vojske. Iz leta v leto so se krepile partizanske vrste, vrstile so se vse pogostejše akcije in napadi na zavojevalce in njihove pomagače. Seveda je gestapo na vse te partizanske akcije povračilno ukrepal in se je znašel nad neoboroženim prebivalstvom. Vedel je dobro, da brez simpatizerjev in podpore iz doline, ne bi mogle obstajati partizanske enote v gozdovih. Gestapo je zvalil v svoje mreže domače odpadnike, da so mu za judežve groše vohljali in ovajali zavedne Slovence. Predvsem so bile na vrsti družine in sorodniki partizanskih borcev. Ko teh ni bilo več, so se spravili nad vsakogar, ki so ga vohljali ovadili gestapu. Polnili so se begunjski zapori, toda uporna partizanska vojska se je krepila iz dneva v dan. Ti vohljali in izdajalci pa niso ostali nekažnovani. Tako je v Spodnjih Gorjah počil strel, ki je prekinil nadaljnjo izdajstvo plačancu, že 26. avgusta 1941. leta. Gestapo je takoj ukrepal proti in je 28. avgusta istega leta pripeljal v Sp. Gorje, pod hrib Revovco, iz Begunj pet talcev in jih tam postrelil ob kolih. Ta dan, 28. avgust, so Gorje vzele za svoj krajevni praznik, ki ga ob spominu na vse žrtve vojne svečano praznujejo.

Gorje s takratnimi 2.800 prebivalci, so mnogo žrtvovali med NOB. Ne samo, da so vsi prebivalci množično podpirali partizansko vojsko in dovažali ves potrebni material tudi iz Radovljice, z Bleda in od drugod, tudi krvni davek za svobodo ni bil majhen. V boju z okupatorjem je padlo, umrlo po taboriščih, bilo umorjenih kot talci ali sežganih v lastnih domovih, vse od dojenčkov do starčkov, kar 159 ljudi. Vsak osemnajsti prebivalec Gorij je bil žrtev okupatorja. Trinšestdeset družin je bilo izseljenih v Srbijo ali v Nemčijo, aktivno pa se je v partizanskih vrstah borilo preko 350 borcev iz Gorij. Žal ni ugotovljeno, koliko je šlo gorjanskim rodoljubom skozi begunjske zapore in dalje v kazenska taborišča, vsekakor pa mnogo.

Že pred vojno so bila na gorjanskem območju močna in dobro de-

lujoča društva, tako telovadno, dramsko, pevsko in gasilsko. Vsa ta društva so med vojno prenehala delovati in se je večina članov prej ali slej vključila v narodnoosvobodilno vojsko, starejši pa so delali na terenu kot aktivisti. Vsa oprema društev, v kolikor je prišla partizanom prav, je romala v gozdove.

Toda brez žrtve ni svobode, brez svobode ni življenja. Ti mračni in krvavi časi so za nami. In povojne Gorje danes! Živahna je družbeno-politična dejavnost, športna dejavnost je dokaj na visoki ravni, razvito je gasilstvo, posebne uspehe dosega godba na pihala. Leta 1964 je bila dograjena in predana javnemu na-

menu nova osnovna šola s telovadnico. Stara šola, ki je že slavila častljivo stoletnico, je lepo preurejena za otroško varstvo, z zmogljivostjo do 70 malčkov. Imajo tudi malo šolo.

TVD Partizan je svoj dom že večkrat obnovil, ravno sedaj pa se zaključuje dela na prizidku doma, v katerem bodo dobili prepotrebne prostore telovadci in drugi, svoj kotiček pa bodo dobili tam tudi upokojenci in planinci, (alpinistični odsek, ki se pravkar ustanavlja). Godbeniki so si sami uredili lepo dvorano v novem gasilskem domu, gasilci pa bodo za krajevni praznik prevzeli novo motorko in avto-kombi s kompletno potrebno gasilsko opremo. Vse to se nabavlja, gradi in obnavlja s splošno družbeno pomočjo, samopriskerki in prispevki podjetij.

Čeprav nimamo še vsega, kar si želimo, vendar danes živimo dobro, varno in svobodno.

ZA KOZJANSKO 1.643.000 DINARJEV

Na 10. seji izvršnega sveta skupščine občine Jesenice, ki je bila v petek, 16. avgusta, so poleg nekaterih zadev povsem internega značaja, govorili tudi o poteku akcije zbiranja pomoči Kozjanskemu in poslušali poročilo tržne inšpekcije o izvršenem popisu zalog ob podražitvi živil in tobačnih izdelkov.

Glede zbiranja pomoči za prizadeto prebivalstvo ob potresu na Kozjanskem, so ugotovili, da v naši občini akcija zelo dobro poteka, saj so se v vseh delovnih kolektivih, tako na področju gospodarstva kot negospodarstva, odločili prispevati svoj delež. V večini primerov so se, kot je bilo priporočeno, odločili za enodnevni zaslužek. Po zbranih podatkih ti prispevki znašajo okroglo 1.297.000 dinarjev. Večji del te vsote, in sicer okroglo 1.100.000 dinarjev, so delovne organizacije že nakazale na poseben sklad, ostalo pa naj bi zbrali še v avgustu oziroma začetku septembra. Tudi na seji izvršnega sveta so priporočili, naj bi to čimprej storili, saj je prizadetemu prebivalstvu na Kozjanskem denar še kako potreben, če hoče kar največ narediti pred zimo. Sicer pa so sredstva, zbrana v naši občini, vseeno večja, saj je stanovanska skupnost prispevala 523.000 din, občina pa iz rezervnega sklada 20.000 din. Tako smo do sedaj zbrali okroglo 1.643.000 dinarjev.

Odprto je ostalo le vprašanje, kakšne prispevke lahko pričakujemo, od kmetov, obrtnikov in ljudi svobodnih poklicev, pa tudi med upokojenci akcija še ni povsem stekla.

Na petkovi seji izvršnega sveta so poslušali tudi poročilo tržne inšpekcije o izvršenem popisu zalog ob podražitvi živil in tobačnih izdelkov. Ugotovili so, da je bil v glavnem dobro opravljen, čeprav so ugotovili nekaj nepravilnosti. V štirih jesenjskih trgovinah so ugotovili nekaj nepopolnih zalag živil. Tako so našli 336 litrskih steklenic olja, 455 kg moke, 105,5 kg sladkorja, 180 kg pšenice, 6,5 kg kave in 317 zavojčkov cigaret. Menda naj bi nepopolna živila kupili zaposleni v prodajalnah. Člani izvršnega sveta so menili, naj bi nadzorni organi o ugotovljenih nepravilnostih obveščali tudi upravne organe delovnih kolektivov in predvsem samoupravno delavsko kontrolo.

T. L.

Križišče pri Čufarju na Plavžu bo predvideno v jeseni urejeno

KULTURNIM DRUŠTVOM IN ORGANIZACIJAM LETOS 356.100 DINARJEV

Na deveti redni seji predsedstva Zveze kulturno prosvetnih organizacij občine Jesenice, ki jo je predsednik Rudi Makra sklical minuli ponedeljek, je bila osrednja točka dnevnega reda: sklepanje o proračunu Zveze za leto 1974, ki skupaj znaša 532.900 dinarjev, v kar je vključenih 17.400 lastnih dohodkov, ostalo pa je dohodek, ki ga po sporazumu daje kulturna skupnost občine Jesenice.

Od skupne vsote odpade okroglo 67 odstotkov sredstev kot dohodek kulturnih društev in organizacij, ki ga je Zveza razdelila letem po predloženih letnih programih in finančnih izračunih. Posamezna društva in organizacije so oziroma bodo prejela naslednje dohodke: DPD Svoboda Jesenice — 91.000 (v to vsoto je vključena celotna razstavna dejavnost in založniška dejavnost), DPD Svoboda Javornik-Koroška Bela 20.000, DPD Svoboda Žirovnica — 24.300, DPD Svoboda Hrušica — 25.000, DPD Svoboda Kranjska gora — 7.300, KUD Dovje-Mojstrana — 8.000, KUD Podkoren — 5.200, KUD Planina pod Golico — 600, pihalni orkester Jeseniških železarjev — 122.300, pevski zbor Jesenice — 30.400, mladinski pevski zbor Blaž Arnič — 20.000 in pevski zbor Jeklar 2.000 dinarjev (zbor prejema dohodek tudi od železarne). Seveda so vsi ti dohodki pogojeni z realizacijo sprejetih delovnih programov.

Med ostalimi sredstvi je bilo dodeljeno dramski komisiji za pospeševanje amaterske dramske dejavnosti 11.500, glasbeni komisiji za organizacijo rednih koncertov 69.400 in organizacijski komisiji 17.600 dinarjev. Poleg tega je v finančnem programu predvidenih 40.000 dinarjev za nabavo novega koncertnega klavirja, ostala sredstva, poleg 22.570 dinarjev, ki so nerazporejeni in predstavljajo določeno rezervo, pa odpadejo na materialne izdatke Zveze in honorarje s prispevki.

Na seji so poleg tega obravnavali še nekatera tekoča vprašanja, med drugim nabavo koncertnega klavirja, vprašanje dirigenta pihalnega orkestra Jeseniških železarjev in kontinuiranega obnavljanja instrumentov z odvajanjem obvezne amortizacije. Predlagali so tudi, da bi lokalni radio Jesenice vključeval v svoj program posnetke domačih pevskih zborov, skupin in učencev glasbene šole, ki jih je posnela RTV Ljubljana.

Ker se vsa društva in organizacije niso poslala polletnih poročil o svojem delu, bodo to vprašanje obravnavali na prihodnji seji predsedstva.

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Na tretji seji sveta za ljudsko obrambo pri občinski skupščini Radovljica, ki je bila v četrtek 15. avgusta, so obravnavali in sklepali o predlogih za napredovanje rezervnih oficirjev in podoficirjev v višji čin. Predloge o napredovanju so pripravile krajevne organizacije ZRVS na osnovi strokovnih uspehov in aktivnosti kandidatov v svojih organizacijah in v SLO.

Zaradi nenehnih pritožb občanov in gostov, ki stanujejo v bližini disco bara v hotelu Mežaklija na Bledu, so se v četrtek 15. avgusta sešli na KS Bled predstavniki občinskih in krajevnih družbenopolitičnih organizacij, da bi rešili ta problem. Sklenili so, da bodo z zaporo dohodov blizu stanovanjskih hiš preprečili vožnje in parkiranje avtomobilov ter podvzeli še nekatere druge ukrepe, s katerimi bodo zagotovili nočni red in mir.

Slovesnosti ob 30-letnici KNOJ in dneva graničarjev 15. avgusta, so se v radovljški vojašnici obmejnih enot udeležili tudi predstavniki občinske skupščine in družbenopolitičnih organizacij. Po sprejemu, ki ga je priredil major Kanduč, se je občinska delegacija udeležila tudi osrednje proslave pri Karavli Srečko Perhavec nad Trzicem.

Predsednik krajevne organizacije ZZB NOV Radovljica Vinko Berce, je v imenu delegacije, v kateri sta bila tudi Ivan Ravnik in Slavko Staroverski, izročil graničarjem darilo — spominsko umetniško izdelano bakreno plaketo, ki ponazarja graničarja s psom na straži ob obmejnem kamnu. Darilo je izročil v znak priznanja za dolgoletno in plodno sodelovanje s KO ZZB NOV Radovljica.

V zvezi z nalogami v pripravah za sprejem družbenega načrta 1976—1980, je izvršni svet skupščine občine sklenil imenovati 13 člansko komisijo za družbeno planiranje in razvoj v občini. Člani komisije bodo istočasno predsedniki podkomisij za industrijo, turizem, gostinstvo in trgovino, gozdarstvo in kmetijstvo, družbeno obrt, gradbeništvo, komunalno in stanovanjsko dejavnost, za vzgojo in izobraževanje, za kulturo in telesno kulturo, zdravstvo in socialno varstvo, prostorsko planiranje in urbanizem ter za kadrovsko-demografsko področje. Poleg predsednika bodo v vsaki podkomisiji še 3 člani.

Navzlic počitniškemu času in turistični sezoni, se domala v vseh mladinskih aktivnih pripravljajo za IX. kongres ZMS, ki bo oktobra v Murški Soboti. O osnutkih statuta zvezne in republiške organizacije ZMS ter kongresnih dokumentih so razpravljali že v MA Lesce, MA Trg. podjetja Murka Lesce, v Suknu Zapuže, Iskrji Otoče in v TOZD hoteli Viator na Bledu. Razprave bodo te dni tudi v ostalih mladinskih aktivih.

V bohinjski Srednji vasi imajo 148 zasebnih turističnih postelj, ki so že vseskozi zasedene z gosti. Razen prenočišča nudijo lastniki tudi zajtrk, za ostale obroke pa je poskrbljeno v vaškem gostišču Rupa, ki slovi po izdatni in okusni domači hrani. Za zabavo in kulturno razvedrilo so poskrbeli prizadevni člani KUD Triglav, ki so nalašč za to pripravili s svojo folklorno skupino, pevci in igralci uprizoritev domačih običajev »Na preji«, ki je spremljana s pesmi in petjem. Doselej so imeli že tri takšne nastope na prostem, ki so jih turisti navdušeno sprejeli.

Dolgo pričakovana gradbena dela na novem poslopju Park hotela na Bledu se bodo predvidoma začela s 1. oktobrom. Pred tem bodo porušili staro stavbo ter izkopali novo kanalizacijo in temelje. Nov sodoben hotel bo na istem prostoru, le da bo segal dlje na vzhodno stran proti parku. Imel bo sedem etaž ter armirano betonski stenski skelet. Investitor gradnje, ki bo trajala predvidoma 15 mesecev, se pravi do 1. januarja 1976, je Prometno, hotelsko in turistično podjetje Viator iz Ljubljane. Okvirni znesek investicij pa bo znašal 94.508.000 din.

Prejšnji teden so delavci Cestnega podjetja Kranj začeli polagati vrhnji fini sloj asfalta na cesti od Gorij do Zatrnika. Vsa ostala dela na tej cesti so bila opravljena že pred dvema leti.

Višek turistične sezone na Bledu je bil v prvih desetih dneh avgusta, ko so zabeležili nad 4200 gostov na področju ožjega Bleda. Hoteli, camp in počitniški domovi so bili polno zasedeni, pa tudi vse zasebne turistične sobe so bile domala polne. Medtem pa juljska bilanca ni bila najboljša, saj so zabeležili le 101.436 nočitev, lani v istem mesecu pa 112.096. Na grajskem kopališču se je gnetlo tudi že nad 4000 kopalcev, kar obeta dober zaključek sezone, če bo vreme potrajalo do septembra.

V tovarni Plamen Kropa gradijo še dve proizvodni hali. V spodnji bodo postavili stroje za čiščenje in luženje žice, v zgornji, ki je večja, pa bo nova vijakarna. Gradbena dela opravlja SGP Gorenje iz Radovljice in bodo gotova še to jesen. Celotna investicija znaša okoli 24 milijonov dinarjev.

Svet KS Podnart je sklenil, da bodo še letos asfaltirali cesti Podnart—Prezrenje in Oviše—Poljšica. Pri zemeljskih delih bodo sodelovali občani. Vsako gospodinjstvo bo prispevalo 600, lastniki motornih vozil pa še 400 din. Razen tega bodo skušali asfaltirati v sporazumu z delovnimi organizacijami prostor pred tovorno železniško postajo in preurediti del prostorov v osnovni šoli Oviše za otroški vrtec, ki ga že močno potrebujejo.

V sredo 21. avgusta je bila v Radovljici prva seja koordinacijske komisije za spremljanje in izvajanje ustave, ki jo je vodil Jože Bohinc. Razen članov komisije so se seje udeležili tudi predsednik občinske skupščine ing. Leopold Pernuš, predsednik izvršnega sveta Franc Podjed in sekretar medobčinskega sveta ZKS Martin Košir. Na seji so opravili najprej konstituantno komisijo in nato določili 3 delovne skupine — za samoupravno konstituiranje v OZD, za krajevno in komunalno samoupravo ter za samoupravne interesne skupnosti. Sprejeli so tudi okvirni akcijski program in konkretne naloge vseh delovnih skupin do konca 1974. leta.

V LIP Bled TOZD Tomaž Godec v Bohinju so že lani začeli načrtovati, da bi iz odpadkov — suhe žagovine in skobjancev, ki nastanejo pri proizvodnji opažnih plošč ter pohištva, proizvajali lesno moko. Potem, ko so nabavili potrebne stroje in sita iz ZRN, so s proizvodnjo pričeli 3. maja letos. Do konca julija so proizvedli že 64.000 kg lesne moke, ki odgovarja po kakovosti vsem merilom jugoslovanskega standarda. Lesno moko sproti prodajo Teolu Ljubljana, Železarni Jesenice in zasebniku Stanku Koviču v Kamnik. Celotna investicija 330.000 din se bo po izračunih izplačala že v šestih mesecih.

Po sklepu odbora za urejanje medsebojnih razmerij v Trgovskem podjetju Murka Lesce, bodo letos izplačali vsem članom kolektiva, ki so bili izučeni v 1973 na novo obračunsko postavko pri OD še 100 din, izučeni v 1974. letu pa 50 din. Glede na znatno povišanje življenjskih stroškov, so na sindikatu v podjetju sklenili, da se vsem delavkam samohranilkam z najnižjimi OD dodeli še poseben prispevek v znesku 150 din mesečno.

Nar
Slove
Rea
eden
evrop
le tež
vredn
stov i
nasle
ustva
isti al
vedati
zgodb
pa v
posku
rimen
tudi v
činom
stvu;
da do
večjo
nastaj
poteze
potopi
delih
dobna
va je
zadnje
ša to
predvs
Ta do
manj
preobl
kvalite
ni real
slog z
videz
teljica
blemi,
življen
eno ne
vedova
na, ka
te zvi
teče
sedanj
preple
tudi t
Termi
teme,
in še c
znano
življen
isto k
Ivana
dobne
dobja
ampak
proble
ni se b
nižanji
stoju
ljubno
olepšav

Ogrc
hrume
visoko
leteli
Tam d
na fro
sile n
trupu
zlati
ledenik
čez pol
severu
se ne t
in moč
Pod
mi zat
katerej
gneče
svoj
grajena
Ryckja
landsku
kov in
medna
ki je tu
sprejen
kukam
množic
in vrst
Keflav
pomem
pakta,
letalstv
dvajset
od ro
nemirn
teh p
temneg
Udof
slabe
odlož
letalske
povezu
kdaj k
po dolg
da sir
popada
obljubl
zajtrka
dnevno
Toda
junaka
kakaj
dogaja

NOVICE NA POLICAH JESENISKE KNJIŽNICE

Nada KRAIGHER: **Terminus.** Slovenska matica 1973.

Realistični roman je vsekakor eden izmed najvišjih dosežkov evropske književnosti, prihodnost bo le težko lahko ustvarila kaj enakovrednega. Nasledniki velikih realistov in naturalistov tvorijo prejkone naslednje tri smeri: nekateri skušajo ustvariti dela po vzorcu klasikov, na isti ali podoben način se trudijo povedati podobne, vendar drugačne zgodbe in to jih vodi v epigonstvo ali pa v akademsko prefinjenost; drugi poskušajo najti nove poti, pa eksperimentirajo tako oblikovno kakor tudi v sami zasnovi in se pri tem večinoma odtujujejo širokemu občinstvu; za tretjo smer bi bilo značilno, da dobi v umetniški prozi čedalje večjo besedo »realno« življenje: tako nastajajo romani, ki imajo izrazite poteze reportaže, dnevnika, kronike, potopisa. Zadnji dve smeri se v istih delih pogosto prepletata. Naša sodobna pisateljica Nada Kraigher je razmeroma čista predstavica zadnje smeri. V svoje romane prinaša torej številna resnična dejstva, predvsem taka, ki jih je so (do)živela. Ta dejstva so prikazana bolj ali manj abstraktno, pri tem pa jih ne preoblikuje v neko bistveno novo kvaliteto, kot je to počel tradicionalni realistični pisatelj. Čeprav je njen slog zlasti v pričujočem romanu na videz preprost in se zdi, ko da si pisateljica niti preveč ne bali las s problemi, kako ujeti občutljivo tkivo življenja v mrežo stavkov, pa ji vseeno ne bi mogli očitati, da je v pripovedovanju naivna ali celo primitivna, kar velja za prenekaterega pisca te zvrsti pri nas. Njena pripoved teče naravno in sproščeno, sedanjí in pretekli čas se nevsiljivo prepletata. Beseda se ji ne zatika tudi takrat, ko se, kakor v romanu **Terminus**, loteva tako občutljive teme, kot je to približevanje smrti in še celo v primeru, ko gre za neko znano osebo iz slovenskega javnega življenja. Vsekakor **Terminus** ni isto kot Tolstojeva povest **Smrt Ivana Ilija**, čeprav se loteva podobne teme. Pri tem ne želimo poudarjati razliko v mojstrstvu, ampak nekaj drugega. Tolstoj je problem zastavil s skrajno ostrino, ni se bal razkriti groze, strahote, ponižanja, ki nas čaka »na robu«. Tolstoju njegova brezobzirna resničnost ne dopušča, da bi stvari olupšaval: ne boji se biti grd. (Pri

tem nas najbolj presene dejstvo, da pri tem ne gre za fizično, ampak psihološko grdo oziroma za preplet obeh.) Seveda pa njegov Ivan Ilič ni nek določen državlján, čigar sorodniki bi lahko Tolstoj morda tožili zaradi razžaljenja časti; umirajoči privatnik Ivan Ilič je preprosto človek, kdorkoli med nami. Tega momenta pri Kraigherji ni, njena pripoved je ugašana na pietetno noto, kar je sprito prej omenjenih dejstev tudi razumljivo in celo nujno. Pridržati je treba, da nas pisateljica ne postavlja pred neke nove moralne dileme, pač pa nas v okviru splošnoveljavnih, vendar pogosto pozabljenih vrednot »spominja smrti«, torej tistega momenta, ki v največji meri odloča o človekovem dostojanstvu, o tem, koliko velja znani izrek: »Človek, kako ponosna beseda!«

Nada Kraigherjeva si je z že doslej izdanimi knjigami pridobila razmeroma številni kot bralcev. Naštemo vsaj naslove: **Pet temnih svetlih let** (spomini na ilegalo in partizanščino), **Začarani krog**, **Moj Lonja**, **Dokler živimo**, **Maja**, — pa še mladinska povest **Moj sin v Kirgiziji**.

MOLIERE: Gospod pl. Prasertnik, Sijajna snubca, Zlahtni mešan, Skapinove zvijače, Učene ženske, Namišljeni bolnik. Državna založba Slovenije 1974.

Vzporedno z izdajo Shakespearovga Zbranega dela oziroma nekoli-ko za njo izhajajo dela drugega velikana evropske dramatike: Molière. Kakor Shakespeare je tudi Molière že star znanec našega občinstva: kdor ga ni bral, ga je gotovo vsaj videl na odru. Pred vojno in po njej je izšla vrsta posameznih prevodov, v letih 1947—56 pa sta izšla dva zvezka Izbranega dela. Večino Molièrovih besedil je prevedel Josip Vidmar. Velik dosežek, če pomislimo, da je večji del Molièrovih iger napisanih v verzih in da se je pri tem moral kosati z mojstrom Otonom Župančičem.

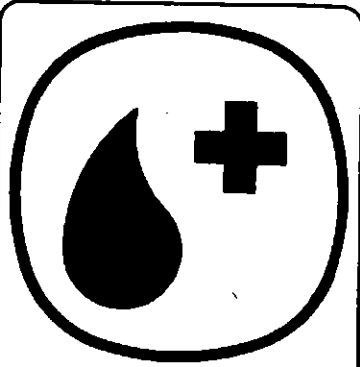
Za Molièrove komedije je značilno, da so enako privlačne na odru in ob branju. Kakovost estetskega užitka je kajpak v vsakem primeru drugačna; Molière je bil pač blestec pesnik in učinkovit dramatik. Da ne bo ta zapis brez vsake poglobljene oznake, navedimo še konec Vidmarvega uvoda k Izbranemu delu iz l. 1947: »Govoril je (Molière) neustrašeno vse, se posmehoval vsemu, kar

ni bilo zdravo, kar ni bilo v skladu s človekovo višjo naravo, kakor jo je čutil mladi, čisti instinkt prebujajočega se meščanstva.«

Sedanjo izdajo je uredil Jože Javoršek, ki je tudi napisal večino opomb.

Mihail BULGAKOV: Življenje gospoda Molière. Cankarjeva založba 1974.

Življenjepisni romani o slavni umetnikih so zvrst, v kateri so se izživljali tako modni meščanski pisatelji kot tudi resni ustvarjalci. Sovjetski pisatelj Mihail Bulgakov (1891—1940, njegov fantastični roman **Mojster in Margareta** je izšel pri Sto romanih) spada vsekakor k slednjim. Pravzaprav je precej čudno, da se je eden izmed najbolj izvrtnih in drznih sovjetskih pisateljev lotil poskusa, ki se zdi bolj primeren za pozitivistično usmerjenega garča: ali ni avtor morda tokrat »vpregel Pegaza v galejo,« se sprašujemo. Kaže pa, da je bil Bulgakov obenem pesnik in razgledan posrednik kulturnih dobrin: roman o življenju in delu Jeana Baptista Poquelina (kakor se je Molière privatno imenoval) se tekoče bere, čeprav v njem ne manjka faktografije. Vsekakor ostaja dvom, če v tem primeru le ne velja Prešernov izrek o Pegazu, ki smo ga prejle navedli.

Prijavi se kot prostovoljni krvodajalec — krvodajalska akcija na Jesenicah bo od 9. do 14. septembra — darovana kri je že mnogim rešila življenje

Kaj bomo gledali v kinu

Kino RADIO

24. in 25. avgusta amer.-italij. CS barvni film **ISCE SE BIVŠI ŠERIF**, v režiji Calvin J. Padget, v gl. vlogi Gulliano Gemma, ob 17. in 19. uri.

26. in 27. avgusta amer. CS barvni film **DETEKTIV SHAFT**, v režiji Gordon Parks, v gl. vlogi Richard Roundtree, ob 19. uri.

28. avgusta amer. CS barvni film **IZKRCANJE PRI ANZI**, v režiji Edward Dmytryk, v gl. vlogi Robert Mitchum, ob 19. uri.

29. avgusta zaprto.

30. avgusta franc. CS barvni film **OSTROSTRELEC Z AZURNE OBALE**, v režiji Philippe Labro, v gl. vlogi Jean Louis Trintignant, ob 19. uri.

31. avgusta amer. film **DAMA S KAMELIJAMI**, v režiji Georg Cukor, v gl. vlogi Greta Garbo, ob 17. in 19. uri.

Kino PLAVŽ

24. in 25. avgusta amer. CS barvni film **DETEKTIV SHAFT**, ob 18. in 20. uri.

26. in 27. avgusta amer.-italij. CS barvni film **ISCE SE BIVŠI ŠERIF**, ob 20. uri.

28. avgusta zaprto.

29. avgusta franc. barvni film **OSTROSTRELEC Z AZURNE OBALE**, ob 20. uri.

30. avgusta amer. CS barvni film **IZKRCANJE PRI ANZI**, ob 20. uri.

31. avgusta italij. CS barvni film **OPERACIJA KOHINOR**, ob 18. in 20. uri.

Kino KRANJSKA GORA

24. avgusta angl.-italij. CS barvni film **OTOK V PLAMENIH**.

25. avgusta angl.-italij. CS barvni film **ROP PO NAROCILU BRITANSKE TAJNE POLICIJE**.

28. avgusta amer. CS barvni film **DETEKTIV SHAFT**.

29. avgusta amer. CS barvni film **IZKRCANJE PRI ANZI**.

31. avgusta amer.-italij. CS barvni film **ISCE SE BIVŠI ŠERIF**.

OSNOVNA ŠOLA ŽIROVNICA

OBJAVLJA NASLEDNJA PROSTA DELOVNA MESTA

- učitelja za zgodovino- zemljepis, 1 (ena) oseba za določen čas september—julij,
- čistilko — 1 (ena) oseba za nedoločen delovni čas,
- kuharico v šolski mlečni kuhinji — 1 (ena) oseba za določen čas, do konca leta 1974;

Prijave pošljite na upravo šole. Objava velja do zasedbe delovnih mest.

Ravnateljstvo šole

ZAHVALA

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru žičarne se toplo zahvaljujem za denarno pomoč v času mojega bolovanja.

Alojz Žitnik

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru strojnega vzdrževanja se iskreno zahvaljujem, ker mi je omogočil brezplačno letovanje v Biogradu.

Jože Stare

Zahvaljujem se sodelavcem sektorja novogradnje za darilo ob odhodu v pokoj.

Stane Gorišek

DEŽURNE TRGOVINE V NEDELJAH V ČASU POLETNE SEZONE 1974

V nedeljo, 25. avgusta, sta dežurni trgovini:
— samopostrežna Zarja, Kašta 4, Plavž,
— samopostrežna Rožca na Javorniku.

1

Mitja Košir

DEŽELA OGNJENIKOV IN SVETLIH NOČI

Ogromni motorji Boeinga 727 so hrumeli tik ob moji linici, ko smo visoko nad oblačnim pregrinjalom leteli preko severnega Atlantika. Tam doli se pripravljala nova nevihta na fronta, ki bo sprostila vse svoje sile neke nad celino, mi pa tu gori v trupu mogočnega ptiča plavamo v zlati sončni luči proti večnim ledenikom Islanda. Ura je že krepko čez polnoč, vendar tukaj na visokem severu ta podatek ne moti sonca, da se ne bi razdajalo v vsej svoji lepoti in noči.

Pod nami se med rahlimi meglicami zablesči morje v ozkem zalivu, katerega obala je gosto naseljena, iz gneče hiš pa visoko v nebo dviga svoj zvonik mogočna, moderno grajena cerkev. Letimo tik nad Reykjavikom, glavnim mestom islandske republike. Še nekaj trenutkov in letalo mehko pristane na stezi mednarodnega letališča v Keflaviku, ki je tudi edino na Islandu, sposoben sprejemati velika letala. Radovedno kukamo skozi mala okna na množico ameriških vojaških letal, ki v vrsti stoje ob robu letališča. Keflavik je namreč tudi ena najpomembnejših vojaških baz NATO pakta, v njej pa seveda prevladuje letalstvo ZDA. Kruta resničnost dvajsetega stoletja se ostro odraža od romantične nočne pokrajine nemirnega, ognjeniškega otoka, ki v teh poletnih mesecih ne pozna temnega neba in zvezd.

Udoben avtobus nas pripelje v slabe pol ure v Reykjavik in nas odloži pred modernim hotelom letalske družbe Loftleidir, družbe, ki povezuje Island s svetom. Le redkokdaj kopel in postelja tako prija, kot po dolgem potovanju, zato ni čudno, da smo izpod tušev kot ubiti popadali po posteljah in nas niti obljubljeni »dobrote« vikinškega zajtrka niso pred zgodnjem dopoldnevom spravile iz postelje.

Toda ta noč je imela tudi svojega junaka, seveda člana naše ekipe, kajti če se kje kaj nenavadnega dogaja in če je slučajno prisoten

tudi kakšen kranjski Janez, potem je gotovo udeležen, še več, igra pomembno vlogo.

Ker smo v Reykjavik prileteli v dveh skupinah, zaradi gneče na letalih, nas je v recepciji hotela čakalo Tofovo sporočilo s številkami naših sob. Ker ima hotel veliko sob, so bile številke precej visoke in temu primerno pomanjkljivo zapisane v naših že načetih spominih.

Že hitimo proti dvigalu, ko opazim, da se Rač ne premakne z udobnega sedeža sprejemnične čakalnice. Pokličem ga, a zaslišim:

»Dovoli, da nekaj trenutkov razpolagam sam s seboj!«

»Razumljivo, dragi.«

Ko sezujem čevlje v sobi, se spomnim, da Rač ne ve številke najine sobe. Stečem nazaj v recepcijo.

»Rač, spiš v sobi 658, četrto nadstropje, razumeš!«

»Vem, vem, številka 568.«

»Vidiš, da nič ne veš. Pojdi z menoj!«

»Ne grem, pa pika, kje bom spal je pa popolnoma moj problem.«

Uf, uf, kakšne težave in to samo zaradi ubogih dveh steklenic whiskyja. Lahko noč.

Jutro brez večjih posebnosti, le da smo na Islandu in ne kje v domačem kraju. Toda vse le ni tako nepomembno in brez sprememb. V tretjem nadstropju hotela, v sobi 356, se je francoskemu gostu proti jutru prikazal hotelski duh. Naš Rač je seveda mojstrsko, kot se za gledališkega igralca spodobi, zakoral v popolnoma napačno nadstropje in sobo. Takole nam je sam pripovedoval o svojem nenavadnem podvigu.

»Pridem v sobo, okno je bilo zagrnjeno, kar je povzročalo skoraj popolno temo. Dozdeva se mi, da ima moja postelja premalo odej, zato nemudoma potegnem eno Mitju s postelje. Zaslišim neko nedoločeno brundanje, vendar takrat že spim. Ko se prebudim, stopim do stranišča, toda o groza, iz

oči v oči se srečam s popolnoma nepoznanim človekom. Bil je nekakšen francoski gost, prav nič podoben Mitju in ko ga hočem ne preveč vpljudno vprašati kaj dela v naši sobi, začne vpiti, da sem tat in še nekaj drugih, lepših besed. Hitro jo odkurim in pri sebi preklinjam prijatelje, ki so mi povedali napačno številko sobe.«

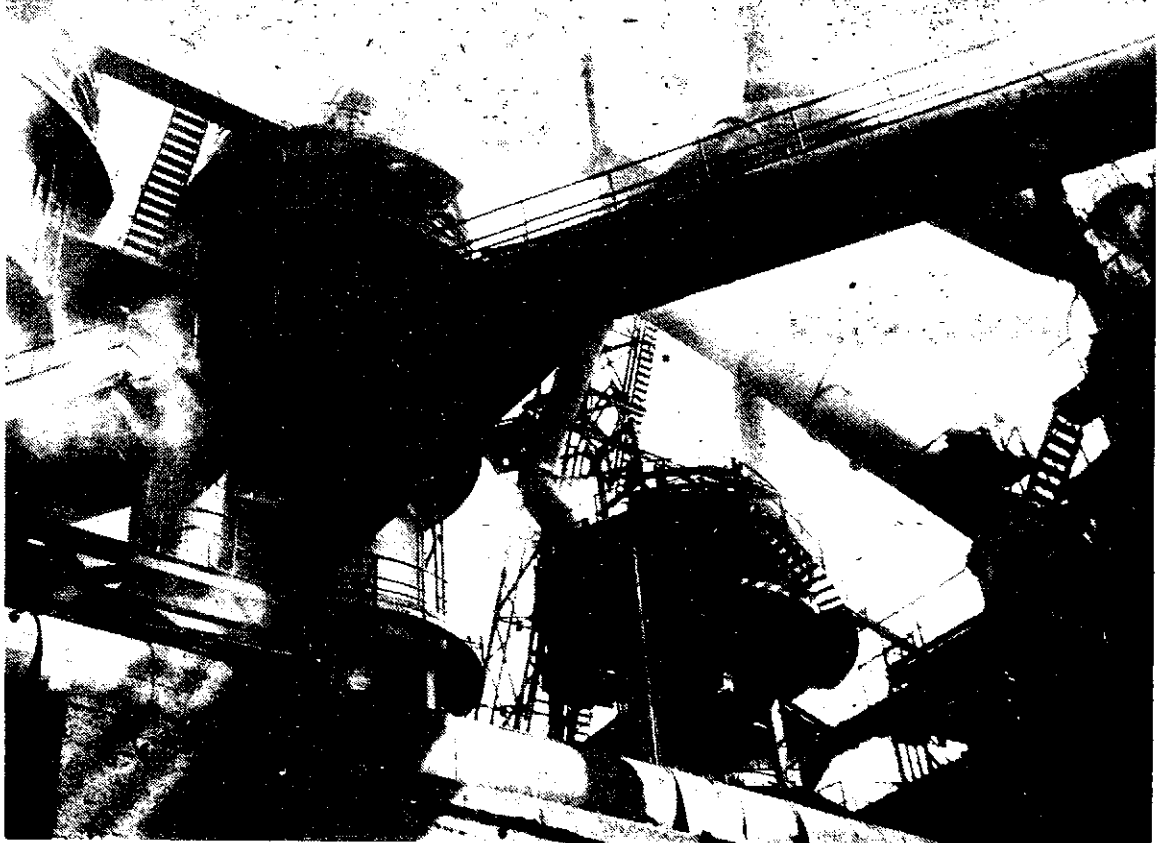
No, temu pa se pravi prijateljska ljubezen.

Island je velik otok, čeprav na zemljevidu komaj opazen visoko gori v severnem Atlantiku. Dobre ceste niso državna znamenitost, saj je asfaltna traka le nekaj sto kilometrov, zato smo morali dobro premisliti, kakšne avtomobile si

bomo privoščili v izposojevalnici. Toda ni bilo kaj premišljevat, ker nismo imeli izbire. Vsa terenska vozila so bila oddana, prosta sta bila le še dva volkswagna in sta morala biti dovolj dobra za nas. Do ledenika Vatnajukull nas je čakalo dobrih štiristo kilometrov razrite avtoceste in loteval se nas je strah, ko smo opazovali naša dva konjička, do vrha založena z opremo in hrano. Pa smo si rekli: Kar bo, bo in se odpeljali dogodiščinam nasproti.

Pot nas je vodila proti vzhodu, po južni islandski obali. Na jugu sivi valovi Atlantika, na severu pa med ognjeniški vrhovi-beli jeziki prvih ledenikov. Nenavadna pokrajina in nenavadni ljudje. Življenje gre tukaj tako svojo pot, da si je v naših pogojih to težko zamisliti. Vendar je

nekaj v vsakem primeru resnica. Davno več ne velja trditev: »Videti ... in umreti«, le za Pariz. Mnogo je krajev na tej naši zemlji, ki so enkratno lepi, vredni obiska in ogleda. Eden izmed njih je prav gotovo Island, dežela, ki je v svoji divji pokrajini rodila sago, to edinstveno literarno zvrst. »Kdor je poslušal šumenje neskončnih gozdov Skandinavije in potoval mimo še danes samotnih islandskih kmetij, pričinja razumevati, zakaj je prav ta svet rodil sago. Tišina poldneva v rodovitnem Argosu je morala roditi ep in neskončni mir mrzlih božanskih gora nad divjimi lavastimi ravnici Islanda je moral roditi sago. Oblikoval je svoje ljudi in ti ljudje so pripovedovali o sebi in svojem svetu.

Med vertikalami in horizontalami

Oslabljeni na turnejo

Naše bralce smo že seznanili z obsežnimi pripravami jeseniških hokejistov na ledu, pred začetkom letošnje sezone. Hokejisti Jesenic so v nedeljo, 18. avgusta odpotovali s posebnim avtobusom najprej v Italijo, kjer bodo ostali štiri dni, nato pa bodo od 23. avgusta do 1. septembra nastopili na velikem turnirju za pokal pokrajine Essen. Na tem turnirju bo nastopilo šest moštev: ZKL Brno, AIF Tingsryd, Köln, Krefeld, Bad Nauheim in Jesenice. Tekme bodo igrali v treh krajih, organizatorji tega turnirja so: Bad Nauheim, Krefeld in Köln.

Žal pa so naši hokejisti odpotovali na tako kvaliteten turnir zelo oslabljeni, saj bodo morali igrati brez devetih standardnih igralcev: Juga, Hafnerja, Pipana, Milana in Boga Jana, Ravnika, Saša Koširja, Eržena in R. Razingerja. Vzroki zakaj ti igralci niso mogli na pot pa so: poškodbe, okrevanje, bolezni, šolski zadržki, trije izmed omenjenih niso dobili dopustov, Sašo Košir pa nastopa v poletnih mesecih kot gost v Italiji. Vodstvo moštva je bilo tako

prisiljeno vzeti s seboj sedem mladih igralcev Kranjske gore, ki bodo tako postavljeni pred težko nalogo — s svojo neizkušenoostjo — braniti ugled jeseniškega hokeja. Moštvo bo na že omenjenih tekmah nastopilo s temi igralci: Knez, M. Zbontar, I. Jan, J. Razinger, D. Sebnjanec, Ščap, Šivic, Mlakar, R. Smolej, Beravs, Poljanšek, Felc, F. Zbontar, T. Košir, Škrjanc, Pirih, Kunšič, Brun in Kerenc.

Z moštvom ni mogel odpotovati sovjetski trener Boris Afanasijev, ker ni dobil vize od nemških oblasti. Zato bo treninge in tekme vodil nekdanji trener Jesenic Dušan Brun.

Pred odhodom nam je Silvo Poljanšek v zvezi s pripravami dejal: »Letošnje priprave v poletnih mesecih, so bile najslabše v nekaj zadnjih sezonah. Obisk na treningih je bil zelo slab, kar se bo najbolj poznalo, ko bomo stopili na led, pa tudi pozimi, kajti slaba pripravljenost v letni sezoni se zna maščevati v zimskih mesecih. Mislim, da bomo prišli v formo šele, ko bomo stopili na domači led.«

D.

TEDEN DNI V MEKI SVETOVNEGA ALPINIZMA

Slovenski dan v Saas Fee, 1800 metrov na Allalinu, 4027 metrov, Zermatu, 1620 metrov, Breithornu, 4165 metrov in Matterhornu, 4478 metrov. Slovenci z lahko množico naskakujejo in osvajajo skupaj s Francozi, Italijani, Nemci, Avstrijci, Japonci ter drugimi turisti, planinci, plezalci in alpinisti zahtevne švicarske štirisočake.

V vročih, pasjih dneh me je prijetno iznenadilo prijazno vabilo planinske sekcije IRI (Iskrinega razvojnega instituta) iz Ljubljane, da se kot vodnik udeležim njihovega skupinskega izleta in vzpona v švicarskih gorah. Ta planinska sekcija je zelo mlada, planinci, ljubitelji gora, plezalci in alpinisti, ki so vključeni v samostojno planinsko sekcijo PD Ljubljana-matica, prizadevno in uspešno gojijo množično, rekreativno planinstvo in vrhunski plezalni šport in alpinizem že pet let in dosega razveseljive in spodbudne dosežke.

Podjetje samo skupaj s sindikalno organizacijo posveča tej sekciji izredno pozornost in gornikom nudi vsestransko moralno, strokovno tehnično in materialno pomoč. Zato se v 800-članski delovnem kolektivu stalno večja številu aktivnih gornikov. Izmed enajst telesnovzgojnih, športnih in rekreativnih sekcij, dosega ravno planinska sekcija v IRI lepe in razveseljive dosežke.

Gorniki iz razvojno raziskovalnega instituta Iskre predstavljajo udarno enoto. Že lani so uspešno izvedli množični vzpon na »streho Evrope« na vrh Bele gore, Mont Blanc s preko 30 udeleženci.

Prvi uspeh pri tem vzponu je dal organizatorjem novega poleta. V letošnjem letu so stekle pravočasne in uspešne priprave za drugi, še zahtevnejši skupinski izlet in vzpon na tri in štiri tisočake v dneh od 10. do 17. avgusta. Vsi udeleženci so se pod vodstvom naših najboljših gorskih vodnikov povzpeli iz novega švicarskega visokogorskega središča Saas Fee na zahtevni Allalin 4027 metrov, še preje pa so udeleženci odprave doma, v domačih gorah opravili dve nujno potrebni pregledni kondicijski turi preko Zeleniških špic v Kamniških planinah ter vzpon na Triglav, Rjavino in Urbanovo špico v Julijskih Alpah.

Odprava ne bi bila popolna in varna, če v ekspediciji ne bi sodeloval doktor z devetimi gorskimi vodniki iz Ljubljane, Medvoda, Celja, Mojstrane in Jesenic.

Vzpon iz Saas Fee na 4027 metrov visoki Allalin je bil namenjen samo višinski aklimatizaciji, v silovitem viharju in primernem mrazu so vsi udeleženci odlično prestali ognjeni krst na tej višini. Zato so se izkušeni gorski vodniki odločili, da popeljejo vse udeležence na zahtevnejše štirisočake, na Breithorn preko Theodul ledenika in preko svetovnoznanih smučišč Plateau Rosa in po zahtevnem Hörnligrebenu na vrh »zermattskega leva«, Matterhorn. Kljub temu, da je v zadnjih dneh na teh švicarskih štirisočakah snežilo, sta tudi vzpona na Breithorn in Matterhorn v vsakem pogledu in v vsesplošno zadovoljstvo vseh udeležencev popolnoma uspela brez kakršnekoli poškodbe.

Vsi udeleženci so zadovoljni in hvaležni našim najboljšim in izkušnim gorskim vodnikom, pa tudi vodniki se iskreno zahvaljujejo za brezhibno organizacijo odprave in za disciplinirano zadržanje vseh udeležencev, kar je tudi predpogoj za uspešno izvedbo tako množičnega

in zahtevnega vzpona. Vsi udeleženci so se spoznali z višinami in strminami, s snegom, ledom in granitom švicarskih gor.

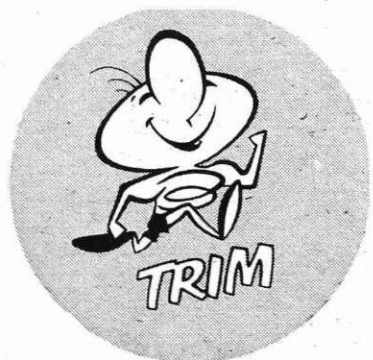
V času alpinistične odprave IRI je bilo v enem samem dnevu na vrhu Zermattskega leva, na Matterhornu preko petdeset Slovencev. Poleg članov omenjenega kolektiva planinske sekcije sta bila tudi dva alpinista iz Domžal, dva iz Bohinja, tovarišica iz jeseniške bolnice in še nekateri iz krajev naše ožje in širše domovine.

Med znanimi in neznanimi planinci in alpinisti iz Slovenije je vladalo iskreno planinsko, tovariško razpoloženje. Srečni in zadovoljni smo se v Meki svetovnega alpinizma spominjali lepot in nepozabnih doživetij v edinstveno lepih in fantastično izoblikovanih domačih skalnih vršcih.

Vožnja domov je minevala v prijetnem razpoloženju mnogo hitreje v pričakovanju nove skupinske odprave, ki jo načrtno in temeljito pripravlja vodstvo planinske sekcije pri raziskovalnem institutu Iskre.

To pot smo slovenski planinci pokazali in dokazali, da smo z znanjem in voljo ter navdušenjem sposobni dosegati tudi visoko postavljene in težko dosegljive cilje prav tako kot planinci in alpinisti drugih narodov sveta.

Uroš Zupančič

JESENIŠKI PLEZALCI V PREJŠNJEM TEDNU

Lepo vreme je minulo soboto in nedeljo privabilo v gore mnoge planince in plezalce. Največ obiskovalcev je imela dolina Vrat. Dolge kolone so se vile po Tomiškovu poti in po poti čez Prag na Triglav, ki privabi ravno v tem času največje število ljudi. Zelo so bili obiskani tudi Špik, Škratica, Prisojnik, Mojstrovka in Jalovec.

Tudi člani AO Jesenice so izkoristili lepe dni. Deset plezalcev je preplezalo sedem smeri. V Triglavu so bile preplezane Slovenska in Bavarska smer in prvič ponovljena smer Kofler-Dolžan. Ta smer je dolga 500 metrov in poteka poleg Tržaške. Ocenjena je s IV. in V. težavnostno stopnjo, čas plezanja pa je štiri ure.

V soboto je bil preplezan markantni Hudičev steber v Prisojniku. To smer sta prvič plezala Uroš Zupančič in Leo Baebler. V nedeljo pa so bile preplezane Kamniška smer in Severni raz v Mali Mojstrovki ter smer Košir-Brelih v Sita Glavi.

Smučanje

USPEH NAŠIH SMUČARSKIH SKAKALCEV NA TEKMOVANJU V ZRN

Kakor tekmovalci v vseh drugih smučarskih disciplinah, se tudi smučarski skakalci pridno pripravljajo na novo sezono. Poleg rednih kondicijskih treningov so že pričeli s treningom na plastičnih skakalnicah, ki so odlični pripomočki za pripravljalno obdobje. V soboto so imeli že prvo resnejšo tekmo v Reif in Winken (ZRN), kjer sta nastopila skoraj kompletni reprezentanci Avstrije in ZR Nemčije tako v članski kot v mladinski konkurenci. Pri članih je bil zelo soliden Ivo Zupan sedmi, čeprav so bili to njegovi prvi skoki letos na plastiki, ker je bil dalj časa poškodovan.

Še lepši uspeh pa sta dosegla naša mladinci. Miha Rožič iz Rateč je bil drugi, Dušan Justin iz Doslovč pa tretji. Prvovršeni bi po naših pravih bil že moral skakati pri članih (isti letnik kot Zupan), tako da je njun uspeh s tem še večji.

Rezultati: mladinci — 1. Hubert Güntler (49,5, 47,4) — 212,3, 2. Miha Rožič — Jesenice (47, 45), — 198,8, 3. Dušan Justin — Jesenice (47, 45,5) — 197,7, 4. Grünbacher — ZR Nemčija (45,5, 43) — 184, 5. Janez Zelnik — Kranj (45,5, 43) — 175,5.

Člani: 1. Alfred Pungg — Avstrija (47,5, 50,5) — 216,1, 7. Ivo Zupan — Jesenice (45,5, 45) — 199,1. St.

Rokomet

RK JESENICE : RK DUPLJE 23:24 (12:12)

Rokometaši Jesenic so se v soboto, 17. avgusta, na igrišču za osnovno šolo na Jesenicah pomerili z ekipo RK Duplje z Dupelj, v polfinalni tekmi Gorenjske za jugoslovanski pokal. Pred 50 gledalci so v izenačenju in le na trenutke dobri igri, zmagali gostje z rezultatom 24:23 (12:12). Jeseničani so nastopili v postavi: Šporar B., Petercel, Radinovič, Pogačnik 3, Žmitek 4, Šubic 1, Pavlič 7, Dizdarevič 7 in Šporar J. 1.

Domači rokometiški so tekmo nesrečno izgubili, saj so še štiri minute pred koncem vodili z 22:21, izenačeno pa je bilo pri rezultatu 23:23. Kot opravičilo lahko omenimo, da zaradi poškodbe ni nastopil najboljši jeseniški strellec Prešeren, odsoten pa je bil tudi Rebolj, po daljšem premoru pa je v ekipi zaigral Žmitek. Tekma je bila ves čas izenačena, saj je enkrat vodilo za gol ali dva eno, drugič drugo moštvo. Obe ekipi sta delali napake v obrambi in v podajah. Jeseničani, ki bodo kmalu nastopili v ljubljanski conski rokometni ligi, v kateri nastopa tudi RK Duplje, lahko napake z rednimi treningi in tekmami odpravijo.

Jeseničani sicer trikrat tedensko trenirajo na igrišču za osnovno šolo, vendar pa zaradi dopustov in nekaj poškodovanih igralcev treningi niso polno obiskani.

S prikazano igro domačega moštva smo lahko zadovoljni, saj kaj več na začetku sezone nismo pričakovali.

Tekmo sta dobro vodila Hvasti in Zupanc iz Kranja. -tok

Sah

28. ODPRTO PRVENSTVO SLOVENIJE V SAHU ZA ŽENSKE

V Radovljici se je 13. avgusta končalo 28. prvenstvo SR Slovenije v šahu za ženske. Pod pokroviteljstvom občinskega sindikalnega sveta Radovljica, je turnir odlično izvedlo Šahovsko društvo Lesce. Na prvenstvu je sodelovalo kar 16 igralk, med katerimi je bilo šest bivših prvakinja, tako, da je bila konkurenca izredno močna in se dolgo ni vedelo katera bo postala letošnja republiška prvakinja. Po zagrizenih bojih se je to posrečilo Pavli Košir, ki je izgubila le eno partijo.

Jeseničanke: Pongračeva, Klinarjeva in Marušičeva pa so se uvrstile: Lojzka Pongrac, edina, ki je premagala novo prvakinja Koširjevo, je zasedla odlično 6. mesto, Marušičeva in Klinarjeva pa si delita 8. do 12. mesto. Tudi to je zelo dober uspeh za mladi in perspektivni igralci, ki sta prvič igrali na tako velikem turnirju. Če izhajamo iz doseženih rezultatov jeseniških igralk na republiškem prvenstvu, potem smo lahko veliki optimisti glede nadaljnega kvalitativnega razvoja ženskega šaha na Jesenicah. JM

Šahovsko društvo Jesenice obvešča vse svoje članke, da se bo igralna sezona pričela v nedeljo, 1. septembra. Ta dan bo dom prvič v jesensko-zimski sezoni odprt.

Vabimo vse aktivne članke in druge ljubitelje šaha. Obenem sporočamo, da bo redni mesečni brzturnir za mesec september v nedeljo, 8. septembra.

Vabi odbor.

Etapna hoja za srebrni in zlati čevljiček

Planinske transverzale na Slovenskem

1. SLOVENSKA PLANINSKA TRANSVERZALA od Maribora do Ankarana (Planinska zveza Slovenije).
2. RAZŠIRJENA PLANINSKA POT je sestavni del SLOVENSKE PLANINSKE TRANSVERZALE (Planinska zveza Slovenije). Ima 17 obveznih točk in 20 točk po izbiri.
3. GORENJSKA PARTIZANSKA POT po Kamniških alpah, Karavankah, predgorju Julijcev in delu Julijskih alp (PD Kranj in PD Kamnik).
4. KOROŠKA PLANINSKA MLADINSKA TRANSVERZALA od Ribnice na Pohorju do Raven na Koroškem (Strok. odbor za planinstvo pri ObZTK Ravne na Koroškem).
5. LJUBLJANSKA MLADINSKA KROŽNA POT po gričevju okrog Ljubljanske kotline (PD Ljubljana-matica).
6. LOSKA PLANINSKA POT po Škofjeloškem gričevju (PD Škofja Loka).
7. POMURSKA POT skozi Goričko, Ravensko, Prekijo in Dolinsko (PD Murska Sobota).
8. POT ČEZ KOZJAK od Maribora do Dravograda (PD Maribor-matica).
9. SAVINJSKA POT po hribovskem obrobju Savinjske doline (PD Zabukovica).
10. TRDINOVA POT po Dolenjskem gričevju in Gorjancih (PD in TD Novo mesto).
11. TRANSVERZALA KURIRJEV IN VEZISTOV NOV SLOVENIJE poteka od Gančanov v Pomurju do Slavnika na Primorskem (odbor za pokroviteljstvo nad vezisti in kurirji NOV Slovenije pri Združenem podjetju za PTT promet v Ljubljani).
12. ZASAVSKA PLANINSKA POT od Kumrovc do Kuma (PD Zagorje ob Savi).

Kdor se odloči za eno od transverzal, lahko pisмено zapiše organizatorja (ki je naveden v oklepaju) za poseben dnevnik, kamor si bo odtisnil kontrolne žige, ki so potrebni za dokaz o prehojenju poti. Ko pot prehodi, pošlje dnevnik s kontrolnimi žigi organizatorju, ta pa mu pošlje spominsko značko o prehojeni poti.

Vse te planinske poti časovno niso omejene in so dostopne vsakemu zdravemu občanu. Najbolj je zahtevna Slovenska planinska transverzala (žice, klini, prepadi), vendar so tudi pri tej stezi izbrane tako, da se jo lahko loti skoraj vsakdo.

Oprema

Oprema je odvisna od zahtevnosti izleta. Za popoldanski sprehod smo lahko oblečeni tako kot običajno. Za hojo po gozdu, za nabiranje jagod, borovnic, gob in kostanja oblečemo že precej rabljeno oblačilo, ki pa mora biti udobno. Tudi čevlji naj bodo udobni in že dobro znošeni. Prav je, če imamo tudi za krajše izlete lažje visoke čevlje z gumijastim podplatom. Takšni čevlji dobro uvrstijo gležnje ter na travi in listju ne drse. Za vsak primer imejmo vedno s seboj dežni plašč ali vsaj večji kos polivinila. Za nošenje hrane in opreme je najboljši nahrbtnik. Bolje je imeti napol prazen nahrbtnik kot pa neudobno nositi. Za krajše izlete je dobra tudi krušna torba. ne pozabimo na rezervno majico, da se po znojenju lahko preoblečemo.

Za izlet v visokogorje in sredogorje je oprema še bolj pomembna. Pomanjkljiva oprema je že marsikomu zagrenila izlet. Večjih podvigov se ne smemo lotiti brez ustreznih planinskih čevljev. Čevlji morajo biti dovolj čvrsti, pa vendar udobni. Podplati morajo biti iz nasekane gume. Z novimi čevlji nikdar na zahtevnejši izlet!

Najprej obujemo gladke tanke nogavice iz bombaža, nato pa debelejša volnena. Zakrpame ali prevlečimo nogavice pogosto povzročajo žulje. Spodnje prerilo naj ne bo iz sintetičnega vlakna, ker slabo vpija znoj. Ozko krilo in preveč oprijete dolge hlače niso primerne za daljši in zahtevnejši izlet. Najbolj primerne so pumparice, ki pa ne smejo biti prekratke, niti preširoke. Za visokogorsko turo kratke hlače niso primerne. Bolje je imeti več tanjših jopic kot en debel pulover.

Vetrovka s kapuco je nepogrešljiv del osebne opreme. Smučarska bunda ni primerna, ker je pretežka in prevročna. Potrebno je še primerno pokrivalo.

Kako hodimo

Ne začnimo s hojo takoj po obilnejšem obroku hrane. Med obrokom in intenzivnejšim gibanjem naj minejo 2—3 ure.

Krajše razdalje (do 5 km) po ravnem prehodimo s pospešenim in podaljšanim korakom. Čim večja je razdalja, ki jo nameravamo v enem dnevu prehoditi, in čim večja je strmina, bolj moramo paziti na ekonomičnost hoje. Hoja bo ekonomična takrat, če bo tempo enakomerno umirjen. Prehiter začetni tempo in nenadni pospeški jemljejo dragocene sile in se kaj hitro maščuje. Najboljši regulator tempa je dihanje. Težko dihanje in močno sopenje sta zanesljiva znaka, da je treba tempo zmanjšati. V strm breg hodimo tako hitro, da lahko še dokaj normalno dihamo. Dihamo skozi usta in nos. Eden največjih slovenskih alpinistov vseh časov Čopov Joža svetuje: »V breg hodi vztrajno, toda le tako hitro, da čutiš, da bi lahko šel še hitreje.«

Zelo pomembno je pravilno uravnavanje telesne temperature. S hojo pričnemo zelo počasi, in ko se čez nekaj časa ogrejemo, odločimo odvečno oblačilo. Odložimo ga predno se pričnemo znojiti. Na počivališčih in na cilju se sp et oblečemo, da se telo počasi ohladi.

Pri hoji navkreber se opiramo na čim večjo površino stopala. Hoja po prstih je veliko bolj utrudljiva. Pri hoji navdol koraki ne smejo biti predolgi in zadržujoči, ker takšna hoja preveč utruja mišičevje nog. Koraki naj bodo zelo kratki, tekoči in sproščeni. Pri dolgotrajnejši hoji navzdol močnejše zavežimo vezalke, da noga v čevlju ne sili preveč naprej. Če tega ne bomo storili, lahko pričakujemo žulje na koncu prstov.

Tempo hoje naj se ravna po najlažšem hodcu v skupini. Ne priganjamo počasnejšev, kaj šele, da bi jih zmerjali ali smešili. Zlasti fantje in moške se radi hudujejo na svoje »boljše polovice«, če jih te težko dohitvajo. Vsako priganjanje in zmerjanje ima največkrat ravno obratni učinek. Skupina, ki se je skupaj odpravila na pot, mora ves čas ostati skupaj. Nikogar ne smemo pustiti zadaj.

Zahtevnejše pohode v planinah začnimo zgodaj zjutraj. Hoja v jutranjem hladu je veliko bolj prijetna in manj utrudljiva kot v popoldanski vročini. Pa tudi vreme se v drugi polovici dneva kaj rado pokvari. Večino poti opravimo v dopoldanskem času. Pri načrtovanju posameznih etap upoštevajmo vremenske razmere in vremensko napoved.

Knjižico z evidenčnim kartonom lahko dobite na tajništvu sindikata Železarne

TED

JES

Zelez

1. jan

SZ —

tisk,

Kljub

Če

čani

vrelc

vilo,

so po

došlic

je poz

Luko

K

med d

smejo

pošter

pa tu

enodn

progr

skupin

Ol

obljub

stvo p

so se z

V

Slove

»Po

ce, Ra

rale v

»Di

V

— so

zacija

in teh

šav za

in na v

Najv

v tem

lansko

invent

iniciat

Reka,

sveta,

in rud

ljudske

pravlja

5. okto

lavska

prva to

To l

nosti d

ženega

znanst

tucijah

avtono

Orga

stvenot

patent

zati in